64. Tiistaina 26 päivänä toukokuuta 1992

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

S.

Kolmas käsittely:

1) Ehdotukset laeiksi patentti- ja rekisterihallituksesta ja patentti- ja rekisterihallituksen valitusasioiden käsittelystä sekä eräiden niihin liittyvien lakien muuttamisesta 1885

Hallituksen esitys n:o 25
Talousvaliokunnan mietintö n:o 21

Toinen käsittely:

2) Ehdotukset laeiksi valtion liikelaitoksista annetun lain sekä siihen liittyvien lakien muuttamisesta ..... „

Hallituksen esitys n:o 39
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 16

3) Ehdotus laiksi leimaverolain muuttamisesta ..... „

Hallituksen esitys n:o 48
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 17

4) Ehdotukset laeiksi verotuslain, sairausvakuutuslain 33 §:n ja kansaneläkelain 4 §:n muuttamisesta ..... „

Hallituksen esitys n:o 49
Toivomusaloitteet n:ot 95 ja 98/1991 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 18

S.

5) Ehdotus laiksi eläintautilain muuttamisesta 1886

Hallituksen esitys n:o 36
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 6

6) Ehdotus laiksi ulkomaalaisen Suomessa olevasta, hoidotta jääneestä omaisuudesta annetun lain kumoamisesta ..... „

Hallituksen esitys n:o 53
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 7

7) Ehdotukset laeiksi puolustusvoimista annetun lain muuttamisesta ja sotilasopetuslaitoksista annetun lain kumoamisesta „

Hallituksen esitys n:o 220/1991 vp
Puolustusvaliokunnan mietintö n:o 2

8) Ehdotukset laiksi työntekijäin eläkelain väliaikaisesta muuttamisesta sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi 1897

Hallituksen esitys n:o 55
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 5

Esitellään:

9) Hallituksen esitys n:o 69 vuoden 1992 toiseksi lisätalousarvioksi ..... „

10) Ed. O. Ojalan ym. lakialoite n:o 18 laiksi naisten ja miesten välisestä tasaarvosta annetun lain muuttamisesta 1927

S.

Pöydällepanoa varten esitellään:

11) Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 8 hallituksen esityksestä laeiksi kasvinjalostajanoikeudesta sekä siementavaran kaupasta annetun lain 8 §:n muuttamisesta (HE 24) 1930

12) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 19 sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös sokerin tuontimaksun väliaikaisesta muuttamisesta (VNP 1) ..... „

13) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 20 hallituksen esityksen johdosta laiksi maidon, sianlihan ja viljan vientikustannusmaksusta annetun lain 7 ja 9 §:n muuttamisesta (HE 58) ..... „

Puhetta johtaa puhemies Suominen.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Ala-Nissilä, Antvuori, Astala, von Bell, Donner, Huuhtanen, Isohookana-Asunmaa, Jansson, Kaarilahti, Kallis, Laakso, Lahikainen, P. Leppänen, Luttinen, Morri, Muttilainen, Ollila, Paasio, Pelttari, Pykäläinen, O. Rehn, Räty, Stenius-Kaukonen, Särkijärvi, Tiuri ja Varpasuo.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Antvuori ja Huuhtanen.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä virkatehtävien vuoksi edustajat Isohookana-Asunmaa ja Tiuri sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat Donner, O. Rehn ja Räty, tästä ja huomisesta päivästä sairauden vuoksi edustajat Kallis, P. Leppänen ja Pelttari, virkatehtävien vuoksi edustajat Ala-Nissilä, Laakso, Paasio, Särkijärvi ja Varpasuo sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat von Bell, Jansson, Kaarilahti, Muttilainen ja Ollila sekä tulevan kesäkuun 2 päivään virkatehtävien vuoksi ed. Lahikainen ja yksityisasioiden vuoksi ed. Pykäläinen.

Uusia hallituksen esityksiä

Puhemies: Ilmoitetaan, että tasavallan presidentin kirjelmän ohella kuluvan toukokuun 22 päivältä ovat eduskunnalle saapuneet hallituksen esitykset n:ot 64 — 67, jotka nyt on edustajille jaettu.

Kirjalliset kysymykset

Puhemies: Ilmoitetaan, että eduskunnalle ovat, puhemiehelle osoitettuina, saapuneet vastaukset kirjallisiin kysymyksiin n:ot 127 ja 132. Nämä kysymykset vastauksineen on nyt jaettu edustajille.

Ed. Tenhiälän edustajantoimi

Puhemies: Luetaan ed. Tenhiälän eduskunnalle osoittama kirjelmä.

Sihteeri lukee:

"Eduskunnalle

Tultuani nimitetyksi Pohjois-Karjalan läänin määräaikaiseen maaherran virkaan kesäkuun 1 päivästä 1992 lukien pyydän kunnioittavasti, että eduskunta myöntäisi minulle eron eduskunnan jäsenyydestä tästä sanotusta päivästä 1.6.1992 lähtien.

Eduskunnassa 22 päivänä toukokuuta 1992

Hannu Tenhiälä"

Puhemies: Puhemiesneuvosto puoltaa anomusta.

Anomukseen suostutaan.

Ed. Kalliomäen ym. välikysymys hallituksen suunnittelemista opetustoimen säästötoimenpiteistä

Puhemies: Ulkopuolella päiväjärjestyksen ilmoitetaan, että viime perjantain ensimmäisessä istunnossa tähän istuntoon pöydälle pan-

tuun ed. Kalliomäen ym. välikysymykseen n:o 2 hallituksen suunnittelemista opetustoimen säästötoimenpiteistä ovat sen allekirjoittajien lisäksi yhtyneet edustajat Laakso, Stenius-Kaukonen, Apukka, Vistbacka, Suhonen, Paloheimo, Jurva, Mäkipää, Seppänen, Wahlström, R. Aho, Aittoniemi, Polvinen, Mäkelä, Andersson ja Tennilä.

Kun välikysymykseen näin ollen on liittynyt 78 edustajaa, tulen valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 2 momentin mukaisesti antamaan välikysymyksen tiedoksi asianomaiselle valtioneuvoston jäsenelle.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotukset laeiksi patentti- ja rekisterihallituksesta ja patentti- ja rekisterihallituksen valitusasioiden käsittelystä sekä eräiden niihin liittyvien lakien muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 25
Talousvaliokunnan mietintö n:o 21

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Ehdotukset laeiksi valtion liikelaitoksista annetun lain sekä siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 39
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 16

Puhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 16. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta

ensimmäisen lakiehdotuksen 4 a, 8, 12—14, 14 a, 16, 18—21 ja 23 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

toisen lakiehdotuksen 2 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike sekä

kolmannen lakiehdotuksen 2 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

3) Ehdotus laiksi leimaverolain muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 48
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 17

Puhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 17. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 10, 12 ja 51 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

4) Ehdotukset laeiksi verotuslain, sairausvakuutuslain 33 §:n ja kansaneläkelain 4 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 49
Toivomusaloitteet n:ot 95 ja 98/1991 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 18

Puhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 18. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta

ensimmäisen lakiehdotuksen 21, 28, 63, 64, 64 a, 72 a, 79, 92, 97, 100 a ja 132 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

toisen lakiehdotuksen 33 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike sekä

kolmannen lakiehdotuksen 4 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

5) Ehdotus laiksi eläintautilain muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 36
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 6

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 6. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 2, 8—10, 11, 12, 12 a ja 13 §, 11 §:n edellä oleva väliotsikko, 19, 21, 21 a ja 21 b §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

6) Ehdotus laiksi ulkomaalaisen Suomessa olevasta, hoidotta jääneestä omaisuudesta annetun lain kumoamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 53
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 7

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 7. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1 ja 2 §, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

7) Ehdotukset laeiksi puolustusvoimista annetun lain muuttamisesta ja sotilasopetuslaitoksista annetun lain kumoamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 220/1991 vp
Puolustusvaliokunnan mietintö n:o 2

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on puolustusvaliokunnan mietintö n:o 2. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. K o h i j o k i : Herra puhemies! Puolustusvoimia koskevaa lainsäädäntöä ollaan uusimassa. Uusiminen näyttää tulleen vireille vaiheittain ja osauudistuksina.

Eräs oleellinen osa sitä oli jo edellisellä vaalikaudella tapahtunut lainmuutos. Sen vuoksi, että Suomen nykyinen läänijako ei vastaa toiminnallis-taloudellista maakuntajakoa, oli viime vaalikaudella tehty päätös sotilaspiirien lakkauttamisesta mielestäni vahingollinen. Jo tuolloin oli tiedossa, että sisäasiainministeriössä on valmisteltu ja ollaan valmistelemassa maakuntajakoa, joka sellaisenaan olisi ollut ja on myös puolustusvoimien aluehallintojaoksi erinomaisen sovelias. Vaikka nykyinen läänijako ei enää ollenkaan vastaa käytännön tarpeita eli toiminnallis-taloudellisia vaatimuksia, puolustusvoimien taholta haluttiin perustettavien sotilaslääniien aluejaoksi vanhentunut lääninhallinnon aluejako kuitenkin niin, että Uudenmaan lääniin Helsingin seudulle halutaan muodostaa toinenkin sotilaslääni.

Kun uudessa sotilaslääniijaossa poikettiin siviilläänijaosta pääkaupunkiseudulla, olisi se ollut aiheellista eräillä muillakin alueilla ja ainakin niissä maakunnissa, jotka tullaan määräämään maakuntahallinnon kokeilumaakunniksi. Ei se vieläkään myöhäistä ole, päinvastoin näin tulisi ja ehdittäisiin vielä menetellä.

Esimerkkinä voisin mainita vaikkapa Satakunnan. Satakunnassa väestön määrä on noin 250 000 eli huomattavasti enemmän kuin muutamissa lääneissä, sanotaan vaikkapa, siviilläneissä, jotka vuoden 1993 alusta alkaen tulevat toimimaan myös sotilaslääneinä. Kiinnitin

asiaan vakavaa huomiota puheenvuorossani silloin, kun sotilaspiirien lakkauttamista tarkoittavaa lakiesitystä käsiteltiin eduskunnassa viime vaalikauden loppupuolella. Sotilaspiirien lakkauttamisen yhteydessä katkeaa paljon luonnollisia yhteyksiä puolustusvoimien ja siviilielämän väliltä. Maakunta menettävää, mutta paljon menettävät myös puolustushallinto ja puolustusvoimat.

Suuri Turun ja Porin lääni, noin 750 000 asukasta ja melkein neljännes Suomen kuntien lukumäärästä, ei yhtenä sotilaslääninä ole tarkoituksenmukainen. Sotilaslääninhallintokeskus Turussa, jonka sijainti kaksi suurta maakuntaa käsittävällä alueella on peräti syrjäinen, tulee ilman muuta ratkaisevasti vähentämään yhteydenpitoa maakunnan kuntien, yhteisöjen ja yksityisten ihmisten sekä Turkuun suunnitellun sotilaslääninesikunnan välillä. Näin nimenomaan Satakunnan osalta.

Mahdollisen pienen sotilastoimiston muodostaminen sotilaspiirin raunioille ei korvaa sotilaspiirin menetystä. Etäisyys Satakunnan maakunnan laitama-alueilta Turkuun sotilaslääninesikuntaan on jopa pitempi kuin esimerkiksi Porista Helsinkiin. Myös sotilasviranomaisten tehokasta työaikaa sekä runsaasti varoja tulee kulumaan, kohtuuttomasti, matkustamiseen suuren sotilaslääninalueella.

Satakunnassa toimii muutamia valtion piirihallintoviranomaisia, joten se eräiltä osin jo toimii ja on kauankin toiminut omana alueena valtion aluehallinto-organisaatiossa. Kun Satakunnassa nyt toivotaan maakunnan hyväksymistä hallinnon kokeilumaakunnaksi, olisi tarkoituksenmukaista, että Satakunnasta ei puolustusvoimien aluehallinto-organisaatiota lakkautettaisi, vaan sen toimintaa jatkettaisiin vaikkapa Satakunnan sotilaslääninä, jotta saataisiin arvokkaita kokemuksia siitä, miten maakuntapohjaisesti järjestetty entinen sotilaspiiri sotilaslääniksi muutettuna tulisi vahvistamaan maakuntahallintoa ja maakunnallisesti järjestetty hallinto omalta osaltaan puolustusvoimien hallinto-organisaatiota.

Se, mitä tässä olen lyhyesti maininnut Satakunnasta yhtenä mahdollisena hallinnon kokeilumaakuntana, tietenkin pääosin soveltuu myös muihin tuleviin kokeilumaakuntiin. Eli Satakunnan osalta ja niiden tulevien kokeilumaakuntien osalta tässä tarvittaisiin joustavuutta, jota myös puolustusvaliokunta edellytti mietinnössään jo silloin, kun se antoi mietinnön vuonna 89 annetun hallituksen esityksen johdosta.

Toinen seikka, mikä käsiteltävänä olevassa asiassa puolustusvoimia koskien on erittäin merkittävää, on koulutusorganisaation muutos. Kolme nykyistä sotilasopetuslaitosta muuttuu yhdeksi Maapuolustuskorkeakouluksi. Se ei paljoa aiheuttanut keskustelua puolustusvaliokunnassa, mutta jälkeenpäin on aiheuttanut kyllä miettimistä sitäkin enemmän. Jälleen kerran joutui havaitsemaan, miten valiokunnalle olisi tärkeätä, että kun se mietintöä valmistelee hallituksen esityksestä, sillä olisi myös ainakin asetusluonnos jo käytettävissään.

Tähän asiaan puutun erityisesti sen vuoksi, että meillä on arvokkaat perinteet sotilasopetuslaitoksilla kuten Kadettikoulu, Sotakorkeakoulu, Taistelukoulu, joista nyt ollaan muodostamassa Maanpuolustuskorkeakoulua. Näistä vanhin on Kadettikoulu, jo kolmattasataa vuotta vanha on sen nimitys. Se tunnetaan ja sitä myös arvostetaan kaltaistensa joukossa ensimmäisenä. Se ei saisi myöskään häipyä lainmuutoksella, vaan sen arvokkaan nimen tulisi säilyä edelleen Kadettikouluna, johon kansalaiset osaavat yhdistää hyvin paljon silloin, kun on kysymys Suomen puolustusvoimista.

Olen nähnyt erään sanahirviön. Kadettikoulu-nimi korvattaisiin uudella ilmaisulla. Miltä se kuulostaa teistä, kehotan kuuntelemaan: Maanpuolustuskorkeakoulun perusopinto-osasto. Miltä kuulostaa tällainen nimi verrattuna lyhyeen osuvaan ilmaisuun Kadettikoulu? Kadettikoulu-sana käsittää 12 kirjainta, mutta tuo pitempi sanahirviö, jonka mainitsin, hyvän joukon viidettäkymmentä kirjainta. Ei kukaan ehdi sitä kokonaisuudessaan lausua. Sille keksitään jokin lyhennys, niin kuin niitä on paljon jouduttu keksimään kaikkien "vuodeosastojen" jälkeen. Niistä lyhennyksistä vain harva ymmärtää, mistä on kysymys.

Sen vuoksi harras toivomukseni on, että ainakin Kadettikoulun osalta todettaisiin asetuksessa, että vaikka se onkin Maanpuolustuskorkeakoulun perustutkinto-osasto, niin siitä käytetään nimitystä Kadettikoulu. Samalla tavalla tietysti sinne voidaan sisällyttää ilmaisu noista kahdesta muusta arvokkaasta oppilaitoksesta: Sotakorkeakoulusta ja Taistelukoulusta, jotka ovat hieman nuorempia kuin Suomen itsenäisyys.

En tähän enemmälti puutu. Totean vain sen, että meidän sietää olla varsin valppaina aina silloin, kun myös puolustusvoimia koskevaa lainsäädäntöä on käsiteltävänä. On luonnollista, että nämä ajatukset, jotka tässä olen esiin tuonut varsinkin puheenvuoroni alkuosassa, tarkoitta-

vat olosuhteita rauhan aikana. Rauhan aikaa me tietysti toivomme. Kriisiaikoina on järjestys taas erilainen ja selkeä, kuten varsin hyvin tiedämme.

Edustajat Antvuori ja Huuhtanen merkitään läsnä oleviksi.

Puolustusministeri R e h n : Arvoisa puhemies! Ed. Kohijoki oli jopa laskenut kirjaimet, jotka sisältyvät tähän sanahirviöön. Siihen minulla ei ole ollut aikaa. Mutta olen käynyt hyvin syvällisen keskustelun puolustusvaliokunnan kanssa heidän huolestaan nimenomaan tämän oppilaitoksen uudesta nimestä ja traditioista, perinteistä, jotka ovat minullekin tavattoman tärkeitä. Oma kompromissiehdotukseni oli juuri se, josta ed. Kohijoki tässä mainitsi, että perustutkinto-osaston nimeksi voisi tulla Kadettiosasto (Ed. Rinne: Tsaarin Venäjän perinteitä!) ja toinen jatkotutkinto-osasto voisi olla vaikka Upseeriosasto, joten kyllä minä uskon, että me löydämme tässä ratkaisun.

On erittäin hyvä, että puolustusvaliokunta on seuraamassa tiiviisti sitä, mitä puolustushallinnossa tapahtuu nyt, kun elämme todellisia uudistuksen aikoja. Tietenkin edustajien on oltava valppaina koskien kaikkia eri hallinnonhaaroja.

Ed. T. R o o s (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kohijoki puuttui puheensa alkuosassa mielestäni hyvinkin tärkeään asiaan, josta valiokunta mietinnössään toteaa näin: "Valiokunta pitää tärkeänä, että hallitus maakuntahallintoa mahdollisesti uudistaessaan huolehtii myös vastaavista muutoksista puolustusvoimien aluehallintoon." Mielestäni se olisi voinut ilmaisun "pitää tärkeänä" sijasta sanoa "edellyttää". Mehän viime kauden lopussa muistaakseni hävisimme tämän sodan ja siitä silloin erityisesti Satakunta kärsi enkä usko, että Tampereellakaan iloittiin siitä uudesta jaosta. Joka tapauksessa merkittävä osa valiokuntaa totesi jo silloin sen vääräksi.

Kun nyt ministerikin kehotti valiokuntaa aktiivisuuteen, niin tämä uusi valiokunta on sitä nimenomaan kyllä toteuttanut ja ottanut selviä selkävoittojakin. Toivoisi, että jos tässä tilaisuudessa tulee mahdollisuus tähän palata, niin nyt tämä valiokunta näyttäisi aktiivisuutensa myös tässä ja puuttuisi todella puolustusvoimain aluehallintoon, jota ei maakunnassa ole mitenkään kyllä hurraa-huudoilla vastaanotettu.

Ed. V ä h ä n ä k k i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kuuntelin suurella ihailulla ed. Maunu Kohijoen ansiokasta esitystä esillä olevan lakiehdotuksen osalta. Yhdyn paljolti hänen käsitykseensä siitä, että ei ole paikallaan jo pelkästään sisäpalvelus- ym. ohjesääntöjä ajatellen, että liian pitkiä nimiä esiintyy nimenomaan puolustusvoimain piirissä, missä lyhyillä komennoilla on hyvin suuri merkitys.

Mutta tässä yhteydessä haluaisin todeta sen, mihin ed. Kohijokikin eräiltä osin viittasi, että Suomessa lain säätää eduskunta ja asetuksen antaa presidentti valtioneuvoston myötävaikutuksella, seuraavaksi alemman säädöksen puolestaan sen alan ministeri ministeriönsä nimissä. Edelleen olisin toisaalta todennut, että kun sotilasliittoja jonkin vieraan valtion kanssa tehdään, niin tietysti tasavallan presidentti ulkopolitiikan johtaa ja siinä mielessä on hyvin tärkeä henkilö näissä sotilasliittoutumissa, mutta eduskunta päättää myös tässä talossa mahdolliset puolustusliitot jonkin maan kanssa. Nämä kaksi keskeistä meidän perustuslainsäädäntömme ydinkohtaa olisi puolustusministeriössä hyvä muistaa jatkossa. Kyllä silloin kaikki hyvin menee.

Ed. T u o m i o j a (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Kun puolustusministeri Rehn on paikalla ja käytti peräti puheenvuoron asiasta, niin olisin olettanut, että hän olisi käyttänyt tilaisuutta esittääkseen jonkinlaisen anteeksipyynnön eduskunnalle niistä seikoista, joihin valiokunta on joutunut mietinnössään aika poikkeuksellisella tavalla kiinnittämään huomiota tämän asian valmisteluun liittyen, ja siitä tavasta, jolla eduskunta on lähestulkoon yritetty johtaa harhaan, puhumattakaan siitä, että lakia on lähdetty soveltamaan ennen kuin sitä on edes vahvistettu ja eduskunnassa hyväksytty.

Tämä on asia, johon eduskunnassa pitäisi suhtautua kaikella tarpeellisella vakavuudella. Toivoisin, että ministeri Rehn jättäisi tämän leikittelyn presidenttiehdokkuuksilla vähän vähemmälle ja puuttuisi nimenomaan oman hallinnonalansa toimintaan ja muistaisi sen, että hänen tehtävänään on toimia kansanvallan edustajana asevoimien suuntaan eikä päinvastoin.

Me emme Suomessa tarvitse mitään Thaimaan armeijaa, joka illegaalista asekätkentää tai muuta lainvastaista toimintaa harjoittaa, vaan Suomen puolustusvoimien on oltava parlamentaarisessa valvonnassa ja toimittava täällä säädettävien lakien mukaisesti. Toivon, että ministeri myös ottaisi tämän huomioon.

Puolustusministeri R e h n : Herra puhemies! Ihailen ed. Tuomiojan tapaa saada niinkin monta erilaista hyökkäystä lyhyeen puheenvuoroon. Se on todellakin ihailtavaa. Olen todellakin enemmän kuin ehkä moni muu ollut parlamentaarisen valvonnan kannalla, ja kun muutoksia tehtiin siihen lakiin, joka nyt on käsillä, niin koko ajan korostin — olen mm. kutsunut puolustusvaliokunnan pariinkin otteeseen keskustelemaan tästä asiasta, ministeriössä olen korostanut sitä — että eduskunta säätää lait ja minä olen valmis tukemaan kaikkia niitä muutoksia, joita mahdollisesti halutaan tehdä. Olen myös antanut jopa ehdotuksen siihen pykälämuutokseen, joka nyt on käsilläkin. Tämä on periaate, joka on tavattoman tärkeä säilyttää, ja minä todellakin kunnioitan sitä, että eduskunnassa nämä lait säädetään.

Anteeksipyynnön olen esittänyt puolustusvaliokunnalle, mutta mikäli ed. Tuomioja sitä vaatii, niin mielelläni teen sen myös täällä suuressa salissa. Meillä oli virkamiesvalmistelussa vähän liian paljon intoa, kun lain voimaantulosäännöksessä sanotaan, että ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin. Katsottiin, että kun se oli valiokunnassa hyväksytty, niin voitiin ryhtyä näihin toimenpiteisiin. Minulla olisi pitänyt lamppujen alkaa palaa ja raksuttaa, enkä huomannut, että tässä oli ennenaikaista.

Tätä olen valitellen pyytänyt anteeksi puolustusvaliokunnalta. Nyt teen sen ed. Tuomiojalta ja koko eduskunnalta. Tässä ei ole tapahtunut mitään suurempaa hankaluutta sikäli, että tämä päätös on myös peruttu, koska on täysin selvää, että lakia meidän on kaikkien noudatettava.

Sitten nämä muut asiat ehkä voivat jäädä omaan arvoonsa.

Ed. V i h r i ä l ä : Arvoisa puhemies! Puolustusasiainvaliokunta hyväksyi muuttamattomana ja osittain ehkä vähin tiedoin ja perustein hallituksen esitykseen sisältyvän toisen lakiesityksen, jolla sotilasopetuslaitoksista annettu laki kumotaan. Käytännössähän tämä tietää sitä, että ensi vuoden alussa aloittaa toimintansa, kuten täällä on jo todettu, Maanpuolustuskorkeakoulu, joka kokoaa yhteen tutkimuksen ja opetuksen. Upseerikoulutuksen kokonaispituus ei muuttuisi, ja Maanpuolustuskorkeakoulu muodostettaisiin yhdistämällä nykyinen Sotakorkeakoulu, Taistelukoulu ja Kadettikoulu.

Ensimmäisen lakiesityksen 4 a §:ssä todetaan: "Maanpuolustuskorkeakoulusta ja siinä suoritettavista korkeakoulututkinnoista ja annettavasta muusta koulutuksesta sekä maanpuolustusopistosta ja siinä suoritettavasta opistotason tutkinnosta ja annettavasta muusta koulutuksesta säädetään erikseen asetuksella."

Olemme täällä nyt kuulleet myös puolustusministerin kannan, ja voin todeta, että valiokunnassa puolustusministeri todella totesi, että kiirehdittiin liian nopeasti tämän lain täytäntöönpanossa. Oli aivan oikein, että ministeri peruutti tämän päätöksen, joka jo noin runsas viikko sitten annettiin. Minusta on reilua, että puolustusministeri Rehn on avoimesti tunnustanut, että tässä tuli virhe, ja minusta tämä on ministerille anteeksi annettava. Aika sitten näyttää, miten tulee käymään ja saammeko tähän asetukseen myös Kadettikoulu-sanan. Ministeri on tästä meille lupauksen valiokunnassa antanut, ja me uskomme, että näin tulee käymään.

Miten tulevaisuudessa upseereiden kohdalla käy ja tuleeko heistä myös samanlaisia virkamiehiä kuin kaikki muutkin maisterit tässä tasavallassa ovat, sen aika tulee näyttämään. Tietenkin toivoisi, että tämä laki omalta osaltaan ei upseerien asemaa ja pätevyyttä heikentäisi.

Arvoisa puhemies! Käsittelyssä olevan ensimmäisen lakiesityksen keskeinen sisältö on, että puolustusvoimien rauhan ajan kokoonpanon yksityiskohtainen vahvistaminen ehdotettiin siirrettäväksi puolustusministeriöltä puolustusvoimain komentajalle, joka päättäisi asiasta puolustusministeriön vahvistamien perusteiden mukaan.

Valiokunta ei pitänyt sopivana, että hallitus toi eduskunnalle puolustusvoimien hallinto- ja johtamisjärjestelmää koskevan tärkeän esityksen yhdessä koulutusjärjestelmän muutosta koskevan esityksen kanssa. Tästä keskustelimme pitkään valiokunnassa. Valiokunta tekikin yksimielisesti muutoksen lain 4 §:n 2 momenttiin. Puolustusvoimien rauhan ajan kokoonpanosta ja johtosuhteista määrää puolustusministeriö. Puolustusvoimain komentajan oikeudesta antaa puolustusvoimien rauhan ajan yksityiskohtaisia kokoonpanoja ja johtosuhteita koskevia määräyksiä puolustusministeriön vahvistamien perusteiden mukaisesti säädetään asetuksella.

Valiokunta on ollut yksimielinen myös siitä, että tämänkertaiseen esitykseen sisältyvä tavoite hajauttaa tehtäviä ja toimivaltaa on sinänsä oikea ja vastaa hallinnon yleistä kehittämislinjaa. Valiokunta on kuitenkin kiinnittänyt vakavaa huomiota hallinto- ja johtamisjärjestelmän muutokseen liittyvien perustelujen niukkuuteen

esityksessä samoin kuin esityksen pääasiallisen sisällön ja lain sanamuodon osittaiseen ristiriitaisuuteen.

Ensi vuoden alussa voimaan tulevassa laissa hallintotehtävät on tarkoitettu keskitettäväksi pääosin sotilaslääniien esikunnille. Tällöin sotilaslääninin komentaja olisi alueensa maavoimien joukkojen ja laitosten suoranainen esimies. Maanpuolustusalueet olisivat lähinnä poikkeusolojen varalta muodostettavia 30 henkilöä käsittäviä hallintoyksiköitä. Puolustusvoimien piirissä on kuitenkin tultu siihen tulokseen, että maanpuolustusalueet tulisi asetuksella määrätä keskeisiksi hallintoyksiköiksi. Sotilaslääneille jäisi tällöin lähinnä nykyisten sotilaspiirien tehtäviä. Jos näin meneteltäisiin, silloin ei toimittaisi mielestäni eduskunnan tahdon mukaisesti.

Arvoisa puhemies! Valiokunnassa asiantuntijana olleet Päällystöliitto ja Puolustusvoimain Henkilökuntaliitto katsoivat, että puolustusvoimien viranomaisten toimenpiteiden on oltava parlamentaarisen valvonnan alaisena. Tasavallan presidentti on puolustusvoimain ylipäällikkö. Eduskunnalla on lainsäädäntö- ja budjettivalta. Parlamentaarisesti johdettavissa oleva valta kuuluu puolustusministeriölle. Tämän vuoksi puolustusvaliokunta edellyttääkin, että kun asetuksia puolustusvoimain hallintojärjestelmästä säädetään, että puolustusministeriö antaa jatkossakin määräykset esikuntien, joukko-osastojen ja laitosten perustamisesta, sijoituspaikasta ja lakkauttamisesta.

Edelleen valiokunta edellyttää, että sellaisten organisaatioiden ja johtosuhteiden muutoksien, joilla on olennaista yhteiskunnallista, taloudellista, henkilöstöön liittyvää tai kiinteistöihin ja niiden käyttöön kohdistuvaa vaikutusta tai jotka luonteensa mukaisesti muutoin kuuluvat parlamentaarisessa vastuussa ja valvonnassa olevan elimen ratkaistavaksi, tulee kuulua puolustusministeriön päätettäväksi edelleen.

Puolustusministeriöllä tulee lisäksi olla pidätysoikeus minkä tahansa puolustusvoimien organisaatiota ja johtosuhteita koskevan hallintoasiain sekä valtion edun valvontaa koskevan asiain suhteen näiden yhteiskunnallisen merkityksen sitä edellyttäessä.

Ellei tällaista vastuuta olisi, saattaisi käydä esimerkiksi omassa Vaasan läänissäni niin, että lääni tyhjentyisi puolustusvoimien joukko-osastoista. Onhan nyt ollut suunnitelmia Vaasan rannikkopatteriston siirtämiseksi pois alueelta, samoin Kokkolan asekoulun, samoin Pohjanmaan sotilassoittokunta on ollut uhanalaisena. Läänin alueelle jäisi vain eräiden suunnitelmien mukaan Kauhavan Ilmasotakoulu ja ehkä koko lääniä kattava sotilaslääninin esikunta Vaasaan. Näinhän ei voida menetellä.

Arvoisa puhemies! Hallitus on päätynyt esitykseen, jolla maa jaetaan valtioneuvoston päätöksellä maakuntiin. Ministerivaliokunnassa tämä esitys on mennyt läpi, mutta toivottavasti menee myös valtioneuvostossa.

Ensi vuoden alussa loppuvat sotilaspiirit vastasivat talousmaakuntia, jotka ovat luontevasti syntyneitä asioimisalueita, kuten jo edellisissä puheissa on kuultu. Hallinto keskittyy ja muuttuu nopeasti, ja maakuntahallintokokeilut ovat lähdössä liikkeelle. Tämän vuoksi onkin hyvä, että valiokunta pystyy yksimielisesti toteamaan mietinnössä, että se pitää tärkeänä, että hallitus maakuntahallintoa mahdollisesti uudistettaessa huolehtii myös vastaavista muutoksista puolustusvoimien aluehallintoon. Edellyttää-sanan saaminen mietintöön, näin luulen, ei ehkä olisi syntynyt niin helposti kuin ed. T. Roos asian sanoi. Itse olisin kyllä ollut valmis tämän sanan laittamaan. Onhan selvää, että lääninrajat eivät vastaa enää käytännön tarpeita, vaan ovat historiallisia jäänteitä joita on vähitellen muutettava nykyajan vaatimuksia vastaavaksi.

Vuonna 90 hyväksytty lakiesitys vei mahdollisuudet eduskunnalta päättää sotilaspiirien kohtalosta. Käsittelyssä oleva lakiesitys, kuten puolustusvaliokunta on esittänyt, jättää mahdollisuuden puolustusministeriölle ja sitä kautta eduskunnalle vaikuttaa myös joukko-osastoihin ja hallintokysymyksiin puolustusvoimien piirissä.

Arvoisa puhemies! Maanpuolustus koskettaa jokaista Suomen kansalaista. On ymmärrettävää, että sen johto kuuluu samoille ylimmille valtioelimille, jotka vastaavat muistakin valtion tärkeistä toiminnoista. Valtiosääntömme antaa tasavallan presidentille erityisiä valtaoikeuksia ulkopolitiikan ja maanpuolustuksen alalla, ja presidentillä on hyvin keskeinen asema turvallisuuspolitiikan johdossa. Eduskunta asettaa puolustuspolitiikalle tavoitteet sekä puitteet, ja valtioneuvosto puolestaan johtaa käytännön toteuttamista. Periaatteena on sellainen järjestelmä, että maanpuolustuksen johtosuhteet ja organisaatio kautta linjan säilyisivät mahdollisimman muuttumattomina.

Puolustusvoimien uusi organisaatio kytkeytyy Suomen puolueettomuuden määritelmään, joka edellyttää, että jos Suomi on itsenäinen valtio, Suomi itse puolustaa itseään yksin. On

syytä uskoa, että nyt käsittelyssä oleva lakiesitys asetuksineen tulee vahvistamaan suomalaista maanpuolustustahtoa ja turvaamaan itsenäisen kansakunnan olemassaolon. EU- tai EY-jäsenyydessä emme ole liittoutumattomia myöskään turvallisuuskysymyksissä, se meidän on ymmärrettävä, jos tämä on ulkopoliittinen valintamme.

Ed. Rinne (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Edustajatoveri Vihriälä viittasi armeijan nopeaan etenemiseen, joka on vähän nopeampaa kuin täällä. Nyt kun meillä on täällä sotaministeri paikalla, niin kysyn:

Onko sellainen mahdollisuus, että armeija alkaisi pitää ministeriä jonkinlaisena laivueitten luciana näissä kysymyksissä? Tämähän johtaa loppujen lopuksi vallan kolmijaon uuteen militääriin soveltamisen, jos tämä riittävän pitkälle menee, eli jaetaan lopulta valta maa-, ilma- ja merivoimiin.

Ed. Vistbacka (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Vihriälä sangen mielenkiintoisella tavalla käsitteli mm. siirtoja Vaasan läänistä, lähinnä Vaasasta ja Kokkolasta. Kokkolassahan on Asekoulu, kuten ed. Vihriälä mainitsi ja totesi, että Vaasan lääniin jää ehkä jonkinlainen sotilasosasto, lähinnä Kauhavalle Ilmasotakoulun muodossa. Se tulee olemaan sangen vaatimaton osasto, joka sinne jää, koska viimeisten tietojen mukaan myös toimiupseeriohjaajan koulutus lopetetaan eli ainoastaan upseeritason koulutus tullaan suorittamaan Kauhavalla. Vaasan läänistä poistuu hyvin paljon tämänhetkisten tietojen mukaan niistä, mitä siellä tällä hetkellä sotilasosastoja on.

Arvoisa puhemies! Sen voisi todeta, että ehkäpä kenraalit, jotka suunnittelevat ja tekevät päätöksiä jopa sillä tavoin, että arvoisa ministerikin erehtyy niin, että asianomainen laki ei ole edes vielä voimassa, luottavat siihen, että Pohjanmaalla maanpuolustushenki elää sangen korkeana, vaikkei siellä armeijan joukko-osastoja olisikaan.

Ed. Nikula (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Keskustelu puolustusvoimien yksikköjen sijoituksesta, johon lainsäädäntö antaa uusia mahdollisuuksia, on kyllä minusta sentapainen asia, että sitä ei voida tarkastella samalla tavalla kuin maan väestölle palveluksia tuottavien viranomaisten sijoittelua. Vaasassa on oltava tykkejä ja joukkoja sen takia ja vain sen takia, että niitä tarvitaan maan puolustamiseksi. Niillä ei ole mitään omaa itseisarvoa eikä palvelutehtävää kuten esimerkiksi joillakin maakuntahallinnon viranomaisilla.

Vihreiden mielestä pitää tietysti ensimmäisenä kysyä: Mitä tehtävää ja mitä uhkaa varten armeijan on oltava? Mutta jos siihen päädytään, että sen on oltava, kyllä armeijalla pitää olla ryhti ja tahti ja tarvittaessa kädenheilutusta, eikä sitä voida sijoittaa sillä tavoin kuin sijoitetaan jotakin vesipiiriä tai tieviranomaisia. Tässä mielestä minusta puolustusvaliokunnan kritiikki ja täällä käytetyt puheenvuorot eivät ehkä ole sillä tavoin perusteltuja kuin jossakin muussa hallinnollisessa kysymyksessä.

Mitä tulee Kadettikoulun nimen säilyttämiseen, olen siitä jo perinteen vuoksi samaa mieltä kuin ed. Kohijoki, olkoonkin että kadetti-sana Suomen historiassa liittyy lähinnä tsaarinajan Suomen oikeuksia kuristaviin vanhoillisiin puolueisiin. Mutta kun kadetteja maassa on ollut niinkin kauan kuin on ollut, olkoon heitä jatkossakin.

Puolustusministeri Rehn: Arvoisa puhemies! Olen aika kiitollinen ed. Nikulan puheenvuorosta, koska kysymys on nimenomaan tästä, että varsinkin kun joudumme leikkaamaan voimakkaasti puolustusmäärärahoja, on tavattoman tärkeätä, että pystymme hoitamaan lakisääteisen tehtävämme, joka on maan puolustaminen. Kun pääesikunta laati budjettiesityksensä kehyksiksi vuosille 1993—1995, siinä todellakin oli hyvin rajuja leikkausehdotuksia. Mutta tässä juuri poliittinen valvonta päti ja otin tämän uusiksi, joten minkäänlaisia lakkauttamispäätöksiä ei sisälly vuoden 1993 budjettiin. On katsottava suunnitelmallisesti kaiken kaikkiaan, mitä joudutaan supistamaan, mihin pannaan voimavarat. Sen on tapahduttava hyvässä yhteistyössä kuntien ja alueiden kanssa. Mutta aluepolitiikkaahan maan puolustaminen ei kuitenkaan ole, joskin otamme niin pitkälle kuin ikinä mahdollista huomioon alueelliset näkökohdat, joita mahdollisesti voi esiintyä.

Vielä kadeteista. Nimike kadetti tulee joka tapauksessa säilymään, olkoon korkeakoulun nimi mikä tahansa. Kadeteiksi heitä kaikkia tullaan kutsumaan. Tulen tekemään parhaani, että myös nimi Kadettikoulu säilyy, niin kuin olen myös luvannut valiokunnalle. Olen myös luvannut näyttää asetusluonnoksen sitten, kun se on valmiina. Se elää vielä jatkuvasti. Se ei ole vielä valmis paperi. En missään tapauksessa aio tehdä mitään päätöksiä ja tuoda asetuksia, en-

nen kuin eduskunta on säätänyt lain. Niin paljon olen tästä oppinut. Sitten katsomme yhdessä, mikä on paras mahdollisuus.

Ed. Korva (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ministerin viimeisen puheenvuoron ja myös ed. Nikulan puheenvuoron johdosta on tarpeen vielä tarkentaa puolustusvaliokunnan käsittelyä ja kantaa niiltä osin, että erityinen huomiohan kiinnitettiin nimenomaan siihen, että kaikissa oloissa pitää olla tietty mahdollisuus poliittiseen ohjaukseen puolustusministeriön kautta. Se oli oleellisin asia, eikä oleellinen asia ollut se eikä puolustusvaliokunnassa minkäänlaista kritiikkiä suunnattu siihen, että sotilasjohdolla pitää olla operatiivinen mahdollisuus kaikissa oloissa toimia. Tarkoitus ei ollut ollenkaan, että me ryhtyisimme miettimään yksiköiden sisäisiä kysymyksiä.

Minusta pitäisi tässä vaiheessakin sanoa ja ehkä laajemminkin tunnustaa, että kun puolustusasioita käsitellään, varmaankin pääesikunnassa ja myös puolustusvoimien ylimmässä johdossa pitäisi entistä enemmän ajatella sitä, että tietty poliittinen ohjaus myös puolustusasioissa pitää olla. Yhtään enempää puolustusvaliokunta ei tästä asiasta periaatetasolla halunnut sanoa.

Ed. Kasurinen: Arvoisa puhemies! Sen verran tässä vanhoja muistelen, että itse asiassa keskustelu lähti liikkeelle Helsingin Sanomissa lauantaina 21 päivänä maaliskuuta 1992 olleesta uutisesta "Puolustusvoimat joutunee irtisanomaan satoja siviilejä". Toinen otsake oli "Uusi alueorganisaatio on säästötavoitteiden mukainen". Vaikka emme olleetkaan mitenkään paranoidisia puolustusvaliokunnassa, emme voineet aivan täysin erottaa näiden kahden asian yhteyttä eli puolustusvoimista annetun lain muuttamiseen ja sotilasopetuslaitoksista annetun lain kumoamiseen sisältyviä laajoja delegointivaltuuksia. Itse olen käsittänyt, että laki, jos se olisi mennyt hallituksen esittämässä muodossa, olisi siirtänyt nimenomaan puolustusvoimien komentajalle ja hänen alaisilleen sellaista päätösvaltaa, jonka joka tapauksessa pitäisi aina meidän oloissamme kuulua parlamentaariseen valvontaan.

Herra puhemies! Hallituksen esitys laiksi puolustusvoimista annetun lain muuttamisesta ja sotilasopetuslaitoksista annetun lain kumoamisesta on edennyt mutkien kautta toiseen käsittelyyn. Huolimatta lakien käsittelyn kiireellisyydestä, joka oli puolustusvaliokunnan tiedossa, jouduimme edellisellä viikolla esittämään toisen käsittelyn siirtoa saadaksemme lisää informaatiota puolustusministeriltä ja puolustusministeriöltä. Ennen lain lopullista käsittelyä eduskunnassa ja ennen asetuksen antamista ministeriössä oli tehty päätös lain sotilasopetusta koskevan osan toimeenpanosta, mikä päätös täällä kuullulla tavalla peruutettiin viime perjantaina.

Kun valiokunnassa kävimme asiantuntijakierrosta, niin valiokunnalle kerrottiin, että sotilasopetusta koskevalta osalta lainvalmistelu olisi tapahtunut yksimielisyyden vallitessa. Näin ei kuitenkaan todellisuudessa ollut, sillä mm. Kadettikoulun taholta oli valmisteluvaiheessa jo esitetty eriäviä käsityksiä.

Hallituksen esityksen perusteluissa todetaan: "Maanpuolustuskorkeakoulu muodostettaisiin yhdistämällä nykyinen sotakorkeakoulu, taistelukoulu ja kadettikoulu. Päällystöopiston nimi muutettaisiin maanpuolustusopistoksi." Ja edelleen: "Upseerin ja yleisesikuntaupseerin tutkinnot suunnitellaan ja järjestetään korkeakoulututkintoina siten, että upseerin tutkinto on perustutkinto ja yleisesikuntaupseerin tutkinto jatkotutkinto." Näin siis lain perusteluissa todetaan.

Valiokunnassa saadun selvityksen perusteella tarkoituksena on säätää yksityiskohdista asetuksella. Asetuksen henki, se mikä puolustusvaliokunnalla tähän mennessä on ollut tiedossa, lähtee siitä, että jatkossa upseerin tutkinto, joka aikaisemmin suoritettiin Kadettikoulussa ja jota opiskelevia kutsuttiin kadeteiksi, olisi siirtynyt asetuksen myötä historiaan. Tutkinto suoritettaisiin Maanpuolustuskorkeakoulun perustutkinto-osastossa. Puolustusvaliokunnan yksimielisenä kantana ja toivomuksena puolustusministerille oli, että annettavassa asetuksessa tulisi säilyttää Kadettikoulu ja kadetin arvo. Sen olemme saattaneet puolustusministerin tietoon asetuksen valmistelua silmälläpitäen.

Mitä tulee käsiteltävänä olevan lain muihin kohtiin, haluan niistäkin lausua muutaman kommentin.

Hallituksen esitys puolustusvoimista annetun lain muuttamisesta perustuu pääesikunnan aloitteesta asetetun, ja ensisijaisesti pääesikunnan edustajista ja sotilasjäsenistä kootun työryhmän mietintöön. Työryhmä mietinnössään ehdotti päätösvallan siirtoa puolustusvoimien kokoonpanojen osalta puolustusvoimain komentajalle tai hänen määräämälleen puolustusvoimain viranomaiselle. Seuraavaksi lainaus käsiteltävänä olevan lain hallituksen antamista perusteluista:

"Nykyisen lainsäädännön mukaan puolustus-

ministeriö määrää puolustusvoimien rauhan ajan yksityiskohtaisen kokoonpanon. Nyt ehdotetaan, että puolustusvoimain komentajalle siirretään kokoonpanon vahvistamisoikeus siten, että hän voi tarvittaessa siirtää tämän oikeuden myös alaisilleen puolustusvoimain viranomaisille, jos se osoittautuu tarkoituksenmukaiseksi. Koko yhteiskuntaa koskevien vaikutusten valvomiseksi ja ohjaamiseksi puolustusministeriö vahvistaisi kuitenkin ne periaatteet, joiden mukaan edellä mainitut voisivat muuttaa organisaatioita. Tällaisia puolustusministeriön päätettäviä asioita olisivat esimerkiksi sotilasyksikköjen siirtäminen paikkakunnalta toiselle tai uusien yksikköjen perustaminen ja entisten lakkauttaminen." Näin siis lausutaan lain yleisperusteluissa. Lain 4 §:n 2 momentti oli kuitenkin kirjoitettu muotoon: "Jollei asetuksella toisin säädetä, määrää puolustusvoimien rauhan ajan kokoonpanosta ja johtosuhteista puolustusministeriön vahvistamien perusteiden mukaisesti puolustusvoimain komentaja tai hänen määräämänsä muu puolustusvoimien viranomainen."

Kuultujen asiantuntijalausuntojen perusteella valiokunnalle muodostui käsitys, että lakiteksti mahdollistaa perusteluja huomattavasti laajemman toimivallan siirtämisen välittömän parlamentaarisen valvonnan ja vastuun ulkopuolelle. Mitä se käytännössä olisi merkinnyt? Se olisi esimerkiksi merkinnyt sitä, että eduskunnan valvontamahdollisuudet olisivat lain voimaan tullessa rajoittuneet lähinnä budjetin yhteydessä tapahtuviksi. Lakiin perustuvan toimivallan siirron nojalla tehdyt organisaatioratkaisut sitovat myös eduskunnan budjettivaltaa eli niistä tulee ns. lakisääteisiä menoja, joiden kattamiseen tarvittavat varat eivät ole eduskunnan vapaassa harkinnassa.

Näin ollen valiokunta päätyi mietinnössään yksimielisesti siihen, että puolustusministeriö antaa jatkossakin määräykset esikuntien, joukko-osastojen ja laitosten perustamisesta sekä sijoituspaikasta sekä lakkauttamisesta. Puolustusministeriön päätettäviin asioihin tulee valiokunnan mielestä kuulua myös muut organisaatioiden ja johtosuhteiden muutokset, joilla on olennaista yhteiskunnallista, taloudellista, henkilöstöön liittyvää tai kiinteistöihin ja niiden käyttöön kohdistuvaa vaikutusta tai jotka luonteensa mukaisesti muutoin kuuluvat parlamentaarisessa vastuussa ja valvonnassa olevan elimen ratkaistavaksi.

Arvoisa puhemies! Kun puolustusministeri on nyt paikalla, kun olemme tätä lakia käsittelemässä toisessa käsittelyssä, en malta olla uudistamatta muutamia toivomuksia, jotka olen jo aikaisemminkin esittänyt.

Niin kuin olemme myös puolustusministerin ja eräiden muiden ministerien lausunnoista huomanneet, joita he ovat julkisuuteen antaneet, niin nimenomaan näistä lausunnoista tavallinen kansalainen on voinut päätyä siihen johtopäätökseen, että meillä on muutoksia erittäin paljon turvallisuuspoliittisessa ympäristössämme. Näin ollen kun on yhteisesti todistettu, että näitä muutoksia on olemassa, niin esitän harkittavaksi puolustusministeriöön ja hallitukselle, että perustettaisiin maahan pysyvä parlamentaarinen neuvottelukunta, joka valvoisi parlamentaaristen pelisääntöjen mukaisesti tämän alueen tulevaa kehitystä. Myös viitaten näihin lukuisiin muutoksiin, mitä lähiympäristössämme ja vähän kauempanakin on tapahtunut, ja niihin vaikutuksiin, jotka ne sotilaspoliittisesti ja turvallisuuspoliittisesti ovat meille mahdollisesti aiheuttamassa, ehdotan, että sopivan ajan kuluttua ministeriö perustaisi parlamentaarisen komitean katsomaan, mihin suuntaan me kokonaisuudessaan kuljemme.

Minä luotan siihen, että ministeriön toimikunnissa ja työryhmissä on asiantuntemusta. Mutta niin kuin tämän lain käsittelyn yhteydessä olemme valitettavasti joutuneet toteamaan, parlamentaarista valvontaa ollaan meiltä viemässä siinä silmänräpäyksessä, kun se vain on mahdollista. Kun Suomen puolustusvoimia ei voi johtaa niin kuin valtion liikelaitoksia, en voi myöskään yhtyä siihen, että parlamentaarinen valvonta tältä osin heikkenisi tai sitä oltaisiin heikentämässä.

Puolustusministeri R e h n : Herra puhemies! Kun me olemme joutuneet supistamaan ja leikkaamaan, niin sehän nimenomaan johtuu siitä, että kaiken kaikkiaan on sovittu siitä, että valtionhallinnossa on leikattava 5 prosenttia kaikista viroista. Tämä koskettaa tavattoman raskaasti puolustushallintoa. Kolmen vuoden sisällä on saatava jonnekin pois 1 140 virkaa. Sitähän me emme todellakaan tahdo, mutta tämä on yhteinen sopimus, ja se on myös toteutettava.

Lain lähtökohta on todellakin ollut se, että saisimme valtaa delegoitua mahdollisimman alas, koska minusta päätökset on tehtävä siellä, missä ne todella koskettavat niitä ihmisiä, jotka ovat päätösten kanssa tekemisissä. Jos valtaa voidaan delegoida, niin silloin sitä on myös annettava ministeriöstä eteenpäin. Kuitenkin

valvonta olisi säilynyt jo sillä varauksella, joka annetaan asetuksessa ja joka on ollutkin jo asetuksessa, että kun siirroilla ja muutoksilla on yhteiskunnallista merkitystä, niin silloin ne ovat ilman muuta poliittisen valvonnan alla ja puolustusministeriön hallinnassa. Mielestäni oli hyvä, että tämä tarkennus tuli valiokunnan mietintöön. Oli ilman muuta hyvä, että tämä asia tarkennettiin lakitekstissä vielä enemmänkin.

Vielä neuvottelukunnasta: Olen aikaisemmin, kun sitä on esitetty, katsonut, että akuutteihin tilanteisiin ei tämän kaltainen neuvottelukunta sovi. Mutta on aika mielenkiintoinen sattuma, että juuri tänään olen eräälle lehdelle antanut haastattelussa sen tiedon, että mielestäni nyt olisi oikea aika asettaa nimenomaan tällainen parlamentaarinen komitea tai neuvottelukunta jatkuvasti seuraamaan tilanteen kehittymistä. Mehän tiedämme, että elämme keskellä Euroopan ja koko maailman mullistuksia. On erittäin tärkeätä, että parlamentaarinen elin on tilannetta myös valvomassa ja johtamassa meidän osaltamme. (Ed. Laine: Niin ne viikoittain ministerin mielipiteet muuttuvat!)

Ed. L a m m i n e n : Arvoisa puhemies! Käsiteltävänä oleva hallituksen esitys n:o 220, joka annettiin eduskunnalle viime valtiopäivien lopulla, on esimerkki esityksestä, jollaisia ei mielellään soisi tähän taloon tuotavan. Jo valiokuntakäsittelyn alkumetreillä kävi ilmi, ettei sitä ollut riittävän perusteellisesti valmisteltu eikä hallitus ollut sen sisältöön riittävästi paneutunut. Olikin selvää, ettei esityksen eduskuntakäsittelystä voinut tulla sellainen läpihuutojuttu, millaiseksi ainakin puolustushallinto oli sen kuvitellut.

Puolustusvaliokunta teki esityksen parissa varsinaisesti töitä noin kaksi kuukautta. Uskallan väittää, että lopputulos on hyvä, mitä kaikki yksimieliset lopputulokset — tämäkin oli yksimielinen mietintö — eivät välttämättä aina ole.

Esitys voidaan tiivistää kahteen pääasiaan: puolustusvoimien kokoonpanon vahvistamisoikeuden siirtämiseen puolustusministeriöltä puolustusvoimain komentajalle ja koulutusjärjestelmän uudistamiseen. Valiokunta koki, että nämä olivat merkittävyydeltään aivan eri mittaluokan asioita. Jotkut esittivät valiokunnassa sellaisenkin olettamuksen, että koulutusjärjestelmän troijan puuhevosen sisällä yritettiin kuljettaa läpi varsinainen pääasia eli merkittävä toimivallan siirto puolustusministeriöltä puolustusvoimain komentajalle.

Toimivallan siirtoa koskevilta osin esitys liittyy kaksi vuotta sitten eduskunnassa hyväksyttyyn puolustusvoimista annetun lain muuttamiseen, joka päätettiin tulemaan voimaan ensi vuoden alusta. Tuolloin muutettiin lain 4 ja 5 §:ää. Nyt ollaan muuttamassa lain 4 §:ää, jonka edellinenkään muutos ei siis ole vielä astunut voimaan.

Valiokunnassa oli esillä jopa vaatimus siitä, että tämänkertainen esitys vedettäisiin takaisin. Tämä vaihtoehto olisi edellyttänyt mainitsemani, vuonna 1990 hyväksytyn lain voimaantulon lykkäämistä. Asiantuntijat antoivat kuitenkin ymmärtää, ettei se enää tule kysymykseen, koska puolustushallinnossa on jo ryhdytty varsin pitkälle meneviin käytännön toimiin uuden hallinto- ja johtamisjärjestelmän toteuttamiseksi. Tätä olemme tarkoittaneet mietinnössämme, kun olemme todenneet, että eduskunta on osittain asetettu tapahtuneiden tosiasioiden eteen. Emme tarkoita, ettei esimerkiksi henkilöstösiirtoja nimenomaan pidäkin ryhtyä valmistelemaan hyvissä ajoin ennen kuin organisaatiomuutos astuu voimaan. Säädöspohja näille toimille on kaikilta osin kuitenkin varmistettava ennen kuin niitä lähdetään toteuttamaan, ettei osaa jopa lakitasoisista muutoksista jouduta hyväksymään pakon edessä. Nyt hallinto- ja johtamisjärjestelmän muutokseen liittyvät säädökset on paloiteltu siten, että osasta päätettiin vuonna 1990, osasta päätetään nyt ja osasta vasta myöhemmin tänä keväänä, jos hallituksen aikomukset toteutuvat.

Eduskunnalle on vielä tulossa asevelvollisuuslain muutos samaan pakettiin liittyen. Siinä yhteydessä koko kutsuntajärjestelmä joudutaan panemaan uusiksi. Mainittakoon, että nykyinen kutsuntajärjestelmä hyväksyttiin vuonna 1990 ja silloin sen todettiin olevan erittäin hyvä, ainakin puolustushallinnon väittämän mukaan. Nyt tämä 2/5-järjestelmä on todettu ei-toimivaksi. Myös varusmieskoulutusta ja -kouluja koskevat säännökset ehdotetaan tuolloin lisättäviksi asevelvollisuuslakiin ja sen perusteella annettaviin säännöksiin.

Mihin sitten mahdollinen lisäaika olisi käytetty, jos sellainen olisi kyetty järjestämään? Edellä toteamani säädösmuutokset veivät tietenkin osan ajasta, samoin puolustusvoimista annetun asetuksen perusteellinen remontti. Aikalisään saattaisi olla muitakin syitä: Niin kauan kuin hallitus vääntää kättä siviililäänien rajoista ja ylipäätänsä maakuntahallinnon tulevaisuudesta, olisi viisasta pitää ratkaisut auki myös sotilashallinnon puolella. Ei tunnu järkevältä, kuten täällä aikaisemmin on todettu, siirtyä puolustusvoimi-

en osalta järjestelmään, josta muu hallinto erkanee. Olemme kirjanneetkin valiokuntamietintöön vaatimuksen siitä, että hallitus maakuntahallintoa mahdollisesti uudistaessaan huolehtii myös vastaavista muutoksista puolustusvoimien aluehallinnossa.

Aikataulu on kaikilta osin kireä. Olimme jo kaksi vuotta sitten sitä mieltä, että puolustusvoimien tulee sopeuttaa uudistusaikataulunsa joustavasti ja tarvittaessa sitä hidastaen paikallisten olosuhteiden mukaan. Maassa saattaa olla alueita, joilla lisäaikaa uudistusten toteuttamiseksi olisi kaivattu. Nyt tällaiseen joustavuuteen ei jostakin syystä haluttu mennä eikä eduskunnalle annettu edes teoreettisia mahdollisuuksia vaikuttaa enää tässä vaiheessa aikatauluun.

Arvoisa puhemies! Vuonna 1990 hyväksytyn lainmuutoksen perusteella maa jaetaan vuoden 1993 alusta 12 sotilaslääniin ja 3 maanpuolustusalueeseen. Valiokuntakäsittelyn aikana on käynyt ilmi, että pääesikunnassa on ollut harrastusta tulkita varsin vapaasti eduskunnan vuonna 1990 hyväksymää lain 5 §:ää, joka kokonaisuudessaan kuuluu seuraavasti: "Maan jakamisesta puolustusvoimien tehtäviä varten sotilaslääneihin ja lähinnä poikkeusolojen varalta muodostettaviin maanpuolustusalueisiin säädetään asetuksella."

Olemme ministeri Rehnin tavoin nähneet, ettei joukko-osaston komentajalla saisi rauhan aikana olla kahta herraa: yhtäältä maanpuolustusalueen komentajaa ja toisaalta sotilaslääninkomentajaa. Tästä asiasta Sotilasaikakauslehdessä kirjoitti osastopäällikkö Puukka varsin osuvasti ja hän tuli juuri samaan johtopäätökseen nyt. Minä en tarkkaan muista, mikä oli hänen mielipiteensä vuonna 1990. (Min. Rehn: Se oli sama!) Rauhan ajan hallintotehtävät tulee valiokunnan mielestä keskittää pääosin sotilaslääniin esikunnille ja luoda siten edellytykset mm. tulosjohtamisen toteuttamiselle joukko-osastotasolla, mietinnössämme sanotaan.

Valiokunnan hallituksen esitykseen ehdottamien muutosten osalta on konsultoitu puolustusministeriötä. Puolustusvoimista annetun lain 4 §:n 2 momentti on todettu esittämässämme muodossa toimivaksi. Se tyydyttää myös niitä, jotka ovat suhtautuneet hallituksen esitykseen kaikkein kriittisimmin. Muutoksessa on kyetty olemaan uskollisia hallituksen esityksen pääperiaatteelle eli päätösvallan delegoinnille. Toisin kuin hallitus esitti, se edellyttää kuitenkin asetusta, jossa delegoinnista ja sen laajuudesta nimenomaisesti säädettäisiin. Komentajalle annetun toimivallan suhteen olemme pitäytyneet hallituksen esityksen pääasiallisessa sisällössä itse asiassa paremmin kuin hallitus oli tehnyt omassa pykälämuotoilussaan. Me siirrämme puolustusvoimain komentajalle yksityiskohtaisia kokoonpanoja ja johtosuhteita koskevaa valtaa. Sana "yksityiskohtainen" oli hallitukselta unohtunut itse pykälästä.

Valiokunta on poistanut esityksestä ns. subdelegaation eli puolustusvoimain komentajalle annetun valtuuden edelleen delegoida määräysvaltaa puolustusvoimien kokoonpanoa ja johtosuhteita koskevissa asioissa. Subdelegaation osalta muutos on tehty valtiosääntöoppineiden toivomuksesta.

Summa summarum. Olipa idea hallituksen esitykseen lähtenyt toimivallan siirtoa koskevilta osin mistä tahansa, se on nyt pantu niihin puitteisiin, joihin se kuuluukin. Parlamentaarinen kontrolli säilyy, delegoinnin perusajatus toteutuu, ja kaikki tapahtuu tietoisesti eikä avoimella valtakirjalla.

Esityksen koulutusjärjestelmän muutosta koskevaan osaan valiokunnalla ei ole huomauttamista. Pidämme lakiehdotuksia tältä osin perusteltuina ja toteuttamiskelpoisina. Valiokunnan käsittelyn jälkeen toteuttamiseen on tosin tullut mielenkiintoisia lisäpiirteitä. Ministeri on ehtinyt jo antaa ministeriön päätöksen Maanpuolustuskorkeakoulun perustamisesta sekä Kadettikoulun, Sotakorkeakoulun ja Taistelukoulun lakkauttamisesta, päätöksen, jonka hän aivan oikein perui havaittuaan sen ennenaikaiseksi niin kauan, kuin lakia ei ole lopullisesti vahvistettu eikä annettu sen pohjalta kyseessä olevaa päätöstä ohjaavaa asetusta.

Valiokunta on saattanut erillisellä kirjeellä ministeriön tietoon kantansa, jonka mukaan upseerin tutkintoon johtavan opetuksen yksiköstä tulevassa Maanpuolustuskorkeakoulussa tulisi annettavassa asetuksessa käyttää nimitystä Kadettikoulu. Tätä edellyttävät mielestämme jo yli 210-vuotiset perinteet. Toivottavasti ministeriö ottaa mielipiteemme vakavasti huomioon myös tältä osin, vaikka tulevan korkeakoulun yhden yksikön nimi onkin sinänsä pieni asia kokonaisuudessa.

Arvoisa puhemies! Tämä esitys ja sen käsittelyn eri vaiheet ovat olleet meille kaikille mainio oppikurssi, ei vähiten varmastikaan puolustusministerille. Kun asia nyt tässä toisessa käsittelyssä lyödään sisällöltään lukkoon, sopii toivoa, ettei siinä enää tapahtuisi uusia yllättäviä käänteitä.

Puolustusministeri R e h n : Herra puhemies! Kiitän kovasti valiokunnan puheenjohtajaa oppitunnista. Se on varmasti kaikille ollut aika hyvä pieni verryttely lainsäädännössä.

Mutta on yksi asia, jota kuitenkin haluaisin kommentoida: Se, että lain uudistukset on tuotu eri osissa, ei ole millään lailla ennenkuulumatonta. Ajatellaan vaikka rikoslakia, jota on valmisteltu kymmeniä vuosia ja joka osina on tuotu eduskunnalle käsiteltäväksi. Uskon, että nyt olisi hyvä jonkin verran jopa hillitä uudistusvauhtia, koska tiedän, että paineet ovat niin valtavia puolustushallinnon henkilöstön joukossa, varsinkin kun he ovat joutuneet odottamaan näitä päätöksiä näinkin kauan. Minä kannan erittäin suurta huolta nimenomaan puolustusvoimien henkilökunnasta. On varmaankin hyvä, että joudumme ehkä jonkin verran jopa hidastamaan.

Toisaalta ed. Lamminen viittasi 2/5-järjestelmään. Minusta on parempi, että jos havaitaan uusi järjestelmä huonoksi, on tarpeeksi paljon rohkeutta, että uskalletaan se myös panna matalaksi ja jäädään joko vanhaan järjestelmään tai katsotaan kaksi vuodessa vastaanottoeriä.

Samoin olen huomannut myös, että 9,5 kuukautta ei ole mikään hyvä koulutusmuoto, joten tässäkin ehkä on hyvä vetää henkselit päälle ja katsoa uusia muotoja tai palata vanhaan. Huonoa järjestelmää ei kannata ylläpitää sen vuoksi, että arvovalta siitä kärsisi.

Ed. L a m m i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Nyt olemme kyllä ministeri Rehnin kanssa aivan samaa mieltä asiasta, mutta muistelen aikaa neljä vuotta sitten, jolloin tätä asiaa käsiteltiin valiokunnassa itse siinä mukana olleena. Tiedustelimme monen monelta asiantuntijalta juuri 2/5-systeemin toimivuutta, ja varsinkin armeijan taholta tuli selvästi esiin, että systeemi on toimiva, se on uusi ja hieno. Mutta nähtävästi käytännössä se ei ole sama, mikä se on paperilla. Olen vilpittömästi hyvilläni siitä ministerin kannasta, että ei ole mitään järkeä lähteä tällaista epäonnistunutta systeemiä enempää jatkamaan, jos se ei yksinkertaisesti toimi.

Ed. A i t t o n i e m i : Herra puhemies! Nykyaikainen sodankäynti on varsin sivistynyttä toimintaa. Minkään lain käsittelyssä ei ole esitetty niin paljon anteeksipyyntöjä ja kiitoksia kuin nyt sotalaitosta koskevan lain yhteydessä.

Mutta minäkin olisin halunnut muutamalla sanalla puuttua sotilaskoulutuksen perinteeseen, joka on hyvin tärkeä asia läntisessä maailmassa. Varmasti itäpuolellakin on hyvin tarkkaan vaalittu erilaisia sotilasakatemioita, hyvin tarkkaan vaalittu niiden perinteitä ja hyvin tarkkaan vahdittu sitä, että mikään ei niiden perinteessä muutu, eivät nimet, ei sotilaskoulutuskulttuuri, vaikka muuttumista tapahtuu sotakoneiston ja koulutuksen suhteen muuten. Siinä mielessä katson, että Maanpuolustuskorkeakoulun perustaminen ja Kadettikoulun lopettaminen tässä tapauksessa hyvin merkittävästi järkyttää sotilaskoulutuksen perinnettä meillä. Siihen ei olisi pitänyt tällä tavalla mennä. Minä pidän sitä hyvin hankalana asiana.

Täytyy tietysti lausua myös osanottonsa niille tasavallan presidentin tanssiaisissa oleville niin ihanille yksinäisille naisille, jotka odottavat, että kadetti tulee hakemaan heitä tanssimaan. Tulevaisuudessa he saavat odottaa turhaan, koska kadettia ei enää tule vaan joku aivan kasvoton henkilö jostakin Maanpuolustuskorkeakoulusta.

Puolustusministeri R e h n : Arvoisa puhemies! Myös jatkossa me naiset voimme odottaa kadetteja pyytämään meitä tanssiin, jos emme ole niin moderneja, että itse pyydämme kadetit tanssimaan, koska kadetti-nimike tulee säilymään, he tulevat olemaan jatkossakin kadetteja. Me kunnioitamme perinteitä niin valtavasti, että kun näyttää olevan niin voimakas yleinen mielipide sen suuntaan, että Kadettikoulu-nimityksenkin on säilyttävä, se tullaan säilyttämään tavalla tai toisella niin, että jokainen voi olla varma siitä, että perinteitä kunnioitetaan. Minä kunnioitan niitä ainakin valtavasti.

Ed. L a i n e : Herra puhemies! Hallituksen esityksen perusteluissa ja erityisesti puolustusvaliokunnan mietinnössä viitataan vuonna 90 käsiteltyihin puolustusvoimista annetun lain 4 ja 5 §:n muutoksiin. Olin silloin, siis edellisen eduskunnan aikana, puolustusasiainvaliokunnan jäsen, ja muistan hyvin silloin käydyn keskustelun, erittäin perusteellisen käsittelyn, jossa varsin monet asiantuntijat olivat sitä mieltä, että hallituksen silloinen esitys tähtää liian nopeaan ja kireään aikatauluun. Tästä johtuen jätinkin valiokunnan mietintöön silloin vastalauseen ja havaitsin, että monet kenraalit, en väitä kaikki, olivat asiasta samaa mieltä.

Nyt on pakko todeta, että hallitus ei kuitenkaan ole ottanut huomioon silloin esimerkiksi

valiokunnan mietinnössä lausuttua, että pitää joustavasti ja tarvittaessa hidastaen toteuttaa silloin säädettyä organisaatiouudistusta. Tästäkin johtuen minusta on ollut hyvin paikallaan, että puolustusvaliokunta on nyt ainakin osittain nojautunut silloin esitettyihin käsityksiin ja puuttunut hallituksen liian kovaan kiireeseen, josta olisi varmasti aiheutunut monia sellaisia ongelmia henkilöstölle, jotka hitaammalla aikataululla voitaisiin välttää.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta
ensimmäisen lakiehdotuksen 4 ja 4 a §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike sekä
toisen lakiehdotuksen 1 ja 2 §, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

8) Ehdotukset laiksi työntekijäin eläkelain väliaikaisesta muuttamisesta sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 55
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 5

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 5. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta
ensimmäisen lakiehdotuksen 13 b §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,
toisen lakiehdotuksen 1 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,
kolmannen lakiehdotuksen 10 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike sekä
neljännen lakiehdotuksen 9 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

9) Hallituksen esitys n:o 69 vuoden 1992 toiseksi lisätalousarvioksi

Valiokuntaan lähettäminen

P u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu jatkuu:

Ed. A i t t o n i e m i : Herra puhemies! Nyt on vuorossa asia, jossa ei paljon kiitellä eikä paljon pyydellä anteeksikaan. On kysymyksessä Ahon hallituksen, en ole katsonut monesko, lisätalousarvio, josta aion käyttää muutaman sanan puheenvuoron. En puutu niinkään sen yksityiskohtiin, nehän aikanaan tulevat yksityiskohtaisessa käsittelyssä käsiteltäväksi, kun asia on palannut valiokunnasta. Mutta yleiseen suuntaukseen maan asioiden hoidossa on syytä jo tässä vaiheessa ja viimeistään tässä vaiheessa puuttua kaikkien kansanedustajien taholta.

Ahon hallitus on vyötäisiään myöten taloudellisen laman suossa ja on vetänyt sinne myös suomalaisen yhteiskunnan. Suosta pois pääsemiseen ei näytä olevan enää mitään mahdollisuuksia. Yhteiskunta samoin kuin Ahon hallituskin painuu yhä syvemmälle. Pian on se vaihe, jolloin heittäydytään uimasilleen.

Minä uskon, että tähän vaikuttavana syynä on ollut se, että ottaessaan hallitusvastuun vuonna 91 Esko Aho otti talouspoliittiseen kompassiinsa 180 astetta väärän suunnan, on sen jälkeen juossut parisen kilometriä synkkään metsään aivan eri suuntaan kuin missä pitäisi olla ja sen jälkeen vaipunut suohon. Uskon, että Esko Aho, joka edustaa keskustalaista järkevää näkemystä joka tapauksessa, ei ole niin tyhmä, että olisi suohon joutunut, ellei hänellä olisi ollut sellaisia joo-miehiä mukanaan, jotka ovat hänet siihen vieneet. Uskon, että kun Esko Aho on joskus saattanut sanoa, olemmekohan me nyt ihan oikeassa suunnassa, sellaiset henkilöt kuin juuri pois kävelevä ministeri Viinanen, ministeri Salolainen ja eduskuntaryhmän puheenjohtaja Sasi ovat sanoneet: Turpa kiinni, jatka uimista vain! Näin ollen on menty siihen suuntaan, josta ei ole pian paluuta, ei järkevämmälläkään ratkaisulla kuin niillä, mitä nykyinen hallitus pystyy tekemään.

Talousarvioesitys kiristää entisestään yhteiskunnasta kansalaisten ostovoimaa, syventää psykologista lamaa, on naurettava siltä osin, että se peruuttaa jo eduskunnassa tehtyjä päätöksiä

mm. aikuisten hammashoidon osalta, myös asevelvollisten päivärahoja koskien ja muiltakin osilta. Tämän budjetin jälkeen yhteiskunta kääntyy yhä syvempään lamaan ja yhä suurempi työttömyys vaivaa yhteiskuntaa, työttömyys, joka koko ajan on nousussa siitä huolimatta, että hallituksen taholta on useita kertoja selvitetty laman selkärangan nyt katkenneen ja työttömyyslukujen lähtevän tästä kulkemaan myönteiseen suuntaan. Viimeinen katsaus osoitti täysin toista: Työttömyys oli edelleen kasvanut.

Herra puhemies! Ahon hallituksen lisätalousarvioesitys on suunnattu selkeästi rajojen ulkopuolelle, ilmeisesti Bundesbankin suuntaan, Kohlin suuntaan ja kansainvälisille rahamarkkinoille 5.4. hallituksen tekemän periaatepäätöksen mukaisesti vakuuttamaan kansainvälisiä rahoitusmarkkinoita siitä, että Suomessa ollaan menossa parempaan suuntaan tai ainakin pyritään taloutta tervehdyttämään, jotta lainansaantimahdollisuutemme ja korkotasomme kansainvälisillä rahamarkkinoilla kääntyisivät positiiviseen suuntaan.

Kun katselee lisätalousarviota, huomaa selvästi, että tätä vaikutusta sillä ei missään tapauksessa tule olemaan. Laskennallisetkin säästöt ovat hieman runsaat 500 miljoonaa markkaa. Kun hallitus jo ennakkoon puhui 1,8 miljardin markan säästöistä, puhuminen oli vähän samanlaista kuin nuoruudessani kuuluva tokaisu: Jos tänä päivänä sataa ja huomenna sataa, se on ainakin kaksisataa. Tämä 1,2 — 1,3 miljardia markkaa säästöjä on laskettu tulevan siitä, että työntekijät sekavan lomarahasekoilun jälkeen vaihtaisivat lomarahojaan vapaaseen ja valtio näin säästäisi näissä asioissa. Se on kuin veteen piirretty viiva, kuin hyttysen ulostus Itämerellä. Tällaisia voi puhua kuka hyvänsä. Hallitus sen paremmin kuin sen valtiovarainministeri Viinanen ei tiedä, ketkä ja kuinka monet Suomessa vaihtavat lomarahansa vapaaseen.

Ei ulkomailla rahoituspiireissä, ei edes Saksan Bundesbankissa, olla niin tyhmiä, ettei havaita tämän ulospäin suuntautuvan vakuuttelun olevan täyttä bluffia. Sillä ei ole mitään merkitystä. Siis me emme paranna olemustamme ulkomailla, minne tämä selvästi suuntautuu, mutta sen sijaan kotimainen kulutus, ihmisten ostovoima ja ostohalu, lyödään entisestään alas samoin kuin mahdollisuudet investointien suorittamiseen. Tämä on tilanne tässä vaiheessa. Tämä on järkyttävän näköinen paperi, kun sitä lukee. Se on kuin alakoululaisen aine, tuskin sitäkään.

Herra puhemies! Haluan puuttua ministeri Viinasen liturgioihin, joita hän eduskunnassa aina esittää, kun esitetään suullinen tai kirjallinen kysymys siitä, miten he aikovat nostaa Suomen taloudellisen laman suosta nimenomaan siltä osin, että kansalaisille riittäisi edes kunnolla jokapäiväistä leipää muusta puhumattakaan. Ainoa vastaus, mitä hän antaa ja millä hän aloittaa, on se, että me olemme velkaantuneet niin ja niin paljon ja että yksityistä taloutta ja yksityistä henkilöä kohden ulkomainen velka merkitsee niin ja niin paljon. Siis ihmisille annetaan kuva siitä, että jokainen suomalainen on niin ja niin monta sataatuhatta markkaa velkaa. Joku saattaa uskoa asian sellaisenaan ja miettiä yökaudet, mistä hänelle on niin paljon velkaa tullut, kun hänen on pitänyt velkansa maksaa pois jo kuusi vuotta sitten.

Nämä ovat psykologisen laman aineksia, joita ei pitäisi ihmisille syöttää, koska he eivät ymmärrä sitä, että puhutaan yksityisen ihmisen velasta, paljonko hänellä on velkaa, jonka joutuu ehkä huomenna maksamaan. Tämä on hyvin tärkeä asia huomata, koska suurin syy tällä hetkellä siihen, että Suomi on pahassa lamassa ja yhä alaspäin kulkevana, on psykologisella puolella. Ihmiset ovat neuvottomia, he ovat pelokkaita, he ottavat rahansa pankista pois ja laittavat kiven alle piiloon, ettei Viinanen saisi niitä sieltä kahmaistua.

Nyt täytyy asettaa eräitä kysymyksiä, kun ministeri Viinanen puhuu velkakierteen katkaisemisesta. Miksi me otamme velkaa? Miksi Suomen valtio ottaa velkaa ulkomailta ja myös kotimaasta? Syy on yksinkertaisesti siinä, että valtion budjetissa määritellään tietyt menot, joita koskevat tulot lähes kokonaisuudessaan täytetään, jos budjetti on kunnossa ja talous terve, perittävillä välillisillä ja välittömillä veroilla, leimaveroilla, liikevaihtoverolla jne. Kun asiat ovat kunnossa, silloin verotulot riittävät kattamaan valtion menot. Nyt meillä on se tilanne, että meidän verotulomme, valtion verotulot, ovat alentuneet, en muista tarkkaa lukua, puhutaan paristakymmenestä miljardista markasta. On tullut tulopuolen aukko valtion talousarvioon. Samanaikaisesti työttömien määrä aiheuttaa valtiolle 15 miljardin markan ylimääräiset kustannukset. (Ed. Laine: 30 miljardia!) — Saattaa olla 20 miljardia markkaa. Näillä laskelmilla vajaus on 40 miljardia markkaa. Vähintään tämä summa täytyy silloin ottaa ulkomaista ja kotimaista lainaa, eihän siitä mihinkään päästä.

Miten pitkään oletetaan tällaisen velkaantumisen jatkuvan? Tällainen velkaantuminen val-

tiolla jatkuu niin kauan, kunnes 20 miljardin markan veroalijäämä saadaan pois päiväjärjestyksestä, toisin sanoen laillisesti perittävät verot nousevat 20 miljardilla markalla vuodessa, ja työllisyysrakenne saadaan siihen kuntoon, että työllisyyden hoitoon tänä päivänä satsattavia 20:tä miljardia markkaa ei valtion tarvitse enää maksaa. Siitä on kysymys. Niin kauan kuin tämä ei toteudu, niin kauan kuin valtiolta jää veroja saamatta 20 miljardia markkaa, niin kauan kuin valtio joutuu maksamaan työllisyyden ylläpitämisestä 20 miljardia, niin kauan me joudumme ottamaan ulkomaista ja kotimaista lainaa 40 miljardia markkaa vuodessa.

Velkaantumisen vauhti ei sellaisenaan ole kamalaa, mutta se, kuinka pitkään velkaantuminen jatkuu, merkitsee yhteiskunnan kannalta hyvin tärkeitä asioita sen kulkiessa mahdollisesti taloudellisen tuhon tiellä.

Jossakin laulussa on kysytty, miten Mäntsälästä päästään. Laulussa vastataan, että ei millään tai jotenkin niin. Mäntsälähän on ihan mukava pitäjä, sinne voisi jäädä pidemmäksikin ajaksi. Mutta velkakierteestä ei päästä millään muulla kuin sillä, että pannaan pyörät pyörimään sillä tavalla yhteiskunnassa, että pystytään tarjoamaan työtä. Työstä maksettavasta palkasta valtio saa myös verotuloja, ja samalla päästään irti työttömyyden kohtuuttomista kustannuksista.

Me olemme tällä hetkellä Suomessa noidankehässä, joka pyörii sellaisella systeemillä, kuten olen monta kertaa sanonut: Kun ei ole ostovoimaa eikä ostohalua, ei voi tuottaa, kun ei ole ostajia. Kun ei voi tuottaa, ei voi tarjota työtä. Kun ei ole työtä, ei voi maksaa palkkaa. Kun ei saa palkkaa, ei voi ostaa. Tämä on maaginen noidankehä, jossa suomalainen yhteiskunta on juuri tällä hetkellä ja mikä hassuinta: Ennen kun noidankehä on pyörinyt ja taloudellisen kehityksen ympyrä, siitä on normaalisti sinkoutunut valtion kassaan se 20 miljardia markkaa, joka nyt jää saamatta. Nyt se on suljettu kehä, joka pyörii koko ajan. Tästä noidankehästä pitäisi päästä irti.

Suomessa on mahdollisuus päästä noidankehästä irti tällä hetkellä, kun meillä on yksi hyvä elementti olemassa, ja se on se, että meidän vientimme vetää. Se ei ole hallituksen ansio lainkaan. Hallitukselta tuli devalvaatio tietyllä tavalla housuihin viime syksynä pakkodevalvaation muodossa. Sillä ei ole mitään merkitystä, miten se tuli, kunhan se toteutettiin ja vientiteollisuutemme mahdollisuudet merkittävästi paranivat. Myös palkkaratkaisu, joka tehtiin, oli vientiteollisuutta ja yleensäkin teollisuutta tukeva, ja niillä tukimiljardeilla, joiden suuntaaminen on tietysti hallituksen ansiota, vaikka yhteiskunnan rahoja ne ovat, on ollut positiivinen vaikutus.

Meillä on tällä hetkellä kauppojen hyllyt tavaraa täynnä. Miellä on varastot tavaraa täynnä. Tuotantokoneisto kysyy, joko kutsutaan ihmiset töihin ja pannaan pyörät pyörimään. Miksi Suomessa ei sitten laiteta? Ahon hallitus, niin kuin aikaisemmin sanoin, pyrkii täysin päinvastaiseen suuntaukseen kiristämällä koko ajan ihmisten käytettävissä olevia varoja, jotka he voisivat suunnata kysyntään ja joiden avulla saataisiin yhteiskunnan koneisto pyörimään. Koko ajan kiristetään ja sen lisäksi vielä uhkaillaan, jolloin nekin vähät varat, jotka olisivat käytettävissä, piilotetaan eikä anneta yhteiskunnan tuotantoelämän käyttöön käyttämällä niitä ostovoiman toteuttamiseksi.

En viitsi enemmälti puhua, että meidän pitäisi pistää rahapajan myllyt pyörimään. Mutta sanon kuitenkin vielä kerran: Suomessa ollaan nyt siinä tilanteessa, yhteiskunta on niin käpristynyt ja jähmettynyt paikalleen, että mikään ei pyöri, paitsi vienti, joka ei kovin paljon työllisyyteemme vaikuta, että jossakin vaiheessa, niin kuin eräät professorit ovat sanoneet, Suomessa ei auta muu kuin työntää kuivaa setelirahaa markkinoille, toisin sanoen lisätä talouselämän likvidiä keinotekoisesti joksikin ajaksi huomattavassa määrin. Tähän ollaan joka tapauksessa menossa, jos muita keinoja ei löydetä, ja tämä hallitus ei niitä löydä. Jos tällä tavalla jatkuu, työttömyys nousee 400 000 — 500 000:een, yhteiskunta ei enää kestä, sen sosiaalinen pohja romahtaa.

Haluan vielä todeta, herra puhemies, kun aikaisemmin puhuin, mihin hallituksen budjetilla pyritään, että sillä pyritään yhteiskunnan taloudelliseen kuristamiseen, sillä pyritään myös yhteiskunnan perusrakenteiden murtamiseen. Se puuttuu voimakkaalla tavalla mm. koulutusmäärärahoihin, koulutukseen suunnattaviin resursseihin. On viimeinen temppu lähteä ottamaan sieltä, kun tänä päivänä kansainvälistymisen myötä koulutus ja siihen liittyvät toimenpiteet ja siihen satsattavat resurssit ovat tärkeitä.

Herra puhemies! Valo vilkuttelee, ja olen lähdössä käpyttelemään omalle paikalleni. Toteen vielä yhden hyvän seikan kuitenkin tässä onnettomassa, lasten ainetta muistuttavassa talousarviossa, ja se on se, että veteraaneille budje-

tissa on nyt annettu 12,5 miljoonaa markkaa. Arvoisat veteraanit, täällä teitä ei näytä olevan, älkää ilahtuko vielä, koska Ahon hallitus seuraavassa lisätalousarviossa ottaa tuon 12,5 miljoonaa markkaa pois, niin kuin teki hammashoitomäärärahoille, niin kuin on tehnyt asevelvollisten päivärahan korottamiselle. Tämä on pelleilyä. Kun nyt ei Kemoran moottoriratoa saatu sinne mukaan, niin otettiin sotaveteraanit ja se vedetään pois.

Herra puhemies! Olemme tehneet runsaasti aloitteita tämän onnettoman budjettiesityksen korjaamiseksi, ja ne aikanaan käsitellään eduskunnan asianomaisessa istunnossa.

Ed. Liikkanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun kuuntelin ed. Aittoniemen puheenvuoroa, niin todella tulin murheelliseksi. Ei voi olla niin, että yksi lisäbudjetti on sellainen asia, joka koko maan talouspolitiikan vie lamaan ja väärille raiteille. Minusta ed. Aittoniemen puheessa oli hyvin paljon ristiriitaisuuksia. Toisaalta ed. Aittoniemi ei hyväksy sitä, että menotaloutta supistetaan. Minusta vähän vaikuttaa, että ed. Aittoniemi ei ole kentällä ollut kovin paljon työelämässä. Kun olen 25 vuotta ollut kunnanjohtaja, niin voin todeta, että kentälle on hyvin paljon syntynyt löysää monissa toiminnoissa ja on erittäin hyvä, että jossain tilanteessa tarkastellaan asioita, rationalisoidaan uudelleen toimintoja ja tällä tavalla saadaan tervettä yrittäjyyttä ja ajattelua myös kentällä.

Minusta myöskään lainanottokommentit, mitä tässä oli, eivät ole hyväksyttäviä. Minusta kyllä on huolestuttava tilanne. Ei näin vakavassa tilanteessa saisi enää syyllistyä tuollaisiin puheenvuoroihin. Meillä Suomessa ei vielä kokonaisuutena lainamäärä asukasta kohti ole suuri, mutta toisaalta tämä vauhti on niin kova, että joka tapauksessa me tarvitsemme myös menotalouden supistuksia.

Olen osittain samaa mieltä, että kotimaista kulutusta on verotuksella liian paljon kiristetty ja se näkyy meillä työllisyystilanteessa ja yritysten hyvinvoinnissa tai pahoinvoinnissa. Mutta kokonaisuutena ajatellen minusta ed. Aittoniemen puheenvuoro oli todella ristiriitainen ja siinä ei mitään selvää logiikkaa ole. Joitakin hapuiluja, teoreettisia arvioita, mutta en missään nimessä voi yhtyä tuohon. Ei Ahon hallitus ole vuodessa voinut tähän meitä johtaa, vaan tilanne on monien vuosien lainsäädäntötyön tulos tässä maassa.

Ed. Paloheimo (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Minä olen samaa mieltä, että ed. Aittoniemen puheenvuorossa oli ristiriitaisuuksia, ja mielestäni myös sellaisia melko vastuuttomia lauseita, jotka eivät pidä paikkaansa, mm. se, kun hän sanoi, että jaettaessa Suomen ulkomainen nettovelka henkeä kohden puhutaan jostakin sellaisesta epämääräisestä asiasta, jota ei ole olemassa. Tarkoittaako se silloin sitä, että jos Suomi, suomalaiset, ovat nettovelkaa ulkomaille, kuten tällä hetkellä on laskettu, noin 40 000 markkaa per henkilö, niin sitä ei siis tarvitsisi maksaa? Vai tarkoittaako se sitä, että jos se maksetaan, niin sitä eivät maksakaan Suomen kansalaiset, vaan sen maksaa jokin ihmeellinen instituutio? (Ed. Aittoniemi: Valtio!) — Minun nähdäkseni se ei pidä paikkaansa. — Asia on juuri niin, että se pitää maksaa ja sen maksavat Suomen kansalaiset. Mutta se on tietysti velkana huomattavasti moraalittomampaa kuin tavallisen ihmisen ottama velka siinä suhteessa, että sitä ei maksa se ihminen itse yleensä, joka sen on ottanut, vaan sen maksavat hänen lapsensa. Se menee heiltä pois, sen sijaan että se otettaisiin esimerkiksi verotuksen kautta pois nykyään eläviltä ihmisiltä. Tämä on se ero. Tämä pitäisi ed. Aittoniemenkin ääneen sanoa eikä esitellä täällä sen tyyppisiä selityksiä, jotka mahdollisesti uppoavat katsomossa oleviin ihmisiin niin kuin häkä, vaikka ne eivät pidä paikkaansa.

Ed. S-L. Anttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemi puheenvuoronsa lopuksi epäili, että veteraanien etuuksien parannuksia hallitus jossain vaiheessa tulisi leikkaamaan ja ottamaan pois. Ed. Aittoniemi, voin vakuuttaa, että näin ei varmaan tule käymään. Valtiovarainministeri Viinanenhan aivan oikein perjantaina esitellessään lisäbudjettia aivan hyvin perusteli tämän, että kunniavelka on maksettava ja nyt on oikea aika.

Toisaalta muistutan, ed. Aittoniemi, teitä siitä, että keskustan eduskuntaryhmä on asettanut tavoitteekseen, että tällä vaalikaudella myös jäissä ollut eläkeuudistus saadaan jatkumaan, jolloin korjataan nimenomaan pienempituloisten eläketurvaa. Tiedän, että tämä on ed. Aittoniemelle erittäin arka paikka, koska SMP lähti sinipunahallituksesta ovet paukkuen nimenomaan tämän eläkeuudistuksen takia. Mutta, ed. Aittoniemi, sillä lähtemisellä ette saaneet todella mitään merkittävää aikaan. Keskusta yrittää nyt hallituksen sisältä käsin tiukasti pitää

kiinni siitä ainoasta vaalilupauksesta, jonka olemme antaneet, ja se oli se, että eläkeuudistusta jatketaan ja sitä kautta niiden ihmisten perusturvaa parannetaan, joilla se tällä hetkellä on kaikkein pienin.

Ed. Aittoniemelle toteaisin sen, että tämä velkamäärä, joka joudutaan nyt ottamaan, on velkaa, jota lapsemme joutuvat valitettavasti maksamaan. Se tässä tilanteessa onkin kaikkein ongelmallisinta, että tänä päivänä elämme tulevien sukupolvien kustannuksella. Se pitäisi jokaisen tiedostaa. Meillä ei ole varaa ottaa lisää velkaa. Toisaalta voidaan toki olla monta mieltä siitä, mistä leikataan. Toivottavasti leikataan mahdollisimman oikeudenmukaisesti.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä on jo ehditty kiinnittää huomiota ed. Aittoniemen virtuoosimaisen saarnan lukuisiin ristiriitaisuuksiin ja epätarkkuuksiin. Itse tuota esitystä kuunnellessani pohdiskelin, missä minä olen tuollaista tekstiä aikaisemmin kuullut. Sitten välähti. Mutta hyvänen aika, sehän oli 1970-luku, jolloin silloiseen Suomen kommunistiseen puolueeseen lukeutuvat ay-johtajat puhuivat kulutuskysynnän kaikkivoivasta, pelastavasta vaikutuksesta kansantalouteen juuri tuolla tavalla, aivan täsmälleen nuo samat sanakäänteet, samat luritukset, sama tietynlainen vastuuttomuus. Olennaista on, että mylly pyörii ja tulosta sanallisesti tulee, ajatuksellisesti ehkä ajaudutaan umpikujaan.

Ed. Korva (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Koska ed. Aittoniemi liittyi nyt äskeisessä puheenvuorossaan löysänpuhujien joukkoon, niin on kyllä parasta muistuttaa mieliin Suomen valtion budjettitilanteesta ja erityisesti lainanotosta eräitä lukuja, joita hän käsitteli erityisen suurella asiantuntemattomuudella.

Nyt on muistettava, että viime vuonna Suomen valtion lainanhoitomenot olivat noin 5,3 miljardia markkaa, tänä vuonna nämä menot tulevat olemaan 8,5 miljardia markkaa ja ensi vuoden budjettikehyksen mukaan 13,5 miljardia markkaa. Muutamassa vuodessa valtionvelan hoitomenot kasvavat valtion budjetissa kolmanneksi suurimmaksi pääluokaksi eli valtion menojen suuruus on kolmanneksi suurin heti sosiaali- ja terveystoimen sekä opetustoimen pääluokkien jälkeen. Parissa vuodessa velanhoitomenot ovat kasvaneet lähes yhtä paljon kuin ovat puolustuslaitoksen kaikki menot yhteensä ja monet muutkin pääluokat ovat pienempiä. Kyllä tästä tullaan nyt jo sellaiseen johtopäätökseen, että yhä useampien pitäisi tunnustaa se tosiasia, että tällä velanotolla ilman muuta on katto ja sellainen jatkuma vielä tulevaisuuteen, että kuta enemmän tänä päivänä otamme lainaa, sitä vähemmän on tulevilla sukupolvilla syötävää ja jaettavaa sen ajan tulosta, koska on maksettava tulevien sukupolvien työllä se, mitä me nyt olemme syömässä.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Liikkaselle ilmoitan, että minä olen tehnyt rehellistä työtä paitsi nämä viimeiset viisi vuotta, mitkä olen ollut kansanedustajana. Sitä en katso rehelliseksi työksi, mutta koko elämäni 11-vuotiaasta ja pöllimetsästä alkaen, sitä nyt on turha puhua.

Mutta, herra puhemies, ei yksi lisätalousarvio tee kesää, niin kuin ei yksi pääskykään, mutta entä jos tämä suuntaus jatkuu? Koko ajan odotetaan sitä, että annettaisiin kansantaloudelle sellainen ruiske, joka saisi kotimaiset markkinat liikahtamaan. Sitä ei tule, vaan päinvastoin. Minä olen ollut hallituksen puolustaja monissa asioissa ja odottanut Ahon hallitukselta, että se jossakin vaiheessa ymmärtäisi lähteä oikeaan suuntaan. Nyt kun vienti vetää, se olisi ollut paikallaan, mutta sama linjaus täällä jatkuu.

Minun viestini, herra puhemies, asiaan oli se, että jos me jatkamme 40—50 miljardin markan vuosivauhdilla velkaantumista, meillä on tuho edessä. Sen vuoksi meidän on saatava velkaantuminen pysähtymään, ja se saadaan vain, jos valtiolle saadaan ne tulot, joita sillä nyt ei ole, eli verotulot ja jos siltä saadaan pois ne menot, joita sillä ei pitäisi olla eli työllisyysmenot. Silloin meidän ei tarvitse ottaa velkaa. Ainoa konsti nyt on pistää kotimaiset pyörät pyörimään, mutta hallituksen systeemi on täysin toinen. Vaikka keinotekoisesti pitää vahvistaa kotimaista kysyntää. Sen vaikutus on kuitenkin 70—80 prosenttia bruttokansantuotteeseen. Jos se homma ei pyöri, niin ulkomaanvienti, vaikka se pyörisi kuinka vinhasti, ei meitä tule auttamaan tästä lamasta, jos kotimaan rattaat eivät lähde pyörimään. Se on aivan varmaa!

Ed. Ukkola (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kun kuunteli ed. Sirkka-Liisa Anttilan puheenvuoroa ja siinä rinnalla myös muita keskustapuolueen kansanedustajien mielipiteitä, niin täytyy kyllä todeta, että ei voi olla totta. Ed. Sirkka-Liisa Anttila lupasi jälleen uuden uudistuksen kunnallisvaalien alla eläkeläisille, jälleen uusi täky kunnallisvaalien alla: Jäissä olevaa

eläkeuudistuksen neljättä vaihetta ryhdytään jatkamaan. Ennen tätä hallitus on leikannut ja leikkaa nyt vaippalisää, vanhainkodeissa olevilta vanhuksilta joudutaan viemään vaipat. Ja sitten tulee keskustapuolue ja sanoo, että jälleen uusi miljardilupaus. Millä te rahoitatte tämän? Miljardi markkaa maksaa tämä eläkeuudistus, ja kuitenkin ed. Korva sanoi, että velanotolla on katto ja että lainat on maksettava, jos lisää lainaa otetaan, niin se on maksettava tulevien sukupolvien työllä. Millä te aiotte maksaa tämän kansaneläkeuudistuksen neljännen vaiheen? Jokainen ymmärtää, että se olisi hyvä uudistus, mutta ei tämmöiseen poliittiseen demagogiaan pidä tässä salissa sentään erehtyä. Ei kukaan usko teitä! Kunnallisvaalien alla puhutte tällaisen suuren uudistuksen käynnistämisestä, kun kuitenkin on jouduttu leikkaamaan pakon edessä. Olen siinä osittain tukenut pakon edessä hallituksen kipeitä toimia, ja sitten liehutellaan omien kannattajien edessä tämmöistä täkyä. Hävetkää!

Ed. Hämäläinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suomalainen kansanviisauskin tietää sanoa: "Veli on velka ottaessa, veljenpoika maksettaessa."

Kaikkein suurin ongelma meillä tällä hetkellä on se, että hallituksen toimet lisäävät valtionvelkaa ja kasvattavat valtion velanhoidon kuluja. Minusta on kovin väärin, että ääni väristen tässäkin salissa moneen kertaan on puhuttu lastemme velasta, velasta tulevaisuudelle. Silloin kielletään suhdannepolitiikan oikeutus. Kielletään sellaisen talousopin oikeutus, että noususuhdanteessa vedetään tiukalle, niin että on laskusuhdanteessa varaa elvyttää. Tämä on ollut aivan käytetty talouspolitiikka niinä vuosina, jolloin Suomea on aikaisemmin vedetty lamasta ja taantumasta ylös, ja se on toiminut hyvin. Se on vain unohdettu tämän hallituksen aikana, jolloin on ryhdytty uskomaan näitä monetaristeja, uusoikeistolaisen talouspolitiikan guruja.

Kaikkein pelottavinta minusta on nimenomaan se, että kansantalouden velalla syyllistetään ihmisiä, syyttömiä kansalaisia. Ei ollenkaan huomata, että kansantalouden velka on ensinnäkin kaikkea muuta kuin valtionvelkaa. Se ei ole yksityisen kulutuksen seurausta lähestulkoonkaan. Se on yritysten velkaa. Se on rahamiesten ja rahalla rehvastelijoitten velkaa noususuhdanteen kasinotaloudesta. Ei sitä kannata hymyillä, tässä on vitsit vähissä. Nyt niitä laskuja maksetaan, niitä kasinotalouden laskuja, jotka noususuhdanteessa tehtiin. Sen seurauksena kansantaloudessa on nyt velkaa, mutta ei se kansantalouden velka häviä valtion budjettia leikkaamalla, köyhältä leikkaamalla ja tällä köyhät kyykkyyn -linjalla, jota hallitus harjoittaa.

Ed. Savolainen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Aittoniemen puheet eivät romuta tämän yhteiskunnan kehitystä, mutta sen sijaan tämä lisätalousarvio sen tekee. Kun täällä mm. keskustapuolueen taholta on esitetty kovin monia näkemyksiä siitä, että tämä lisätalousarvio ei nyt maata kaada, niin se on kyllä hyvää vauhtia sitä tekemässä. Tässä on erittäin paljon miinusmerkkisiä pääluokkia, jotka koskevat sosiaalitointa ja opetustointa. Täällä on plusmerkkinen pääluokka vain maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala.

Kun keskustapuolueella on ollut tässä maassa 25 vuotta presidentti, joka selkeästi osallistui sisäpolitiikkaan, ja keskustapuolue on ollut sodanjälkeisen ajan melkein koko ajan hallituksessa, niin kenties teilläkin on jotain osuutta siihen, missä tämä maa makaa. Rakenteellisiin uudistuksiin tämä hallitus ei ole pannut tikkua ristiin. Maassa on 460 kuntaa ja läänejä pilvin pimein ja maakuntahallintoon lisätään rahaa.

Kun ed. Liikkanen mm. sanoi, että niin paljon on löysää siellä kuntahallinnon puolella, niin sitä on todella olemassa. Meillä on 460 kuntaa, mutta jos ne vähennettäisiin puoleen, niin tietysti saman tien vähenisi 200 kepulaista kunnanjohtajaa maasta, ja se on tietysti sitten hankalampi asia. Tämä lisäbudjetti on selkeä linja siihen, että maata ollaan viemässä siihen suuntaan, jossa hyväosaisten ja huono-osaisten raja vain syvenee, ihmisiltä viedään kouluttautumismahdollisuus, turvallisuus silloin, kun sosiaali- ja terveydenhuollon hallinnonalan asioita tarvittaisiin tukemaan ihmisen elämää. Ja jostain syystä kokoomus ei sano mitään.

Ed. Liikkanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Ukkolalle toteaisin, että ei kannata toisen puolueen ohjelmaan ja ajatuksiin tulla kovin paljon ottamaan kantaa, jos ei niitä ymmärrä ja tiedä niistä yhtään mitään. Kansaneläkeuudistuksen neljäs vaihe on ollut hyvin tärkeä keskustapuolueelle ja meille kaikille kansanedustajille ja nimenomaan niille vähäosaisille ihmisille, jotka sitä tarvitsevat. Minun mielestäni ed. Sirkka-Liisa Anttila ei yhtään liikaa siinä puhunut, vaan meidän tulisi aloittaa varovasti tämän uudistuksen toteuttaminen.

Ed. Aittoniemen toteamukseen, että hän on tehnyt työtä: En ollenkaan puhunut tukkimetsästä enkä näistä töistä, mutta siitä puheenvuorosta kyllä kuulsi sellainen tietämättömyys, että ed. Aittoniemi ei kunnalliselämässä kyllä ole työskennellyt, koska olen ihan varma, että siellä rationalisoinnin paikka on monella eri alueella.

Lainanotosta vielä sen verran, että ei ole karmeinta se, että meillä lainanotto lisääntyy voimakkaasti, vaan todella ulkomailla ei luoteta Suomen raha- ja finanssipolitiikkaan nimenomaan tämän voimakkaan lainanoton lisääntymisen takia. Myös oppositiolta ja monelta muulta on jäänyt huomaamatta, että nimenomaan Ahon tämäkin lisätalousarvio selvästi tukee yritys elämämme mahdollisuuksia selviytyä, työllistää ihmisiä ja näin saada talouselämän pyörät pyörimään. Ihmettelen todella, joten lukekaa se kirja ja puhukaa sitten, niin ettei tulisi tällaisia väärinkäsityksiä.

Ed. K o r v a (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Hämäläisen puheenvuoron johdosta haluaisin muistuttaa hieman mieliin, miten tämä valtion velanotto on kehittynyt. Eli olen kyllä ilman muuta samaa mieltä siitä, että laskusuhdanteessa valtion pitää tarvittaessa velkaakin ottamalla elvyttää taloutta. Pari vuotta sitten Suomessa tehtiin valtion budjetti, joka oli ylijäämäinen, siis velkaa otettiin vähemmän kuin maksettiin pois. Tänä vuonna on hyväksytty tässä salissa bruttovelanottoon kehys, joka on 65 miljardia markkaa, ja nettovelanoton määräksi tulee hieman yli 50 miljardia markkaa tänä vuonna. Siis me olemme laskusuhdanteen aikana lisänneet valtion velanottoa lähes 60 miljardia markkaa nettomääräisesti, ja kun muistetaan, että budjetin loppusumma on 182 miljardia markkaa, niin jokainen ymmärtää, että tässä on mahdoton velanoton lisäys tapahtunut tänä aikana.

Tässä tullaan siihen kansantalouden mekanismiin, kuinka paljon valtion velanottoa lisäämällä voidaan työllisyyttä parantaa. Karkeasti ottaen yksi työllistetty maksaa valtiollekin vähintään 100 000 markkaa. Jos otetaan miljardi lisää velkaa, sillä saadaan työllistettyä enintään 10 000 ihmistä aivan tällaisiin paperinsiirtelytöihin. Siihen ei tarvitse olla mitään muita kustannuksia. Eli jokainen ymmärtää, että velanoton lisäämisellä ei päästä tätä ongelmaa ratkaisemaan.

Ed. U k k o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mahdoton velanoton lisäys, sanoo ed. Korva, kun edellinen keskustapuolueen puhuja oli vakuuttanut, että nyt täytyy ottaa lainaa, jotta saadaan tämä keskustan lupaama uudistus käynnistetyksi.

Minä en oikeastaan sitä varten kyllä pyytänyt tätä puheenvuoroa, vaan ed. Hämäläisen puheenvuoroon. Sielläkin puolella kyllä sopisi harrastaa hieman poliittista rehellisyyttä. Ed. Hämäläinen sanoi, että hallitus romuttaa kaikki suhdanne- ja talouspoliittiset opit kiristämällä laman aikana jne. Mitä teki sinipunahallitus, kun oli hyvät ajat? Vuonna 90 budjetin valtion menot lisääntyivät 11 prosenttia käypään hintaan; vuonna 91 20 prosenttia; vuonna 92 eli viime vuonna, jolloin elettiin vielä sinipunabudjettia, 11 prosenttia. Mitä nämä ovat muuta kuin vääränlaista suhdanne- ja talouspolitiikkaa, jota SDP oli harrastamassa? Joten jonkinlainen poliittinen rehellisyys sielläkin sopisi olla näissä asioissa.

Rakenteellisia uudistuksia kaipasi ed. Savolainen. Mutta mitä teki Holkerin hallitus? Tekikö se rakenteellisia uudistuksia, vaikka sanoi olevansa rakennemuutoshallitus? Silloin ne olisi pitänyt aloittaa, ja silloin niihin olisi ollut varaa ja mahdollisuuksia, kun oli nousukausi. Nyt pitää tehdä sekä rakennemuutokset että valtion säästöt samaan aikaan, siksi tässä ollaan liemessä.

Ed. T a i n a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ed. Savolainen puhui rakenteellisista uudistuksista, että niitä ei olla tekemässä. Se on kyllä totta, että niitä tarvittaisiin.

Tänään sosiaali- ja terveysvaliokunnassa käsiteltiin vihdoin viimein loppuun valtionosuusuudistusta ja tehtiin sosiaalidemokraattien ja keskustan tuella ponsi jossa vaaditaan, että on muodostettava erilaisia rahastoja jotta voidaan edelleen ylläpitää tätä ihmeellistä kuntajakoa. Olisin toivonut sosialidemokraateilta jonkinlaista johdonmukaisuutta valiokunnassa, kun yritin vedota siihen, että miksi vesitetään valtionosuusuudistuksen tavoitteet ja tarkoitus saada järkeä kuntajakoon ja kuntien kokoon.

Toinen asia on, kun ed. Liikkanen puhui kansaneläkeuudistuksen neljännen vaiheen toteuttamisen tarpeesta tässä tilanteessa. Säästämisen vuoksi hallitus on esittänyt ja eduskunta on jo päättänytkin työttömyysturvan sekä sairausvakuutuksen heikennyksistä, opintotuesta poistetaan huoltajalisä, sairausvakuutusta heikennetään tässä ehdotuksessa 80 miljoonaa markkaa, päivärahan määräytymisperusteita

muutetaan jne. Ja tässä tilanteessa keskusta on sitä mieltä, että meillä on varaa lisätä joitakin etuuksia. Ihmettelen.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Paakkinen.

Ed. Hämäläinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Holkerin hallituksen aikana valtionvelkaa maksettiin pois ennätyksellisesti niin, että itse asiassa Holkerin hallitus maksoi valtionvelan lähes olemattomiin. Finanssipolitiikassa olisi pitänyt olla pidättyväisempi ja tiukempi. Ongelma oli se, että pari kolme vuotta odotettiin laskusuhdannetta. Kaikki talousasiantuntijat kertoivat, että laskusuhdanne on juuri kynnyksellä. Silloin se tarvittava finanssipolitiikan tiukentaminen jäi tekemättä, koska varauduttiin laskuun. Nyt Ahon hallitus edelleenkin kaikissa arvioissaan tukeutuu juuri samoihin talousasiantuntijoihin, joiden ennusteet vuodesta toiseen ovat osoittautuneet vääriksi, joiden kyky arvioida maailmantaloutta ja Suomen talouden kehittymistä on epäonnistunut. Nyt Ahon hallitus tuijottaa silmänsä sokeiksi edelleenkin heidän ennusteisiinsa.

Mitä rakennepolitiikkaan tulee, Holkerin hallituksen aikana uudistettiin paljon rakenteita, mm. verouudistus saatiin alulle, päästiin terveempään suuntaan verotuksessa. Mikä oli kaikkein ikävintä, maatalouden rakenteita ei pystytty uudistamaan. Näyttää siltä, että se tulee olemaan tulevillekin hallituksille se keskeinen rakennepolitiikan kulmakivi, josta tulee päästä yli.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Ukkola muisteli edellisen vaalikauden tapahtumia ja rusikoi siinä yhteydessä SDP:tä, joka varmasti teki omat virheensä.

Meidän on syytä palauttaa mieliin, mitä teki LKP:n eduskuntaryhmä viime vaalikauden aikana. Silloinhan LKP:n eduskuntaryhmä muodostui sitoutuneesta liberaalista, ed. U. Leppäsestä. Hän edusti täällä kaikkein huikeinta raikulimarkkinataloutta ja kasinotaloutta. Hänelle kelpasivat kaikki budjetit ja vielä 100 prosenttia päälle. Ehkä ed. Ukkolan kannattaa muistella seuraavalla kerralla myös LKP:n omaa, hyvin merkittävää eduskuntahistoriaa.

Ed. Vistbacka: Arvoisa puhemies! Ihan lyhyesti voin todeta, että ed. Hämäläinen oli sangen oikeassa siinä, että täytyy ihmetellä sitä, että nykyinen hallitus tukeutuu niihin virkamiehiin valtiovarainministeriössä, jotka olivat tehneet vääriä ennustuksia edellisen hallituksen aikana ja joita linjauksia keskustapuolue erityisesti nyt arvostelee. Tässä olisi miettimisen aihetta ymmärtääkseni hyvin paljon nimenomaan keskustapuolueelle, joka arvostelee sinipunahallituksen toimia, eli minkä johdosta näitä virkamiehiä ei vaihdeta.

Arvoisa puhemies! Lähetekeskustelussa oleva hallituksen esitys tämän vuoden toiseksi lisäbudjetiksi ei ainakaan saa mieliä iloisiksi, muiden kuin ehkäpä keskustapuolueen ed. Korvan, joka juuri poistui, ja ed. Liikkasen. Anteeksi, ed. Korva on paikalla. Ehkä hän on todella tyytyväinen tähän lisätalousarvioesitykseen.

Minun mielestäni esitys sisältää eräitä käsittämättömiä säästökohteita, joskin siellä on jotakin myönteistäkin kuten pientä apua pienelle ja keskisuurelle yritystoiminnalle. Toivon mukaan tämä pieni tuki ehti edes joillekin sellaisille yrityksille, jotka taistelevat tällä hetkellä elinmahdollisuuksistaan käyttöpääoman puutteen johdosta, kun yritys muuten on terve ja omaa täydet elinmahdollisuudet vähänkin parempana aikana.

Valitettavasti valtion korkotuki pienelle ja keskisuurelle yritystoiminnalle on suurelta osin myöhässä, mistä on tässä salissa puhuttu useaan eri kertaan niin tämän vuoden budjetin kuin ensimmäisen lisäbudjetinkin käsittelyn aikana. Valitettavasti hallitus ja hallituspuolueet eivät ottaneet kuuleviin korviinsa asiallisia esityksiä pienen ja keskisuuren yritystoiminnan pelastamiseksi. Useilla esityksillä olisi voitu pelastaa useita sellaisia terveitä yrityksiä, jotka on jo ehditty hakea konkurssiin; niiden seurauksena maahan on saatu lisää uusia työttömiä, joiden toimeentulon työssä käyvät joutuvat tietenkin kustantamaan.

Valitettavasti hallituksen politiikka tuntuu sangen lyhytjännitteiseltä. Soudetaan ja huovataan edestakaisin, ikään kuin mitään selvää päämäärää ei olisikaan. Tuntuu siltä, että mennään sieltä, missä rima tuntuu sillä hetkellä olevan alimmillaan. Otetaan esimerkiksi puolustusministeriön hallinnonala. Kuinka on mahdollista, että tulevaan presidenttikilpaan tähtäävä ministeri Rehn ei pidä huolta "pojistaan", kun on valmis esittämään, että asevelvollisten päivärahan korottamisesta 2 markalla luovutaan heinäkuun alusta, vaikka korotuksesta on sovittu tämän vuoden budjetin hyväksymisen yhteydes-

sä? Onko todella näin, että varusmiesten osaltakaan ei voida korottaa entisestäänkin suhteellisen pientä päivärahaa 2 markalla? Ei kai maan talous nyt kuitenkaan sellaisessa kunnossa ole, että pitää harrastaa tällaista nappulapolitiikkaa, kun toisaalta rahaa riittää pelimiesten kasinopelitappioihin miljardeja markkoja. Eikä silloin, kun niitä päätöksiä tehtiin, tuntunut olevan puutetta rahasta. Toivon todella, että eduskunta käyttäisi talonpoikaisjärkeä ja palauttaisi varusmiesten päivärahan 2 markan korotuksen, kuten vuodenvaihteen tienoilla on jo kerran sovittu ja päätetty.

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinonalalla supistukset ovatkin jo todella huomattavat. Tällä linjalla hallitus osoittaa jatkavansa jo aikaisemmin omaksumaansa linjaa. Laman maksajiksi tehdään, kuten ed. Taina jo vastauspuheenvuorossaan totesi, sairaat, vanhukset, eläkeläiset, lapsiperheet sekä työttömät. Tämä on jo tuttua keskustapuolueen harjoittamaa vaihtoehtopolitiikkaa, jota se lupasi ennen vaaleja harjoittaa, mikäli saa veret seisauttavan vaalivoiton. Nyt tuntuu valitettavasti siltä, että keskustapuolueen vaalivoiton myötä veret ovat "pysähtyneet" hyvin monella taholla. Valitettavinta on se, että kuristustoimien kärki kohdistuu kaikkein heikko-osaisimpiin kansalaisiimme.

Merkittävää on myös, että hallitus on siirtämässä hammashuoltouudistuksen voimaantuloa heinäkuun alun sijasta ensi vuoden alkuun ja kuten arvoisa valtiovarainministeri lähetekeskustelussa esittelypuheenvuorossaan totesi: toistaiseksi ensi vuoden alkuun. Rivien välistä olin ikään kuin havaitsevinani, että valtiovarainministeriössä mitä ilmeisimmin suunnitellaan tämän uudistuksen myöhentämistä edelleen. Kaiken lisäksi hallitus on ilmoittanut antavansa esityksen, jolla korvaustasoa alennetaan. Tällä menettelyllä hallitus kaavailee säästävänsä noin 250 miljoonaa markkaa.

Tätä esitystä on ainakin minun mielestäni tarkasteltava tämän vuoden budjetin käsittelyn yhteydessä esitettyjen perustelujen valossa, jotka nyt osoittautuvat täysin pohjattomiksi. Tämän vuoden osalta poistettiin sairauskulujen verovähennysoikeus. Tällä menettelyllä lisättiin sairaiden osuutta noin 1,4 miljardilla markalla, joka summa toisaalta tulee valtion ja kuntien hyväksi. Lisäksi korotettiin sairausvakuutusmaksuja.

Kun muistelee tämän vuoden budjetista käytyä keskustelua tältä osin, muistuvat mieleen ne lukuisat puheenvuorot, joita mm. edustajat Louvo ja Taina käyttivät, kun he puolustelivat hallituksen esitystä ja kiinnittivät huomiota erityisesti siihen, että nyt saadaan vihdoinkin aikuisväestön hammashuolto kuntoon. Aikuisväestön hammashuollon uuden korvausjärjestelmän sanottiin olevan vastike hallituksen esittämille heikennyksille. Millähän edustajat Taina ja Louvo nyt puolustelevat hallituksen silloista esitystä ja uutta esitystä, jonka varjolla heikennykset tehtiin? Kyseisellä muutoksella oli tarkoitus palauttaa, näin ainakin minä ymmärsin, kansalaisille 1/4 siitä määrästä, joka sairausvakuutuksen verovähennysoikeuden poistamisella kansalaisilta otettiin. 3/4 silloin todettiin joka tapauksessa verovähennysoikeuden poistamisella menetetyn. Nyt hallitus on viemässä loputkin.

Nykyiseen hallitukseen on turha minun mielestäni enää kenenkään luottaa. Kaikki, mitä se lupaa, ja kaikki, mitä se hyväksyttää hallituspuolueilla ja joskus jopa sosialidemokraattien ostetulla tuella, se pettää ennemmin tai myöhemmin joko kokonaan tai ainakin osittain.

Arvoisa puhemies! Liikenneministeriön pääluokka on tästä mielenkiintoinen esimerkki. Ensimmäisessä lisäbudjetissa radanpitoon lisättiin 15 miljoonaa markkaa Helsinki — Turku-rataosan rakennustöiden nopeuttamiseksi. Nyt toisessa lisäbudjetissa muutaman kuukauden kuluttua edellisestä päätöksestä kyseinen summa poistetaan kokonaan. Tämän lisäksi esitetään vähennettäväksi kehittämisinvestoinneista 25 miljoonaa markkaa ja perusradanpidosta 60 miljoonaa markkaa eli yhteensä radanpidosta pudotetaan 100 miljoonaa markkaa. Sopii vain kysyä, kuinka monta työtöntä tällä summalla, 100 miljoonalla markalla, olisi voitu työllistää. Mutta sehän ei nykyistä hallitusta kiinnosta. Kun kerran kansalaisia kiristävä ja kuristava linja on valittu, sitä jatketaan, vaikka se talonpoikaisjärjellä ajateltuna tuntuu hölmöläisten hommalta.

Sopiikin kysyä ajankohtaisesti asiaan liittyen, kuinka monta junaa pitää suistua kiskoilta ennen kuin hallitus huomaa typeryytensä tässäkin asiassa. Eli pitääkö aiheutua rautateille vahinkoja huonon kiskotuksen johdosta ennen kuin hallitus huomaa, mitä se on tekemässä? Arvoisa puhemies! Mielestäni hallituksen on turha puhua mistään ympäristöystävällisten joukkoliikennemuotojen suosimisesta, jos rautateiden kilpailumahdollisuuksia ei edes yritetä parantaa. Mielestäni sähköistyksellä, tason nostolla ja kapasiteetin lisäyksellä olisi ollut rautateille merkittävä kilpailullinen etu työllistävän vaikutuksen ohel-

la, mutta eihän vaihtoehtohallitus tällaisia viitsi edes ajatella.

Kas kun ei toisessa lisäbudjetissa viety pois Kemoran moottoriradan rakenteiden korjaamiseen myönnettyä puolen miljoonan markan määrärahaa.

Arvoisa puhemies! Opetusministeriön hallinnonala on oma lukunsa. Jopa opetusministeri Riitta Uosukainen on 17.5.92 Keski-Pohjanmaa-lehdessä olleessa haastattelussa todennut: "Siedän rajoja hipoen olevani ministeri." Kyllä varmasti tulee jakomielinen olo jopa ministerille, kuten hän toteaa mainitussa haastattelussa, kun ei saanut aikaiseksi keskustelua opetusministeriön säästöistä iltakoulussa eikä edes valtioneuvoston istunnossa, vaikka vähennyksiä tehtiin yhteensä 2,5 miljardia noin vain ilman ministerin paikallaoloa ministerikoplan toimesta, kuten arvoisa ministeri mainitussa haastattelussa lisäksi toteaa. Mielestäni aika merkittävä haastattelu ministerin suusta.

Arvoisa puhemies! Eipä tuntunut arvoisalla valtiovarainministerilläkään olleen paljon sanottavaa opetustoimen säästöistä lisäbudjettia esitellessään. Suurin sanoma lienee ollut se, että kunnille annetaan myös mahdollisuus periä lukioissa ja ammattikouluissa oppilailta maksuja "useimpien muiden maiden tapaan". Jos uuden käytännön mukaan valtiovarainministeriön perustelut uusille toimille tulevat tulevaisuudessa olemaan, että näin toimitaan "useimmissa muissakin maissa" maita edes mainitsematta, niin kyllä mielestäni heikoilla ollaan matkassa. Onneksi peruskoulutus vielä sentään luvataan kustantaa kokonaan veromarkoin, mutta kuinka pitkään, siitä ei ole takuita.

Tässä yhteydessä tulee jälleen mieleen valiokunnissa oleva valtiopäiväjärjestyksen muutosesitys, jota eräät tahot ovat hyvin voimakkaasti ajamassa läpi. Jos esitys menee läpi, niin sen jälkeen ainakin nykyisen tyyliseltä hallitukselta voi odottaa minkälaisia kuristusesityksiä tahansa, jotka sitten perustuslakivaliokunnassa tulkitaan sellaisiksi esityksiksi, että ne voidaan viedä läpi yksinkertaisella enemmistöllä.

Arvoisa puhemies! Hallituksen tämän vuoden toinen lisätalousarvio on rakennettu tyypillisesti vaihtoehtohallitukselle ominaiseen tapaan eli siinä kuristetaan ja kiristetään jo muutoinkin heikoimmassa asemassa olevien ihmisten asemaa. Pientä helpotusta on sentään tulossa pienelle ja keskisuurelle yritystoiminnalle. Mutta sekin on sangen vähäistä ja monissa tapauksissa jo myöhäistä tapahtuneiden konkurssien johdosta. Toisaalta vähennyksiä esitetään työllistävillekin aloille, mikä on mielestäni omituista politiikkaa. Hallituksen mielestä ihmisille kannattaa maksaa mieluummin tekemättömästä työstä kuin antaa määrärahoja sellaisille aloille, jotka työllistäisivät työttömiä järkevällä tavalla, ja alueille, joilla järkevän työn tuloksia kaivataan myös laman aikana. Turha niitä töitä on mielestäni väkisin siirtää noususuhdanteen aikaan.

Ed. T. R o o s (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Vistbackan viittaus sosialidemokraattien ostettuun tukeen saa jäädä omaan arvoonsa senkin vuoksi, että hän ei vaivautunut sitä sen kummemmin perustelemaan.

Se, mitä hän puhui liikenneministeriön osuudesta, pitää tarkalleen paikkansa: 100 miljoonaahan sieltä otetaan pois. Mitä se tarkoittaa? Se tarkoittaa käytännössä myös paljon muuta, mm. Helsinki — Tampere-radan tason nostosta, miinus 10 miljoonaa. Sitten otetaan parilta rataosuudelta sähköistysrahaa pois, mikä tarkoittaa esimerkiksi Tampere — Pori-radan osalta sitä, että muutaman vuoden päästä aloitettavaksi suunniteltu sähköistys lykkääntyy, koska sitä siinä järjestyksessä ilmeisesti tehdään kuin luvataan. Tämäkään ei ole erityisen joukkoliikenneystävällistä. Tosin ei lisäbudjettia tietysti voi sanoa yksityisliikenneystävälliseksikään, kun samaan aikaan korotetaan polttoaineen hintoja. Tämä ei ole turvallisuuteen tähtäävää liikennepolitiikkaa. Tiedä, millä nimellä tätä voisi kutsua?

Toinen asia, mikä esityksestä noin paikallisesti pisti silmään, on Porin katsastusaseman pois ottaminen. Merkillisesti vain näkyvät osuvan tietyille alueille nämä kuristustoimenpiteet.

Ed. Vistbacka totesikin, että hallitus ei nauti kenenkään luottamusta. Asetan saman kyseenalaiseksi. Katson, että se alkaa painia jo kohta samassa sarjassa Terijoen hallituksen kanssa.

Ed. T a i n a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Vistbacka puhui hammashuoltouudistuksesta ja siitä, että sitä puolusteltiin budjettikeskustelussa. Itse esitin silloin, että olisi ollut parempi porrastaa hammashuoltouudistus tai siirtää sen voimaantuloa. Olin sitä mieltä siitä syystä, että kun verovähennysoikeus sairauskuluista poistettiin, niin samalla heikennettiin myös muuta sairausvakuutusta. Tuntuu hyvin epäoikeudenmukaiselta, että samassa yhteydessä hammashuoltoon sijoitetaan yli puoli miljardia

markkaa. Muistaakseni oppositio oli silloin aika pitkälti hallituspuolueiden useiden edustajien kanssa samaa mieltä siirtämistavoitteesta, mutta nyt näyttää mieli muuttuneen.

Tälläkin kertaa olen sitä mieltä, että on parempi siirtää uudistusta kuin leikata edelleen sairausvakuutusta ja pitkäaikaissairaiden lääkekustannuksia. Parasta tietysti olisi, ettei tarvitsisi säästää lainkaan.

Mutta vielä vuodenvaihteen tilanteesta: Jos me olisimme silloin saaneet tahtomme läpi ja uudistusta olisi porrastettu, niin ehkä emme olisi nyt tässä tilanteessa. Mutta silloin mm. ministeri Kuuskoski pisti kaiken arvovaltansa sen päälle, että uudistusta ei saa porrastaa eikä siirtää. Nyt sitä ollaan siirtämässä.

Ed. Vistbacka (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oma sanomani lähinnä oli se, että silloin hallitusryhmien taholta puolustettiin nimenomaan aikuisväestön hammashuoltojärjestelmää ja yritettiin puolustella sitä sillä, että näin pyritään kompensoimaan mm. sairauskuluvähennysten poistamista jne. Minun ymmärtääkseni oppositiossa arvosteltiin hyvin voimakkaasti mm. verovähennysoikeuden poistamista, kun muutenkin heikennettiin nimenomaan sairaitten ihmisten etuuksia. Tämän johdosta olisi määrättyä porrastusta tullut tehdä nimenomaan niiden ihmisten suhteen, joiden etuuksia juuri heikennetään.

Ed. Mäkelä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Aikoinaan kun oppositiopuolueet, itsekin opposition kansanedustajana, arvostelimme sairauskuluvähennyksen poistamista ja hammashoitoa sen kompensaationa, niin se johtui siitä, että koin sen hyvin epäoikeudenmukaiseksi. Tilannehan on tosiasiassa se, että kaikkein pienituloisimmat ihmiset eivät ensimmäiseksi viimeisillä markoillaan mene hammashoitoon. Koin tilanteen siinä vaiheessa epäoikeudenmukaisena. Se hampaiden hoito kuitenkin saatiin läpi, ja hyvä näin, että jotakin kompensaatiota poistetulle sairauskuluvähennykselle tuli.

Nyt jos myös Kelan korvaus hampaiden hoidosta siirretään, se on ihan selvä petos, sillä mitään sairauskuluvähennyksen tilalle ei ole antaa. Toivoisin, että ed. Taina sanoisi, mitä tilalle, mitä kompensaatioksi. Jotain täytyy olla. Ei voi olla niin, että leikataan sairauskuluvähennys, mutta tilalle ei tule yhtään mitään muuta kuin tyhjiä lupauksia.

Ed. Lahti-Nuuttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edelliset edustajat, SMP:n edustajat, puuttuivatkin juuri siihen asiaan, mihin itsekin aioin puuttua. Tosiasiahan on se, että hallitus on todella voimakkaasti leikannut ja leikkaa koko ajan vähävaraisten ihmisten mahdollisuuksia eri elämäntilanteissa. Hämmästyttävää oli, kun ed. Taina, joka nyt on poistunut salista, on leikkaamisen linjalla vieläkin voimakkaammin ja ankarammin. Hän mainitsi totesi, että sairasvakuusetuuksia on leikattu ja leikataan vielä tässä lisätalousarviossa lisää. Hän totesi myös sairauskuluvähennyksen poistamisen, mikä rahassa tekee 1,3 miljardia markkaa. Hän ei todellakaan ehdottanut mitään parannusta näihin asioihin, vaan hyväksyisi vielä senkin, että jonkinlaiseksi pieneksi kompensaatioksi kehitelty hammashoitouudistuskin lykättäisiin tai ehkä kokonaan poistettaisiin tämän hallituksen linjan mukaisesti.

Ed. Hämäläinen: Arvoisa puhemies! On hyödyllistä tarkastella menneisyyttä ja on tarpeellista keskustella siitäkin, miten lamaan on tultu. On hyvä, että voidaan ottaa opiksi ja tarvittaessa pyrkiä estämään tulevia katastrofeja. On myös hyvä keskustella siitä, mistä pitää säästää, että säästöt eivät kohdistu epäoikeudenmukaisesti. Mutta tärkeintä olisi keskustella siitä, miten tästä lamasta päästään nousuun ja miten työllisyyttä voitaisiin parantaa. Tähän keskusteluun valitettavasti tämä lisäbudjetti tarjoaa hyvin vähän eväitä.

Meidän vaikein ongelmamme on tällä hetkellä työttömyys, joka on jo kohonnut 13 prosentin tasolle. Se on huomattavasti suurempi kuin pelätty eurotyöttömyys eli EY-maiden keskiarvo. Työttömyys on vuoden aikana lähes kaksinkertaistunut ja pitkäaikaistyöttömien määrä kuusinkertaistunut. Tällainen kehitys johtaa tuloerojen jyrkkään kasvuun ja sosiaalisen eriarvoisuuden lisääntymiseen. Työmarkkinoille on lisäksi syntymässä rakenteellinen ongelma, joka tulevalla nousukaudella voi johtaa työvoimapulan ja suurtyöttömyyden yhtaikaiseen esiintymiseen. Se puolestaan on omiaan heikentämään talouden tasapainoista kasvua ja reaalista kilpailukykyä tulevina vuosina. Työttömyyden nopea kasvu on vähentänyt kuntien verotuloja, ja kunnallistalous on ajautumassa vakavaan rahoituskriisiin. Myös valtion säästötoimet kohdistuvat viime kädessä kuntiin, jotka vastaavat palvelujen tuottamisesta.

Hallitus on lisätalousarviossaan todennut, että kansantalouden ulkoisen velkaantumisen vähentäminen ja työllisyyden pysyvä parantaminen edellyttävät vientijohteista talouskasvua. Hallituksen mukaan tavoitteen saavuttamiseksi ja talouspolitiikan uskottavuuden takaamiseksi julkisia menoja ja rahoitusalijäämiä on leikattava. Hallituksen toimet julkisen talouden tasapainottamiseksi eivät kuitenkaan ole omiaan lisäämään talouspolitiikan uskottavuutta. Hallitus itse asiassa omilla toimillaan vie pohjaa uskottavuudelta.

Lisäbudjetissa hallitus lisää menoja maatalouden tukeen sekä leikkaa koulutuksen, asuntotoimen, työvoimapolitiikan ja sosiaaliturvan määrärahoja sekä supistaa jo käynnissä olevia julkisia investointeja. Hallituksen esittämät säästötoimet hidastavat kotimarkkinasektorin elpymistä, pitkittävät työttömyyttä ja kohdistuvat epäsosiaalisella tavalla heikoimmassa asemassa oleviin kansalaisiin.

Suomen länsiviennin elpymisen myötä kauppataseen ylijäämä kasvaa ja vaihtotaseen vaje supistuu nopeasti tänä ja ensi vuonna. Kun on näköpiirissä, että Suomen talous alkaa elpyä viimeistään vuonna 1994, olisikin päinvastoin nyt vältettävä paniikinomaisia julkisten menojen leikkauksia. Huonosti harkituilla säästöillä vain heikennetään edelleen kotimaista kysyntää ja pitkitetään lamaa.

Kansantalouden ulkoisen tasapainon vahvistaminen kotimarkkinasektorin kustannuksella on tässä tilanteessa hyvin lyhytnäköistä politiikkaa. Elvyttävälle talouspolitiikalle on olemassa varaa. Uusia panostuksia voi ottaa käyttöön, jos samalla sitoudutaan siihen, että tulevassa noususuhdanteessa harjoitetaan tiukkaa finanssipolitiikkaa. Myöskään inflaation kiihtyminen ei ole näin korkean työttömyyden vallitessa todennäköistä eikä se siten voi olla este elvyttävälle finanssipolitiikalle.

Kun hallitus nyt on sitonut oman uskottavuutensa budjettileikkauksiin, se joutuu kierteeseen, josta sillä ei ole ulospääsyä. Budjettileikkausten ja kuristustoimenpiteiden jälkeen on huomattu, että talous ei käänny nousuun. Hallituksen logiikka ei toimi, ja se joutuu uudelleen uskottavuutensa vahvistamiseksi budjettileikkauksiin, uusiin kuristustoimiin, joista seuraa edelleenkin talouden laskusuhdanteen jatkuminen ja uusien budjettileikkausten uhka. Ollaan päättymättömällä kehällä, jonka loppua ei ole näkyvissä.

Hallitus esittää toisessa lisätalousarviossaan yli 220 miljoonan markan leikkauksia koulutusmenoihin. Tästä on arvioitu koituvan kunnille merkittäviä lisärasituksia. Kansainvälistyminen ja vientijohteinen talouskasvu edellyttäisivät kuitenkin nykyistä suurempia sijoituksia henkisen pääoman kartuttamiseen koulutuksen avulla. Tässäkin suhteessa vientijohteiseen talouskasvuun sitoutunut hallitus toimii tavattoman epäjohdonmukaisesti. Nyt pitäisi esimerkiksi kielten ja luonnontieteiden opetusta monipuolistaa eikä suinkaan leikata resursseja. Laman aikana olisi myös oivallinen tilaisuus kouluttaa työvoimaa tulevaa nousukautta varten ja luoda kestävä perusta pitkän aikavälin talouskasvulle ja reaalisen kilpailukyvyn kohentumiselle.

Julkiset investoinnit ovat elvytyskeinona työllisyyteen nopeasti vaikuttavia ja tarkasti kohdennettavissa. Työllisyystilanteen heikentyessä ja yksityisten investointien ollessa aallonpohjassa olisi aikaistettava julkisia investointeja sekä liikenteen että asuntotoimen osalta. Julkisilla investoinneilla ei tällä hetkellä heikennetä yksityisten toimialojen kilpailukykyä, vaan päinvastoin suuri määrä voimavaroja on jouten. Tässä tilanteessa sekä liikenne- että asuntoinvestointeja olisi jatkettava ja myös kohdennettava toisin kuin hallitus tekee. Hallitus kuitenkin esittää säästettäväksi 100 miljoonaa markkaa jo käynnissä olevista VR:n kehittämisinvestoinneista sekä radanpidosta. Samoin hallitus esittää vähennettäväksi 110 miljoonaa markkaa asuntolainojen maksatuksesta.

Suurtyöttömyyden helpottamiseksi asuntomäärärahoja ei tulisi supistaa. Omistusaravien kysynnän vähenemisestä koituvat säästöt olisi kohdennettava aravavuokra- ja asumisoikeusasuntojen rakentamiseen, joista tällä hetkellä vallitsee suurin kysyntä. Valtio voisi omilla toimenpiteillään helpottaa työttömyyttä ja lievittää vuokra-asuntopulaa ajankohtana, jolloin rakennuskustannukset myös ovat poikkeuksellisen matalalla.

Asuntoministerin julkisuudessa ehdottama aravavuokrasopimusten määräaikaistaminen on varsinkin nykytilanteessa outoa, koska liikkuvuuden lisääminen aravavuokramarkkinoilla ei paranna asuntotilannetta lainkaan, koska vuokra-asunnoista on huutava pula. Sen sijaan vuokra-asuntotuotannon määrän kohottaminen pysyvästi korkeammalle tasolle olisi omiaan lisäämään liikkuvuutta sekä myös ehkäisemään omistusasuntojen kysynnän ja hintojen suuria vaihteluita.

Pienen ja keskisuuren yritystoiminnan tuessa olisi voimavaroja kohdennettava pikaisesti niille

elinkelpoisille yrityksille, joiden toiminta uhkaa keskeytyä ja jotka ovat ajautumassa konkurssiin velkojensa vakuusarvojen romahdettua. Koska pieni ja keskisuuri yritystoiminta on tällä hetkellä vaikeuksissa etenkin rahoitusasemansa ja runsaan käyttämättömän kapasiteetin vuoksi, ei lisäinvestointeihin kannustaminen pitemmällä aikavälillä tuo helpotusta pahenevaan työttömyyteen. Elinkelpoisten yritysten toiminnan jatkumisen turvaaminen sen sijaan ehkäisisi työttömyyden pahenemista.

Ratkaisevaa tässä suhteessa on kotimarkkinoiden ostovoiman kehittyminen, ja hallitus päinvastoin tälläkin lisäbudjetilla edelleen leikkaa ostovoimaa ja sillä tavoin heikentää pienen ja keskisuuren yritystoiminnan elinmahdollisuuksia. Raippaverot olisi pikaisesti poistettava, ja hallitus voisi myös lopettaa puhumisen palkanalennuksista ja lomarahoista luopumisesta. Hallituksen lisätalousarviossa näitä perustellaan säästöillä, joita on saatavissa aikaan, mikäli julkisen sektorin työntekijät sopivat lomaltapaluurahat vaihdettavaksi vapaa-aikaan. Kun ottaa huomioon kuntien valtionosuuksien supistumisen ja valtion verotulojen menetyksen, on syntyvä nettosäästö todennäköisesti hyvin pieni, paljon pienempi kuin hallitus on itse arvioinut lisäbudjetissa. Hallituksen esittämät arviot perustuvat ilmeisesti optimistisempaan näkemykseen julkisen toiminnan palkkasummasta ja työllisyyden kasvusta.

Lomarahojen leikkaamisesta ja niistä luopumisesta ja niiden uudelleenajoittamisesta puhuminen tulisi rajoittaa korkeintaan niihin kriisiyrityksiin, joiden hengissä pysymiselle lomarahojen uusi ajoittaminen on tarpeellista. Sen sijaan yleinen lomarahojen leikkaaminen on samaa kulutuskysynnän supistamista kuin ovat palkanalennukset ja muut kansalaisten ja kotitalouksien ostovoiman leikkaamiseen liittyvät toimenpiteet.

Pitkäaikaistyöttömyyden kasvaessa nopeasti tulisi työvoimapolitiikassa käyttää sellaisia aktiivisia toimia, jotka vaikuttavat työllistymiseen mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Työttömyyden pitkittyminen heikentää työmotivaatiota ja rapauttaa työvoiman laatua sekä ammatillisia valmiuksia. Hallituksen esittämät työllisyyslain muutosaikeisiin viittaavat säästöesitykset ovat kuitenkin jyrkässä ristiriidassa aktiivisen työllistämispolitiikan kanssa.

Sosiaalisen ja taloudellisen perusturvallisuuden sekä kotitalouksien ostovoiman säilymisen vuoksi olisi hallituksen esittämistä sairausvakuutusetuuksien leikkauksista luovuttava sairausvakuutuksen päivärahan ja kuntoutusrahan omavastuun pidentämisen, sairausvakuutuksen päivärahan heikentämisen sekä tutkimus-, hoito- ja lääkekustannusten korvausosuuden kaventamisen osalta. Tällaiset säästöt kohdistuvat kipeimmin juuri heikoimmassa asemassa oleviin kansalaisiin, jotka muutenkin joutuvat kantamaan raskaimmin laman seuraukset.

Arvoisa puhemies! Hallitus jatkaa lisäbudjetillaan köyhät kyykkyyn -linjaansa. Hallituksen talouspolitiikalla maan talous ei nouse. Hallitus uskoo liiaksi yksipuolisesti vientivetoiseen, palkkamoderaatioon perustuvaan talouspolitiikkaan. Se jättää kotimarkkinat täysin huomiotta. Nyt tarvittaisiin valikoivasti elvyttävää talouspolitiikkaa ja kotitalouksien ostovoiman vahvistamista.

Ed. T ö r n q v i s t : Arvoisa puhemies! Ministeri Viinanen sanoi perjantaina lisätalousarvion esittelypuheenvuorossaan, että hallituksen harjoittama talouspolitiikka "on ainoaa oikeaa talouspolitiikkaa". No hallituksen kunniaksi on todettava, että se on johdonmukaisesti edennyt sillä talouspoliittisella linjalla, jonka se reilu vuosi sitten valitsi. Tuon linjan voisi kiteyttää sanomalla, että hallitus ajaa Suomea eurokuntoon suurtyöttömyyden ja konkurssien kautta. Ongelman muodostaa vain se, etteivät sen linjan oikeellisuuteen taida uskoa ketkään muut kuin hallitus itse, jos sekään. Eivät ainakaan kaikki hallituspuolueiden kansanedustajat usko siihen, että tällä talouspolitiikalla Suomi nousee lamasta, puhumattakaan sitten meistä opposition kansanedustajista. Herra markkinavoimakin taitaa olla epäilevällä kannalla. Miksi muuten korkotaso pysyisi näin korkeana ja valuutan tulo Suomeen hitaana? Tosiasia on, että tältä hallitukselta ja sen politiikalta puuttuu uskottavuus.

Tällä lisätalousarvioesityksellä hallitus jatkaa laman syventämistä ja lisää työttömyyttä. Se leikkaa kotimaista kysyntää yhä edelleen, ja ollaan sellaisessa oravanpyörässä, josta ei ulospääsyä ainakaan näillä hallituksen toimilla ole. Otan yhden esimerkin näistä leikkauksista.

Talousarviossa on esitetty 110 miljoonan markan leikkaus asuntomäärärahoihin. Se lisää edelleen rakennusalan työttömyyttä. Tänään Rakennusliitosta saadun tiedon mukaan rakennusalan työttömyys on 41 prosenttia alan työvoimasta. Liitolta menee työttömyyskorvauksiin tänä vuonna arviolta 2,2 miljardia markkaa, ja valtionosuushan sitten tuohon työttömyyskorvauk-

seen jo yksistään rakennusalalla on moninkertainen. Näyttää siltä, että rakennusalalla on terveen maalaisjärjen käyttö kiellettyä, kun vielä lisää supistuksia esitetään. Rakentaahan nyt pitäisi eikä supistaa.

Mielestäni nyt pitäisi asuntoministerinkin vihdoin ymmärtää, että kun omistusaravarakentamista ei saada liikkeelle, olisi kaikki rahat käytettävä aravavuokra-asuntojen ja asumisoikeusasuntojen rakentamiseen sekä peruskorjaustoimintaan. Se olisi valtiollekin edullista. Tonttimaan hinta on laskenut, samoin rakennustarvikkeet ja palkat. Työttömyyskorvauksia ei tarvitsisi maksaa, ihmiset saisivat töitä ja maksaisivat palkastaan veroja. Kun ottaa huomioon, että yksi työllistetty rakennusmies työllistää kaksi kolme muuta ihmistä teollisuudessa ja kaupassa, olisi rakentaminen valtiollekin edullista.

Vuokra-asuntotuotannon lisäämiseen on asuntohallituksen mukaan valmiutta, kun vain päätöksiä siihen suuntaan saadaan aikaiseksi. Mutta koska asuntoministeri ei halua näin menetellä, on kysymyksessä ideologinen valinta. Eihän porvarihallituksen porvariministeri voi olla suosimassa vuokra-asuntotuotantoa, vaikka se olisi kuinka järkevää. Tähän suuntaan ministeri viime syksynä jaostossa totesikin.

Arvoisa puhemies! Toinen asia, johon haluan puuttua, on maatalous ja sen vinoutunut rakenne. Tuo rakennehan on vinoutunut vuosikymmenien kuluessa, eikä sitä ole pystytty oikaisemaan. Maataloutta tuetaan ja säädellään tällä hetkellä noin 50—55 eri lailla ja 150 asetuksella. Ja tukea maksetaan sitten monella tavalla, esimerkiksi: jalostettujen elintarviketuotteiden raaka-aineiden hinnanerokorvaukset 390 miljoonaa, valtionapu maaseudun elinkeinojen neuvontaan 130 miljoonaa, hevostalouden edistämiseen 43 miljoonaa, maataloustulolain mukaiseen valtiontukeen 3,7 miljardia ja se ei tule riittämään tänä vuonna, satovahinkoja korvataan 50 miljoonalla, sokerituotantoa tuetaan 260 miljoonalla, öljykasveja tuetaan 410 miljoonalla, tärkkelyksen tuotantoakin tuetaan 73 miljoonalla, maataloustuotteiden vientitukeen on varattu lähes 2,8 miljardia tänä vuonna ja tämäkään ei tule riittämään, koska lisäbudjeteissa on aina jouduttu antamaan lisää, maataloustuotteiden tasapainottamiseen on 1,5 miljardia varattu. Näitä tukimuotoja voisi luetella toisen mokoman lisää, mutta en käy kaikkia näitä läpi.

Lisäksi maataloutta tuetaan sosiaali- ja metsäpuolella. Esimerkiksi valtionosuus luopumiseläkelain mukaisista menoista on 325 miljoonaa markkaa. Maatalousyrittäjien eläkelaista johtuvista menoista valtio maksaa 1,8 miljardia markkaa eli 1 850 miljoonaa. Valtion korvaus maatalousyrittäjien lomituspalveluista on yli 1,1 miljardia markkaa.

Nämä ovat tietysti vuosien ja vuosikymmenien saatossa tulleita tukia. Maataloustulolaki on näiden tärkein ohjailuväline.

Kun mietitään tukiviidakkoa, sitä lakien ja asetusten paljoutta, jotka ohjaavat maaseutua ja maataloutta, ei ole ihme se, että tarvitaan mammuttimainen organisaatio pyörittämään ja valvomaan ja neuvomaan, että kaikkia näitä lakeja ja asetuksia noudatetaan. Jo yksistään maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla tarvitaan yli 7 000 virkaa ohjaamaan ja neuvomaan.

Maatalouden eri tukimuodot ja ohjailut ovat johtaneet siihen, että maassa on ylituotantoa hyvin monissa maataloustuotteissa. Sitä on viljassa, lihassa, kananmunissa ja maitotaloustuotteissa ja missähän kaikissa lieneekään. Viime vuonna maksettiin vientitukea yli 3,5 miljardia markkaa, josta maatalous maksoi osansa.

Kun maatalous maataloustulolain mukaan maksaa osan vientituesta, sitä ruvetaan sitten perimään toisella aparaatilla. Sitä peritään rehuseosverona, lannoiteverona, maidon markkinoimismaksuna, lihan markkinoimismaksuna ja viljan vientimaksuna. Vientituen periminen maataloustuottajilta tarvitsee taas suuren joukon virkamiehiä, jotka valvovat, että rahat tulevat varmasti perittyä ja että ne tilitetään oikeisiin osoitteisiinsa.

Tällaisen byrokratian pyörittämisessä ei ole mitään järkeä. Tuota byrokratiaa tulisi kiireesti ruveta purkamaan. Niin kuin sanoin, maataloustulolaki ohjailee hyvin yksityiskohtaisesti maataloutta ja sitä miten siellä mitäkin eläintä kasvatetaan ja minkä suuruiseksi. Otan pienen esimerkin:

Tänä päivänä oli valtiovarainvaliokunnassa maataloustulolain muuttamiseksi esitys, joka tulee tänne saliin todennäköisesti perjantaina. Otan sieltä vain yhden kappaleen: Hallitus ehdottaa, että sianlihan korotettua vientikustannusmaksua koskeva ruhopainoraja nostettaisiin 74 kilosta 76 kiloon. Enintään 76 kiloa painavan sian lihan vientikustannusmaksu korotettaisiin 20 pennistä 50 penniin kilolta. Yli 76 kiloa painavan sian lihan vientikustannusmaksu olisi edelleen 1 markan kilolta. Minkähänlainen joukko ihmisiä tarvitaan punnitsemaan nuo siat ja vahtimaan, että vientikustannusmaksu maksetaan oikein? Kysynpähän vain.

Joka tapauksessa byrokratiaa on päästävä purkamaan, koska sieltä vapautuisi voimavaroja muuhun maatalouden kehittämiseen. Ei ole maatalouden etu, että noin 1,5 miljardia ylituotantokustannuksista tänä vuonna maksaa maatalous itse.

Maataloustulolaki, joka on avainasemassa, on kiireesti uudistettava, ja viljelijät on vapautettava todelliseen yrittäjyyteen. Olisi korkea aika markkinatalouteen siirtymisessä päättää siitä, onko viljelijä yrittäjä, jolla on tulevaisuudessa myös yrittäjän riski, vai onko hän yhä edelleen työsuhteessa valtioon, niin kuin asianlaita tällä hetkellä on ja niin kuin maatalousministeri Pura ehkä vähän vahingossa valtioneuvoston kyselytunnilla sanoi, kun keskusteltiin maataloustuloneuvotteluista.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Törnqvist vuodatti maatalouden päälle taas aikamoiset synnit. Yleisesti ottaen hän jätti huomioon ottamatta sen seikan, että jos maataloudesta noin vain yhtäkkiä poistetaan maanviljelijöitä heidän ammatistaan, josta ovat hankkineet elinkeinonsa, se on aivan sama asia, kuin jos julkisesta taloudesta yhtäkkiä vain heitetään ihmisiä pois viroistaan, samoin jos pankit heittävät toimihenkilöitään. Jostakin kai heille täytyy löytyä työtä, tai muuten heidät pannaan työttömyyskortistoon. Silloin jatkuu systeemi, joka tällä hetkellä Suomessa on menossa, entistä pahempana. Luulen, että siltä puolelta ei yhteiskunnan ratkaisuja löydy, että maanviljelijöistä joka toinen laitetaan kaupunkilähiöön kaljakuppilaan litkimään kaljaa ja otetaan häneltä yhtäkkiä pois mahdollisuus omasta maatalousammatistaan hankkia elintulonsa. Samoin kuin äsken sanoin julkiselta sektorilta jne.: Äkkinäiset poistot tekevät aina työttömiä. Heille pitää saada joko työttömyyskorvaus tai työtä.

Mitä tulee asuntoihin, olen ollut vähän sitä mieltä, että asuntoja alkaa olla Suomessa riittävästi. Tampereella tarjosin yksiötä vuokralle, tai en minä mutta poikani tarjosi kesäajaksi vuokralle. Ei ollut ketään kysyjiä. Tampereella on tarjolla satoja yksiöitä. (Eduskunnasta: On liian kallista!) — Ei, ei ole ollenkaan liian kallista, ei 1 200 markkaa kuukaudessa kalustettuna ole mitenkään kallis yksiöstä keskellä kaupunkia Tampereella. — Ei tarvita asuntoja. Suomessa alkaa olla liikaa asuntoja. Se tie on hyvin nopeasti kuljettu loppuun. Asuntopuolen rakentamisesta ei kannata kovin paljon yhteiskunnalle tulevaisuutta löytää.

Ed. Lehtinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Puututtiin vuokra-asuntotuotantoon. Ministeri Rusanen on useaan kertaan myös tässä salissa todennut, että vuokra-asuntotuotanto on tärkeä osa asuntopolitiikkaa ja vuokra-asuntotuotanto myös nykyisessä tilanteessa edesauttaa työllisyyttä ja sitä, että myös rakennusliikkeet pääsevät vaikean lamakauden ylitse. Viimeinen asiahan on sinänsä tärkeä se, että meillä säilyy rakennusyrityksiä myös siihen vaiheeseen, kun Suomessa alkaa jälleen nousukausi, koska jos meiltä kaikki rakennusyritykset menevät nyt nurin, käy niin, että noususuhdanteessa hinnat karkaavat jälleen käsistä ja olemme samanlaisen vuoristoratakierteen edessä kuin juuri muutaman vuoden kuluessa on tapahtunut. Se olisi mielestäni pahinta, mitä suomalaisessa asuntopolitiikassa voisi tapahtua.

Toisaalta vuokra-asuntopuolella on juuri niitä ongelmia, joita ed. Aittoniemi mainitsi, ja vuokra-asuntoja, etenkin aravavuokra-asuntoja, on jopa useissa kaupungeissa tyhjillään. Moniin vuokra-asuntoihin, nimenomaan uusiin aravavuokra-asuntoihin, on jopa vaikea saada asukkaita, koska vuokrataso on niissä niin korkea. On vaikea ajatella, että sosiaalisesti tuetussa asunnossa vuokra on 50—55 markkaa neliöltä. Se on aivan liian korkea. Korkea vuokrataso johtuu paljolti tällä hetkellä rahan kalleudesta eli korkeasta korkotasosta.

Tällä hetkellä jo vaikuttaa ja tulee vaikuttamaan kuitenkin huoneenvuokralainsäädännön muuttaminen ja säännöstelyn purkaminen. Meillä tulee olemaan myös yksityisellä puolella enemmän asuntoja vuokramarkkinoilla. Tämä ei varmasti asunnon tarvitsijoiden kohdalla ole enää aivan niin vakava kysymys kuin se on ollut muutama vuosi sitten, vaikka toki asiaan täytyy kiinnittää jatkuvaa huomiota.

Ed. Törnqvist (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Lähden viimeksi käytetystä vastauspuheenvuorosta liikkeelle. Tosi on, että nyt on enemmän vuokra-asuntoja tarjolla, mutta vuokra-asunnot ja vuokrasuhteet, aivan niin kuin ed. Aittoniemi totesi, ovat määräaikaisia. Harva ihminen uskaltaa lähteä määräaikaiseen vuokrasopimukseen, vaikka asuisi huonommassakin asunnossa, koska ei tiedä, mihin kolmen kuukauden päästä joutuu. Vuokrasäännöstelyn purku on aiheuttanut sen, että yhä enemmän tehdään määräaikaisia vuokrasopimuksia. Nyt, kun ei omistusasuntoja saada kaupaksi, on selvää, että niitä tarjotaan vuokralle, jotta jokin

hinta niistä saataisiin. Mutta heti, kun noususuhdanne tulee, joka toivon mukaan joskus tulee, asuntoja aletaan myydä. Silloin vuokra-asunnot, jos niitä ei nyt rakenneta, ovat kiven takana.

Ed. Aittoniemi maalaili kuvia siitä, että jos byrokratiaa purettaisiin ja yhtäkkiä virkamiehiä pantaisiin ulos, minkälainen työttömien armeija siitä syntyisi. Minusta tuntuu, että ed. Aittoniemi tietää yhtä hyvin kuin minäkin, että tällaista ei voi tapahtua. Puhuinkin siitä, että aloitettaisiin byrokratian purkutalkoot mm. täältä ja vapautettaisiin myös maatalousyrittäjät.

Erään asian haluan vielä nostaa esille maataloudesta. Sieltä työttömiä tulee, jos maatilahallituksen ohjeet luopumiseläkkeestä ja tilan luovutuksesta pitävät paikkansa, kun siellä on määritelty elinkelpoinen tila. Tuottava tilakin on elinkelvoton, jos se ei täytä tiettyjä pinta-alakriteerejä. Tähän täytyy saada muutos.

Ed. Vähäkangas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Asunto-ongelmat eivät tietenkään ole niin yksinkertaisia, että siitä voi tehdä johtopäätöksen, jos Tampereella on yksiö antaa vuokralle ja se ei heti mene, että asuntoja on liikaa. Kysymys tässä maassa on vuokra-asuntojen puutteesta, nuorten perheiden asuntojen puuttumisesta, ja se näkyy vielä tänä päivänäkin. Asuntopolitiikkaa on vuosikymmenet hoidettu valitettavasti huonosti. Vuokra-asuntomäärät eivät ole vastanneet tarvetta. Kysyntää on ollut enemmän kuin on rakennettu. Tästä johtuu tietenkin valtavalta osin myös korkea vuokrataso. Perheasuntoja nuorille perheille, vuokra-asuntoja, me tällä hetkellä tarvitsemme. Jos vähistä rahoista puhutaan, siihen pitäisi nyt ensisijainen huomio kiinnittää. Vuokra-asuntoja pitäisi rakentaa tarpeellinen määrä, jotta vuokratasoakin voitaisiin jossakin kohtuudessa pitää.

Maatalouden kohdalla ed. Aittoniemi itse tietää totuuden asiasta. Ei minusta voi leikinpäinkään sanoa, että maaseudulta joutuisi osittain väkeä lähtemään uuden maataloustulopolitiikan vuoksi. Ei sieltä tavallinen perheviljelijä lähde mihinkään, jos me maataloustuen oikein suuntaamme eli sille, joka tarvitsee. Mitä järkeä on siinä, että ökyisännät, jotka saavat tuloja muualta, esimerkiksi kansanedustajan tuloilla olevat viljelijät, saavat vielä yhteiskunnan tukea siitä, että he viljelevät? Minä en kadehdi heitä. Mutta eikö, ed. Aittoniemi, asia olisi sillä tavalla hyvä, että niille, joiden tulot ovat hyvät jo muusta ammatista, maksettaisiin vain maailmanmarkkinahinta? Mikä oikeus heillä on tukea saada yhteiskunnalta, kun siihen ei ole taloudellista pakkoa?

Ed. Kasurinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta ed. Aittoniemi hyvin kevyin perustein toi esille sen, että meillä tällä hetkellä asuntoja olisi riittävästi. Saattaa olla niin, että nimenomaan omistusasumisen puolella tarjontaa on yllin kyllin. Mutta ottaen huomioon monen ihmisen elämäntilanteen tänä päivänä sellaiseen hankintaan kuin oman asunnon ostamiseen on hyvin harvalla tällä hetkellä vallitsevissa epävarmoissa oloissa mahdollisuus. Oman kotikaupunkini osalta totean vain, että siellä esimerkiksi tämänaamuisten tilastojen mukaan on edelleenkin 850 ihmistä jonottamassa vuokra-asuntoa. Se on tämänaamuinen lehtitieto.

Mitä tulee lyhytaikaisiin vuokrasuhteisiin, ei esimerkiksi perhekunta voi ajatella, että luopuu huonosta asunnostaan kolmen kuukauden vuokrasopimuksella, ei se ole mahdollista.

Yhden asian haluan vielä nostaa keskusteluun mukaan, ja se on nimenomaan tällä hetkellä meidän asumistukemme ja sitä koskeva lainsäädäntö. Siltä osin on muuttunut tilanne, kun monen ihmisen taloudelta on mennyt pohja pois. Asuntotukilainsäädäntömme on sillä tavalla jälkijättöinen, että asumistuki määräytyy aina edellisen vuoden tulojen mukaan. Näin ollen, kun elämänolosuhteet muuttuvat, joustamaton lainsäädäntö estää sen, että asumistukea saisi niiden tulojen mukaan, jotka ovat esimerkiksi tänä vuonna, jos edellisen vuoden tulot ovat olleet huomattavasti korkeammat. Meillä on sellaistakin huonoa lainsäädäntöä maassamme, joka kaikki ei ole tämän hallituksen aiheuttamaa. Meidän pitäisi uudella sihdillä katsoa yksityiskohtia ja tehdä sellaisia järjestelmiä, että ne palvelisivat ihmistä siinä elämäntilanteensa, mikä kulloinkin on.

Ed. Myller (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Lyhyesti puutun ed. Lehtisen puheenvuoroon siitä, että aravavuokra-asunnoissa vuokrataso on noussut. Se on noussut tämän hallituksen päätöksillä. Viime syksynä hyväksyttiin sellainen laki, joka nosti kuluja nimenomaan aravavuokra-asuntojen rakentamisessa, ja tämä suoraan heijastuu vuokran hintaan.

Toinen asia, joka on tämän hallituksen tekosia, on korkotuettujen vuokra-asuntojen korko-

tukiehtojen heikentäminen sillä tavalla, että ne eivät lähde rakenteille juuri siitä syystä, että kenelläkään ihmisellä ei ole varaa maksaa sellaisia neliövuokria, jotka niissä valmistumisen jälkeen tulisivat olemaan.

Ed. Lehtinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Useissa puheenvuoroissa on esitetty myös huoli vuokra-asunnon määräaikaisesta vuokrasopimuksesta. Varmasti kolme kuukautta onkin epävarma, mutta suurin osa määräaikaisista vuokrasopimuksista tehdään pidemmäksi ajaksi kuin kolmeksi kuukaudeksi. Nyt olisi mielenkiintoista tarkastella kokonaisjakaumaa, miten se ajallisesti asettuu.

Toiseksi ei ylipäänsä määräaikaisissa vuokra-asunnoissa asuminen mitenkään erityisen kamalaa ole, sen voin todeta omasta kokemuksestani. Epävarmuus on tasan sen pituinen kuin vuokra-ajaksi on myös itse sopimuksessa tehnyt ja kuuluu ihan normaalin elämän sopimuskäytäntöihin. Nyt on myös siirrytty suuntaan, jossa vuokraajan itsekin pitää olla tietoinen asuntomarkkinoista. Mielestäni nyt on erittäin hyvä aika myös vuokraajan itse vaatia pidempää vuokra-aikaa kuin kolmea kuukautta. Todella, jos näin lyhyeen itsekin tyytyy, se on varmasti epävarman tuntuista.

Ed. Myllerille totean, että tietysti asuntotuotantoon pätevät samat lait kuin monessa muussakin asiassa on havaittavissa. Jos kulut nousevat, se näkyy myös hinnoissa. Minusta on aika myös Suomessa tunnustaa se, että on sitten kyse vuokra-asumisesta tai omistusasumisesta, asuminen maksaa. Jos se asukkaalle itsellensä maksaa vuokra-asunnossa vähemmän, joku muu sen siinä tapauksessa kuitenkin maksaa. Ei se osio, joka vuokraajalle tulee vähemmän maksettavaksi, ole kuitenkaan ilmaista tai jonkin näkymättömän käden aikaansaamaa tulosta.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Keskustelu kulkee maagista kehää kuin Ahon talouspolitiikka, mutta täytyy siinä olla mukana. Minä haluan todeta sen, että jos olemme realisteja, Suomessa on — minä olen kuullut, en ole käynyt laskemassa — 15 000 vapaata, käytettävissä olevaa asuntoa. Toisin sanoen meillä tuskin on tarvetta enää asuntojen lukumäärän suhteen. Mutta se on eri asia, jos sosiaalipoliittisesti ja asuntopoliittisesti tietyllä alueella on tarvetta vuokra-asuntoihin, mutta kovin suurta tarvetta ei silläkään puolella ole. Tietysti voimme rakentaa. Voimme tehdä vaikka rautakankia sillä tavalla, että toisesta päästä tehdas sylkäisee ulos ja toisesta päästä viedään uudestaan ne masuuniin ja sulatetaan ja taas tehdään rautakankia, jos halutaan työtä teettää. Mutta tilanne lähitulevaisuudessa tulee näin olemaan kuin sanoin.

Ed. Vähäkangas puheli vähän niin kuin peilikuvalleen, kun katseli minua. SMP:n eduskuntaryhmä on tehnyt lakialoitteenkin siitä, että ökyisänniltä ja -emänniltä, jotka ovat pankinjohtajia ja sairaanhoitajia, otettaisiin viljelyoikeus vallan pois tai he saisivat viljellä, mutta saavat siitä vain sen, mitä he saavat ulkomailta siitä viljasta, toisin sanoen yhteiskunta ei heidän harrastuksiaan tue.

Mutta tämä ei ratkaise sellaisenaan, kun EY:hynkin mennään, tulevaisuudessa maatalouden ongelmaa eikä sitä, kuinka paljon maataloudesta joutuu viljelijöitä luopumaan. Kysymys on kylmästi siitä, että niille henkilöille, jotka maataloudesta joutuvat luopumaan ja jotka aiheuttavat maatalouskoneteollisuudessa ja elintarviketeollisuudessa lisäksi kerrannaisvaikutuksia, pitää katsoa työpaikka, taikka sitten he ajautuvat niin kuin talonpojan suuren tappolinjan aikana Hervannan kuppiloihin juomaan keskiolutta. Siellä he ovat vieläkin, jotka sattuvat olemaan elossa. Eli tämä järjestelmä pyörii silloinkin, kun ei kerran työtä pystytä heille järjestämään. Ei se näin yksinkertaista ole.

Ed. Hämäläinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyllä vuokra-asunnoista edelleen on pulaa, ja hallitus ohjaa väen vängällä tuotantoa väärään suuntaan. Mutta pelottavinta on todellakin se, että hallitus kaventaa yhteiskunnan rahoitusosuutta vuokra-asuntotuotannossa ja syntyy niin kalliita asuntoja, että vähävaraisilla ja pienituloisilla ihmisillä ei ole enää varaa asua niissä.

Ed. Lehtinen, aivan oikein, tarkoitus on ollut, että yhteiskunta tasaa kansalaisten selviytymismahdollisuuksia. Tarkoitus on ollut, että yhteiskunta omalla väliintulollaan pystyy takaamaan kohtuuhintaisen asumisen mahdollisuuden kaikille kansalaisille, myös niille, joilla ei ole esimerkiksi kansanedustajan tuloja.

Asuntorahasto, joka edellisen hallituksen aikana saatiin aikaan, perustettiin nimenomaan yhdenmukaistamaan ja järkevöittämään asuntorakentamista ja aravarakentamista ja takaamaan kohtuuhintainen asuminen. Mutta tämä hallitus järjestelmällisesti murtaa sosiaalisen asuntotuotannon, vuokra-asuntotuotannon ja

asuntorahaston mahdollisuudet toimintaan. Ja ministeri Rusanen, aivan oikein, on julkisuudessa sanonut, että tässä on kysymys porvarillisesta asuntopolitiikasta.

Ed. V ä h ä k a n g a s (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Mielihyvällä totean, että ed. Aittoniemen kanssa olemme samalla linjalla. Olisi ollut hyvä se vain tässä sanoa, ettei tällaisella hehtaaripyssyllä ammuta kaikkea viljelijäväkeä samalla tavalla; ed. Aittoniemen aikaisemmasta puheesta sai sen kuvan.

Ed. Lehtiselle sanoisin, että osoittaa suurta rohkeutta, että hän ainoana kokoomuksen edustajana täällä nyt on puolustamassa asuntopoliittista linjaa, luvalla sanoen asiasta, josta ehkä ei kovin paljon tietoutta vielä ole. Mutta ydinkysymys ed. Lehtisen lausunnossa on se, että siinä ei sanallakaan puututa sosiaaliseen asuntotuotantoon ja siihen, mitä oli aravatuotanto ja mille pohjalle se perustuu. Se lähti siitä, niin kuin ed. Hämäläinen sanoi, että yhteiskunta vastaa siitä, että kohtuullinen asumistaso myös suurille perheille ja pienipalkkaisille turvataan. Mutta kokoomuksen tahtohan tässä onkin, joka on joistakin muistakin puheenvuoroista vilissyt tämän kevään aikana, että emme tarvitse tällaista asuntotuotantoa. Itse kukin tulkoon toimeen omillaan, niin kuin ed. Lehtinenkin sanoi, ja viis veisaamme niistä, joilla tulot ovat pienet tai työttömyys on viemässä asuntoa alta tai sen kohtuullisenkaan asunnon vuokraan ei löydy rahaa. Olisi syytä tutkia tämä aravatuotantojärjestelmä, jossa oli useita nollavuosia ja 2—3 prosentin korkovuosia. Kun nyt on kehitetty tähän uuteen asuntopoliittiseen näkökulmaan, mitä ed. Lehtinen edustaa, niin korot saavat olla samat kuin on julkisillakin markkinoilla, ja tällä tavalla mahdollisuus kohtuuasuntoon pienituloisilta on viety pois. Siihenhän teillä näyttää pyrkimys olevan, kuten teidän puheenvuorostanne ilmeni.

Ed. L e h t i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Täällä tulkitaan tietysti puheenvuorojani varsin vapaamielisesti ja rohkeasti. Kyllä peruslinjaus on se, että totta kai niille, jotka tarvitsevat tukea, tukea täytyy antaa ja siihen tarvitaan sosiaalista asuntotuotantoa. Kyllä minusta on selvästi näkynyt täällä myös se linja, jota oppositio on esittänyt, että vaikka määrä ei kuitenkaan niin radikaalisti ole vähentynyt, niin tästä on tehty yksi erittäin suuria kysymyksiä, mielestäni kuitenkin suhteettomasti suurempi kuin tämänhetkinen muu taloudellinen tilanne ja sen ongelmat tärkeysjärjestyksessä antaisivat ehkä olettaa.

Toteaisin tähän, että nyt on vaikea aika ja meillä on monia tarpeita. Täällä on puhuttu sosiaalimenojen leikkauksista, terveysmenojen leikkauksista, jotka ovat erittäin kipeitä ja koskevat myös monia kansalaisia. Sitten sanotaan, että näitä asioita ei pitäisi asettaa vastakkain. Näin ei tietysti pitäisikään asettaa, mutta jos rahaa on tietty summa käytössä, niin kyllä siitä silloin kilpailevat useat eri asiat, vaikka kaikki sinänsä olisivat tärkeitä.

Kyllä peruslinjaus mielestäni tässä on se, että ainoa keino olisi saada Suomen talous sellaiseen kuntoon, että meille myös tulisi valtion budjettiin lisää rahaa, jolla me voisimme kokonaisuudessaan jälleen saattaa meidän sosiaalipalvelumme ja terveyspalvelumme aiemmalle tasolle ja lisätä niihin rahaa ja myös hoitaa asuntotuotantopuolen kuntoon ja ennen kaikkea päästä eroon yrityksille tällä hetkellä budjetin kautta menevistä suurista tukiaismääristä.

Ed. H ä m ä l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Se on tietysti totta, että hyvin toimiva talous ja vakaa talouden pohja on kaiken hyvinvoinnin edellytys. Mutta niitä asuntorahoja, joita hallituksella on käytössään, se käyttää väärin. Se tyrkyttää rahaa omistusasuntoihin, jotka eivät tee kauppaansa, kun sen sijaan vuokra-asuntoja tarvittaisiin. Niitä rahoja, joita vuokra-asuntotuotantoon on käytettävissä, hallitus silpoo niin pieniin osiin, että se asuntokanta, jota saadaan aikaan, on niin kallista, että tulee niin korkeita vuokria, että niissä asunnoissa ei pystytä asumaan. Jos hallitus olisi viisas, se keskittäisi ne vähät rahat, jotka sillä on käytössään, niin että se suhteellisen korkeilla prosenteilla kohdistaisi ne nimenomaan vuokra-asuntotuotantoon, niin korkeilla prosenteilla, että ihmiset kykenevät asumaan tulevissa asunnoissa.

Ed. L e h t i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! En malta olla tässä sanomatta, että jos näin sitten hallitus menettelisi, mutta rahamäärä pysyisi samana eli se jaettaisiin vain uudelleen, niin seuraavaksi me kuulisimme oppositiosta sen, että kokonaisuudessaan aravatuotanto olisi päästetty laskemaan täysin alas ja määrällisesti puututtaisiin tähän kysymykseen. Enpä usko, että tässä kysymyksessä sentään löytyy selkeää viisastenkiveä.

Ed. Luukkainen: Arvoisa puhemies! Nyt esittelyssä olevassa kuluvan vuoden toisessa lisäbudjetissa on yksi erinomainen piirre. Se on se, että se on negatiivinen. Onneksi hallitus on nyt vihdoin tajunnut, että kansantaloutta ei voi pelastaa valtiontalouden alijäämiä paisuttamalla eikä velkaa kasvattamalla.

Mihinkään talouspoliittisiin ylistyslauluihin ei kuitenkaan ole mitään aihetta, sillä lisäbudjetin nettosäästö ei yllä paljon puolta miljardia suuremmaksi. Lomaltapaluurahojen vapaaseen vaihtamisenkin kanssa säästö jää alle 2 miljardin markan. Siksi onkin hämmästyttävää, millaista tuskaa tämänkin säästön kokoon kasaaminen hallituksessa aiheutti varsinkin, kun ottaa huomioon, että hallitus lanseerasi ensin varsinaisen budjetin, jonka menojen reaalikasvu kohosi yli 4 prosentin, ja juuri äsken sen päälle ladattiin liki 10 miljardin markan ensimmäinen lisäbudjetti. Kun pohjalla oli vielä vuonna 91 julkisten menojen 14 prosentin reaalikasvu, niin lähtötasossa ainakin oli ja on, mistä ottaa.

Lisäbudjetissa todetaan, että valtiontalouden nettorahoitustarve kohoaa tänä vuonna 10 prosenttiin bkt:stä. Samassa yhteydessä olisi toki ollut syytä mainita, että Emu-kriteeri edellyttää, että valtion budjettivaje ei saa ylittää 3:a prosenttia bkt:stä. Suomi on siis vielä varsin kaukana terveen talouden tilasta.

Lisäbudjetissa on toki muutamia kannatettavia elementtejä. Yksi niistä on uuden määräaikaisen korkotukijärjestelmän käyttöönotto pk-yritysten teollisten investointien rahoituskustannusten alentamiseksi. Hyvä juttu, mutta se tulee vähintään vuoden liian myöhään. Hallituksen olisi pitänyt toteuttaa se jo heti toimikautensa alussa. Sama koskee Keran kautta pumpattavaa uutta lainarahaa pk-yritysten perustamiseksi. Jo vuosi sitten elimme tilanteessa, jossa jopa terveet ja hyvinhoidetut yritykset upposivat kysynnän puutteen, kestämättömän korkeiden korkojen sekä likviditeetti- ja vakuuskriisin takia. Sellainen hallitus, joka ei kykene havaitsemaan yritysmaailmasta tulevia signaaleja, tulee kalliiksi kansantaloudelle.

Kaikkea ei voi sentään puremattа niellä. Keran kautta esitetään upotettavaksi Itä- ja Pohjois-Suomen matkailuyrityksiin vielä 20 miljoonaa markkaa avustusta entisten lisäksi. Virheinvestointeja ei kuitenkaan saada kannattaviksi sillä, että niihin pumpataan lisää valtion rahaa. Samahan kävi täällä ilmi aiemmin ensimmäisen lisäbudjetin yhteydessä Veitsiluodon osalta. Nyt on aika katsoa totuutta silmiin myös matkailualalla. Alalla on yksinkertaisesti ylikapasiteettia. Ei ole mitään järkeä kanavoida verovaroja sellaisiin hankkeisiin, jotka eivät ole kannattavia edes korkeasuhdanteessa. Niistä tulee vain ikuisia vampyyrejä, jotka imevät valtion rahapussin tyhjäksi.

Maatalous näyttää olevan istuvan hallituksen lempilapsi. Siihen tiukat säästötavoitteet eivät pure, ja sen kohdalla lisäbudjetti toisensa jälkeen vuotaa kuin seula. Nytkin maataloustuloratkaisun nojalla lisätään maatalouden saamaa rahavirtaa liki 300 miljoonalla markalla, josta 200 miljoonaa markkaa otetaan maatilatalouden kehittämisrahastosta. Minusta tämä on maatilatalouden kehittämisrahaston väärinkäyttöä. Nyt rahaston varoja kulutetaan ylituotantokuluihin, kun niitä pitäisi käyttää nimenomaan maatalouden rakenteiden tervehdyttämiseen. Kun ylituotannosta eivät hyödy edes tuottajat, en käsitä, miksi maataloutta jatkuvasti pidetään pyhän lehmän asemassa eikä luovuta vanhakantaisesta maataloustulolaista, ja ilmeisesti siitä tullaan pitämään kiinni vielä tulevinakin vuosina. Ylituotannostahan hyötyvät vain vientimaiden kuluttajat ja agribisnes, joka kuorii tukiaisrahat liiveihinsä.

Hallituksen harjoittama peippailu asevelvollisten päivärahoilla on tosi naiivia, kun samanaikaisesti pistetään rahaa palamaan hävittäjäkaupoissa. Parempi vaihtoehto olisi lyhentää palvelusaikaa, ja senhän voisi toki toteuttaa pysyvästikin. Koulutuksen tehokkuutta lisäämällä intin opit menevät kyllä perille huomattavasti lyhyemmässäkin ajassa kuin nykyisin on käytössä.

Lisäbudjetissa esitetään kuorma-autojen ja perävaunujen hankintaan 50 miljoonan markan suuruista avustusta. Kun liikenne on Suomessa yksi pahimmista saastuttajista, avustus tulee sitoa koskemaan vain sellaisia ajoneuvoja, jotka ovat ympäristön kannalta parhaita, ns. vihreitä kuorma-autoja.

Opetusministeriön säästöpäätöksissä on useita kriittisiä kohtia.

Ensimmäinen oli lottoarvonta siitä, mistä kaupungista lakkautetaan hammaslääkärikoulutus.

Toinen on aluepoliittinen bingo siitä, millä Kuopiota hyvitetään hammastappion vuoksi, ja ensimmäiseksi uhriksi on nyt arvottu Eläinlääketieteellinen korkeakoulu. Juttu nyt vain on niin, että jos Suomessa halutaan jatkossakin kouluttaa päteviä eläinlääkäreitä, sen on tapahduttava Helsingin yliopiston yhteydessä. Pääkaupunki-

seutu on sen lisäksi ainoa paikka Suomessa, joka tarjoaa riittävän suuren pieneläinpotentiaalin. Myös valtiontaloudellisesti EKK:n siirto Kuopioon olisi nurinkurinen ratkaisu, koska Kuopiossa ei ole sopivia tiloja sitä varten. Siirto edellyttäisi siis uusien tilojen rakentamista eli noin 100 miljoonan markan investointia, ja siirto polttaisi verovaroja myös Helsingissä, jossa EKK:n tilojen saneerausohjelmaa on jo ehditty toteuttaa. Tähän Eläinlääketieteellisen korkeakoulun sijaintikysymykseen palataan varmasti myöhemmin uudestaan.

Kolmas kyseenalainen kohta opetusministeriön säästöpäätöksissä on ruletti ammatillisten oppilaitosten lakkauttamisesta. En ole tämän alan asiantuntija, mutta yhdeltä osin kerron esimerkin. Lakkautusuhka ainakin Joroisten maatalousoppilaitoksen kohdalla on vastoin kestävän kehityksen periaatteita. Sitähän oli juuri suunniteltu valtakunnalliseksi luomuviljelyn opetuspaikaksi. Erityisesti tilanteessa, jossa Suomen maatalouden pitäisi kilpailla laadulla eikä määrillä EY-kuvioiden takia, luomusuuntausta tulisi päinvastoin lisätä.

Yhtä lailla väärään suuntaan mennään liikenneministeriön säästöesityksessä, jossa rautatieverkoston kehittämisestä vedetään 100 miljoonaa markkaa pois. Talouspoliittisista, liikenteellisistä ja ympäristösyistä rautateiden rakentamista pitäisi päinvastoin lisätä.

Hammashuollon laajentamisen lykkääminen sitä vastoin on mielestäni tervettä. Alun perinkin kritisoin uuden terveyspoliittisen tukijärjestelmän käyttöönottoa laman aikana. Se oli suuruudenhulluutta. En kuuna päivänä ole käsittänyt, miksi yksityiset hammaslääkärit olisivat juuri sellainen erityisryhmä, jonka toimeentulon takaamiseksi tuli kiireellä luoda valtion tukipaketti.

Valtion kroonisen rahapulan katteeksi hallitus yrittää kerätä lisää veroja ehdottamalla 20 pennin korotusta moottoribensiinille. Sinänsä tämä on toki hyvä asia, mutta ratkaisu on kaukana kattavasta ympäristöverotuksesta, joka olisi pitänyt ottaa käyttöön jo nykyisen laman aikana. Suuri verouudistus on siis edelleen toteuttamatta.

Arvoisa puhemies! Edellä kuvaamani pohjalta tulen tekemään yksityiskohtaiset muutosesitykset lisäbudjetin jatkokäsittelyn vaiheissa ja lisäksi toivon, että kuluvan vuoden loputkin lisäbudjetit olisivat negatiivisia ja että hallitus ei olisi kuuro opposition näkemyksille säästökohteita valittaessa.

Ed. Laine: Rouva puhemies! Haluaisin aluksi todeta, että ed. Luukkaisen toivomus siitä, että lisätalousarvioiden pitää olla negatiivisia, on hyvin yhdenmukainen kyllä Suomen Pankin pääjohtajan Sirkka Hämäläisen mielipiteiden kanssa, jotka ovat nimenomaan edellyttäneet sitä, että hallitus vielä tiukentaa budjettipolitiikkaansa huomattavasti.

Tämä hallituksen esitys toiseksi lisätalousarvioksi todella lähtee ensinnäkin sosiaali- ja terveystoimen osalta uusista leikkauksista. Nimittäin hallitushan ehdottaa alle kolmevuotiaiden korotetun lapsilisän maksamisesta luopumista. Hallitus ehdottaa sairausvakuutusetuuksien heikentämistä korottamalla sairauspäivärahaa saavien omavastuuosuutta kahdella päivällä. Hallitus esittää myös myös hammashuoltouudistuksen lykkäämistä ja asevelvollisten päivärahan korotuksen peruuttamista. Tämä siis sosiaali- ja terveystoimen osalta, enkä tässä nyt vielä kaikkea luetellut.

Tämän lisäksi hallitus leikkaa työllistämismäärärahoja, radanpitomäärärahoja ja myös siirtää asuntomäärärahoja muistaakseni 110 miljoonaa markkaa eli vähentää budjetista. Tarkastelen eräitä näistä asioista tarkemmin.

Ensinnäkin työttömyyden osalta: Työttömyysluvut ovat edelleen kasvaneet, ja varsinkin pitkäaikaistyöttömien osuus kokonaistyöttömyydessä näyttää kasvavan. Voidaan perustellusti kysyä, onko työttömyysmäärärahojen leikkaaminen loppujen lopuksi mitään todellista valtion varojen säästöä. Eiköhän tässä käy juuri niin, että esimerkiksi kunnat joutuvat maksamaan vastaavasti toimeentulotukea enemmän ja toisaalta moninaiset vaikeudet työttömien ja heidän perheidensä elämässä kasvavat ja lisääntyvät, jotka tulevat toisaalta tuottamaan huomattavia kustannuseriä milloin kunnille ja milloin valtiolle.

Työttömyyttä tulee lisäämään myös se, että asuntomäärärahoja ei käytetä sanottuun tarkoitukseen. Tosin hallitus perustelee nyt asuntomäärärahojen säästämistä sillä, että rakentamiskustannukset ovat alentuneet. Tämä on hyvä asia tietenkin, mutta kun rahaa on käytettävissä, vuokra-asunnoista on puutetta ja ennen kaikkea asuntojen peruskorjaustoiminta tarvitsisi huomattavasti lisää varoja, niin toivoisi asuntoministerin käyttävän nyt mahdollisuudet työllistää esimerkiksi peruskorjaus- ja uudisrakennustoimintaa lisäämällä. Nythän ei ole mitään näköaloja esimerkiksi täystyöllisyyden toteutumisesta, jonka Suomi kuitenkin useissa eri yhteyksissä

on tavoitteekseen asettanut ja jonka hallitus mm. viimeksi pidetyssä Pohjoismaiden neuvoston kokouksessa osaltaan oli hyväksymässä.

Mitä tulee sosiaalisektoriin, sosiaali- ja terveydenalan määrärahojen leikkaamisiin, on mielenkiintoista todeta ja tavallaan vavahduttavaa, että kun alle kolmivuotiailta otetaan pois erikoislapsilisä, hävittäjiin kuitenkin riittää rahaa, niin kuin julkisuudessa olemme voineet havaita, tehtyjen sopimusten seurauksena. Sairailta vietiin verotuksessa sairauskulujen vähennysoikeus, ja nyt lisärasitteena tulee edellä mainitsemani omavastuuosuuden kasvu.

Entä aikuisten hammashuoltouudistus, jota hallitus on siirtämässä? Täällä aikaisemmin huomautettiin jossakin puheenvuorossa siitä, että vasemmisto ei ole ollut niin ihastunut koko uudistukseen. Kannattaa kuitenkin muistaa, että silloin asetettiin vastakkain sairauskulujen vähennysoikeuden poisto ja toisaalta aikuisten hammashuoltouudistus. Hallitus on saanut ensinnä sairauskulujen verovähennysoikeuden poiston toteutettua ja nyt aikoo toteuttaa tämän toisen eli siirtää eduskunnan jo päättämää uudistusta. Tämän uudistuksen tarkoituksena sanottiin olevan korvata sairauskuluvähennysoikeuden poistaminen.

Tämän vuoksi kannattaa nyt todeta, että sosiaali- ja terveyshallituksen uusimman tutkimuksen mukaan suomalaiset pitivät tärkeinä suun terveydenhuoltoon kohdistettavia sosiaalipoliittisia tukitoimia. Puolet tutkimukseen osallistuneista oli sitä mieltä, että suun terveydenhuolto on jäänyt toissijaiseen asemaan terveydenhuoltoa kehitettäessä. Samassa tutkimuksessa kolmannes arvioi varojen puutteen olevan suurimman hammashoitoa rajoittavan tekijän. Suurin osa vastaajista halusi itse valita hammaslääkärinsä.

Aikaisempien tutkimusten perusteella tiedetään, että väestöryhmien ero aikuisten hampaiden kunnossa on suurempi kuin millään muulla terveyden osa-alueella. Erityisesti alemmissa sosiaaliryhmissä hammashoitopalvelujen hinta on rajoittanut niiden käyttöä. Samalla he ovat ryhmä joka suunnitellusta uudistuksesta eniten hyötyisi. Odottaessaan pääsyään tuetun hammashoidon piiriin osa väestöstä on siirtänyt hoitoon hakeutumistaan jopa vuosilla. Tämän seurauksena hammas- ja suusairaudet ovat päässeet niin vaikeiksi, etteivät ne enää kaikilla ole korjaavin toimenpitein autettavissa, vaan joudutaan turvautumaan proteeseihin.

Tästä johtuen sanoisin, että hallituksen kaavailemat säästötoimet terveydenhuollon kustannuksella ovat lyhytnäköisiä ja tulevat maksettaviksi moninkertaisina tulevaisuudessa väestön heikentyneenä terveydentilana. Sairauksien ehkäisy on tehokkain tapa saada aikaan säästöjä terveydenhuollossa. Vaikea taloudellinen tilanne pakottaa luonnollisesti päättäjät silloin tällöin tekemään vaikeita ratkaisuja. Tällöinkään ei toimintaa saisi ohjata lyhytnäköinen näennäissäästöjen tavoittelu, vaan toiminnan järkeistämisen tulisi taata mahdollisimman hyvät kehitysedellytykset kansanterveystyölle myös tulevaisuudessa.

Parisen päivää sitten luin sanomalehdestä Suomen Hammaslääkäriliiton kannanoton, jota lainaan seuraavasti: "Hallituksen kaavailut ovat liiton mielestä jyrkässä ristiriidassa myös Kansaneläkelaitoksen juuri julkistaman väestötutkimuksen kanssa. Tutkimuksen mukaan riittämättömässä hoidossa olevien osuus väestöstä on kasvanut ja terveydenhoitajien arvion mukaan riittämättömässä hoidossa olevat olisivat tarvinneet etenkin hammashoidon ja kuntoutuksen palveluja. Sosiaali- ja terveyshallituksen teettämän tutkimuksen mukaan 82 prosenttia haastatelluista kannatti yhteiskunnan tukeman hammashoidon laajentamista." Näin siis Hammaslääkäriliitto.

Hallitus perustelee julkisten menojen leikkaamista valtion vaikealla taloustilanteella. Hallitus useissa eri yhteyksissä toteaa, että julkisia menoja on vähennettävä. Kuitenkin hallituksen toimet monelta osin ovat sellaisia, että ne siirtävät julkisten menojen vastuun kuntien harteille, eli siis itse asiassa ei tapahdu julkisten menojen vähentämistä vaan siirtoa toiselle taholle eli kunnallisveron kautta rahoitettaviksi.

Mielestäni kaikki ne vertailutiedot, joita on käytettävissä esimerkiksi muiden Pohjoismaiden, Oecd-maiden ja EY-jäsenmaiden julkisten menojen kehityksestä, eivät tue sellaista käsitystä, että Suomessa byrokratia olisi erityisen suurta vertailumaihin verrattuna. Jos lähdetään oletuksesta, että kaikki julkisen vallan palveluksessa olevat ovat byrokraatteja, ja arvioidaan kohtuullisuutta kansainvälisellä vertailulla, on todettava, että esimerkiksi Pohjoismaat ovat reilusti Suomen yläpuolella. Niissä julkisen vallan palveluksessa olevien työvoimaosuus on noin 10 prosenttiyksikköä korkeampi kuin meillä. Kun Suomen julkisten palvelujen taso ja saavutettavuus on varsin hyvin vertailukelpoinen muiden Pohjoismaiden kanssa, ei ole oikein perusteita väittää, että ne tuotettaisiin meillä erityisen te-

hottomasti. Pikemminkin vertailu tuottaa perusteita päinvastaisille johtopäätöksille. Suomi sijoittuu suunnilleen samaan ryhmään Ranskan, Itävallan, Kanadan ja Ison-Britannian kanssa.

Selvästi alempi julkisen hallinnon työvoimaosuus on Välimeren maissa sekä Saksassa ja Alankomaissa. Ensin mainittujen osalta eron selittää yhteiskuntien palvelutaso, joka kuvastaa yhteiskunnan kehitystason erilaisuutta. Saksan ja Alankomaiden osalta taas eron selittää sosiaalipolitiikan perusratkaisun erilaisuus. Nämä valtiot eivät ole perustaneet sosiaaliturvaansa palveluille vaan vakuutusjärjestelmille. Jos oikein muistan, ministeri Viinanen on näitä vakuutusjärjestelmiä Suomeenkin suositellut. Ratkaisu ei ole palveluvaltioita halvempi. Sitä osoittaa mm. se, että julkisten menojen bruttokansantuoteosuus on näissä maissa, siis Saksassa ja Alankomaissa, Oecd-maiden suurimpia. Se on selkeästi suurempi kuin esimerkiksi meillä. Samasta tosiasiasta kertoo myös se, että USA:ssa, missä julkisen vallan työvoimaosuus on pieni ja esimerkiksi terveydenhuoltojärjestelmä on yksityinen, terveydenhuollon bruttokansantuoteosuus on Oecd-maiden korkein.

Toisin sanoen palveluvaltioita vertailtaessa Suomi ei erotu ainakaan epäedukseen, kun otetaan huomioon palvelujen saavutettavuus ja taso. Toisaalta vaikka jakovaltio tuottaisi julkisen vallan palveluksessa olevien työvoimaosuudella mitattuna alhaisempia prosenttia, ei ratkaisu näytä tosiasioiden valossa olevan kansantaloudelle yhtään kevyempi.

Tarkemman kuvan kasvuvauhdista saa asetelmasta, jossa tarkastellaan vuotuista keskimääräistä julkisen hallinnon työvoiman kasvuvauhtia ja sen muuttumista 70-luvun alusta 90-luvulle tultaessa. Usein mainitut 80-luvun hyvät vuodet olivat vuosikymmenen loppuvuodet. Tosiasiassa julkisen vallan palveluksessa olevien määrän kasvuvauhti oli juuri silloin tarkastellun ajanjakson hitain kääntyäkseen vuonna 1990 jo miinuksen puolelle. Vauhti on ollut kaikkein kovin 1970-luvulla. 1980-luvulla vauhti on jo hidastunut ja vuosikymmenen loppuessa pysähtynyt. On syytä todeta, että selvästi eniten kasvatti työvoimaansa yksityinen suljettu sektori eikä julkinen sektori, ei varsinkaan valtion sektori.

Rouva puhemies! Haluan lopuksi viitata keskusteluun, joka perjantaina eduskunnassa aloitettiin koskien lisätalousarvioaloitteen esittämismahdollisuutta. Muistan hyvin, että silloin kun muutos valtiopäiväjärjestykseen tehtiin, eduskunnassa käydyssä keskustelussa viitattiin nimenomaan sellaiseen tilanteeseen, joka viime viikolla sattui. Tällaista asiantilaa ennakoiden perustuslakivaliokunta lausui näin:

"Valiokunta on kiinnittänyt huomiota siihen, että jos lisätalousarvioesitys ilmoitetaan eduskuntaan saapuneeksi viikon loppupuolella, talousarvioaloitteen tekemiselle ei jää eduskunnan tavanomaista viikoittaista työskentelyaikataulua silmälläpitäen juurikaan aikaa. Tästä syystä lisätalousarvioesitystä ei pitäisi, ellei pakottavista syistä muuta johdu, ilmoittaa saapuneeksi muulloin kuin jossakin eduskuntaviikon alun täysistunnossa."

Kun ministeri Viinanen on viitannut siihen, että kansanedustajien työaikaa on myös maanantai — hän näin aliarvioi tai mielestäni ikävällä tavalla suhtautuu perustuslakivaliokunnan ja eduskunnan sittemmin hyväksymään mietintöön — niin haluaisin todeta pitkäaikaisesta kokemuksesta, että maanantait ovat todella aina kansanedustajien työpäiviä, ilmeisesti myös ministeri Viinasen. Silloin on vain hoidettava eduskuntaan liittyviä asioita kotiseudulla ja pidettävä yhteyksiä valitsijoihin. Vakuutan esimerkiksi varsinaissuomalaisten kansanedustajien yhteysryhmän puheenjohtajana, ettei meillä ole ainoatakaan maanantaipäivää, jolloin olisimme irti eduskuntaan liittyvistä työtehtävistä, mutta ne työtehtävät ovat yleensä silloin kotiseudulla, ellei eduskunnan istuntoa järjestetä maanantaipäiväksi.

Ed. Myller: Arvoisa puhemies! Ed. Laineen kritiikkiin, jota hän lopussa esitti ja josta keskustelua todellakin viime perjantaina käytiin, on painava syy yhtyä. On jopa eduskuntatyön aliarvioimista, että jätetään käytännössä muutama tunti aikaa lisätalousarvioaloitteiden tekemiseen.

Jatkan keskustelua siitä, mistä täällä mielestäni jo ansiokasta keskustelua käytiin: lisätalousarviosta ja sen asuntopoliittisesta osasta. Tuo miinusmerkkikään ei niin valtavan suuri ole, mutta se osoittaa kuitenkin, miten asiaan suhtaudutaan. Kun täällä perättiin, minkä takia asia on sosialidemokraateille tärkeä, niin voin ainakin yhdeltä puolelta asiaa valottaa. Nimittäin asumisessa pelkistyy yhdeltä erittäin tärkeältä puolelta ihmisen perusturva. Jos ihmisellä ei ole paikkaa missä asua, kaikki muutkin asiat menettävät merkitystä. Sen vuoksi sosialidemokraatit ovat erittäin huolestuneita siitä, mitä tulevaisuudessa asuntopolitiikallemme tapahtuu. Emme varmasti syyttä suotta pelkää sitä, että koko

sosiaalinen asuntotuotanto vähitellen romutetaan. Teimme todella paljon työtä sen eteen, että Suomeen saatiin asuntorahasto ja sitä kautta voidaan niin vuokra-asuntotuotantoa kuin omistusaravatuotantoakin kehittää sekä perusparannusta.

Nykyisellä järjestelmällä ja erityisesti suomalaisessa järjestelmässä yksityisiin vuokra-asuntomarkkinoihin tukeutuminen ei pelasta tilannetta sen vuoksi, että meillä on todellakin asuntopolitiikassa sellainen tilanne, että se on suhdanteille altis. Tällä hetkellä meillä saattaa olla tarjolla ja onkin enemmän kuin aikoihin yksityisiä vuokra-asuntoja. Mutta tarjonta loppuu siihen, kun noususuhdanne alkaa ja asunnot lähtevät liikkeelle. Juuri tästä syystä nyt tehdään lyhytaikaisia, ehkä vuoden puolitoista kestäviä vuokrasopimuksia, jotta ollaan sitten vapaita myymään asunnot, kun taloudellinen tilanne antaa siihen mahdollisuuksia. Tälle pohjalle ei todellakaan voi vuokra-asuntomarkkinoita luoda nimenomaan sen vuoksi, että vuokrasääntelyn purun yhteydessä myös vuokralaisen oikeusturva romutettiin.

Lisätalousarviossa esitetään asuntotuotantorahojen vähentämistä 110 miljoonalla markalla ja sitä perustellaan sillä, että rahaa säästyy, koska omistusaravat eivät lähde liikkeelle. Haluan nyt lukea sen sopimuksen, joka sosialidemokraattien ja hallituksen välillä viime syksynä tehtiin, kun budjettia hyväksyttiin. Eli siihen hyväksyttiin lausuma yksimielisesti: "Mikäli uustuotanto uhkaa jäädä 27 100 asunnon kokonaistavoitetta pienemmäksi, arvioidaan tuotannon jakautuminen ja määrärahojen käyttö vuokra-, asumisoikeus-, aravaomistus- ja korkotuettuihin asuntoihin uudelleen 1992 aikana. Työllisyystilanteen vuoksi mahdollisimman suuri osa asuntotuotannosta pyritään käynnistämään ensimmäisellä vuosipuoliskolla." Tämä sopimus piti sen sisällään, että tuotantoon suunnattuja määrärahoja ei pudoteta. Mutta pystyimme sanomaan jo viime syksynä, että omistusaravapuolella hankkeet eivät lähde liikkeelle ja sieltä säästyneitä varoja jo silloin olisi pitänyt siirtää vuokra-asuntotuotantoon.

Tuohon 27 100 asunnon kokonaistavoitteeseen sisältyy myös reilut 4 000 korkotukilainoitettua vuokra-asuntoa, ja sehän on tiedossa tällä hetkellä, että nämä eivät liiku ollenkaan sen vuoksi, että rakennuttajat odottavat, että hallitus muuttaisi päätöstään heikentää korkotuettujen lainojen ehtoja sille tasolle, että kun vuokralaiset asettuvat asumaan noihin asuntoihin, niitten vuokrat eivät ole niin korkeita, että ne ylipäätänsä pystytään maksamaan. Eli näillä ehdoilla, jotka nyt korkotuetuille vuokra-asunnoille on, niille ei löydy vuokralaisia.

Sen sijaan kyllä edelleen asuntohallituksen jonossa on vuokrataloja sillä tavalla, että tämä rahamäärä tämän vuoden aikana hyvinkin helposti saadaan vuokra-asuntokohteisiin käytettyä. Siksipä ihmetyttääkin, voidaanko todella sen taakse kätkeytyä niin kuin ministeri Rusanen on nyt tehnyt, kun on keskusteltu lainajakopäätöksistä, että hän puolustautuu sillä, että nyt teemme porvarillista asuntopolitiikkaa, kun ohitetaan kuntien etuoikeusjärjestys, ei toteuteta sitä asuntotuotantoa, jota kuntalaiset ja kunnat haluavat. Onko ennen kuultu perustelua, että tällaista sivuuttamista perustellaan ideologialla ja erityisesti, kun ministeri on intoutunut myös moittimaan asuntohallituksen virkamiehiä siitä, että he ovat tuoneet tosiasiat esille ja esittäneet sen, että asuntoministerin ja ympäristöministeriön asuntolainapäätökset eivät todellakaan vastaa kuntien tavoitteita? Silloin on nimenomaan vastuullista näiltä virkamiehiltä, että he pyrkivät oikomaan niitä käsityksiä, joita poliittiselta taholta ja ministeriöstä halutaan esittää.

Porvarillista asuntopolitiikka on kyllä räikeimmillään myös se esitys, jonka asuntoministeri viime lauantaina oli tehnyt, jossa hän esitti, että aravavuokra-asunnoissa siirryttäisiin pääsääntöisesti määräaikaisiin 5—7 vuoden vuokrasopimuksiin. Tällähän tarkoitetaan sitä, että aravavuokra-asumisesta tehdään pelkästään ns. huono-osaisten asumista eikä sitä pyritäkään saamaan millään tavalla tasavertaiseksi vaihtoehdoksi. Tämä merkitsee myös sitä, että ihminen, joka haluaa valita vuokra-asumisen asumismuodokseen, ei voi koskaan asettua pysyvästi asumaan tällaiseen asuntoon. Vielä kaiken päälle: minä olen ainakin tässä salissa tottunut kuulemaan, että porvarilliseen ideologiaan nimenomaan kuuluu valinnan vapaus. Tämä ajattelu johtaa siihen, että jokainen yksilö, jokainen perhe ikään kuin pakotetaan 5—7 vuoden aikana tilanteeseen, jossa he joutuvat hankkimaan omistusasunnon, vaikka haluaisivat jatkaa vuokralla asumista. Minun mielestäni tässä tilanteessa ja näin ollen ei ainakaan mistään valinnan vapauden laajentamisesta voida puhua.

Arvoisa puhemies! Erityisen painava asia tasa-arvon kannalta on opetusministeriön hallinnonalan leikkaukset. Suomessa on vuosikymmeniä rakennettu tasa-arvoista koulutusjärjestelmää, jolla myös yhteiskunnan muuttuviin olo-

suhteisiin kyetään vastaamaan. On erittäin lyhytnäköistä lähteä romuttamaan järjestelmää, joka takaa sen ainoan mahdollisuuden, jolla suomalaiset kykenevät kilpailemaan tulevassa Euroopassa. Meiltä vaaditaan innovatiivisuutta, ja tuota innovatiivisuutta löytyy vain, jos meillä on tarpeeksi hyvä ja laaja-alainen koulutus.

En malta myöskään olla puuttumatta hieman siihen keskusteluun, jota täällä käytiin ns. hallitusta rakennemuutoksesta. Olen ed. Hämäläisen kanssa samaa mieltä siitä, että yhdessä asiassa hallittu rakennemuutos edellisen hallituksen toimesta varsin surkeasti epäonnistui, nimittäin maatalouden osalta. Mutta aikuisopintotuen osalta onnistuminen oli sitäkin parempaa. Nimittäin siinä, että kyetään vanhoista ammateista, joilla ei ole enää käyttöä, vaihtamaan uusiin, on myös meidän taloutemme kasvulle perustaa. Nyt jos tätä hyvin liikkeelle lähtenyttä aikuiskoulutusjärjestelmää myös romutetaan, en ymmärrä oikein enää, millä tavalla me voimme vastata niihin haasteisiin, jotka Suomelle asettuvat, ja millä tavalla me voimme luotsata itsemme ulos tästä lamasta.

Arvoisa puhemies! Kaiken kaikkiaankin odotan, että hallituksella on poliittista näkemystä ja sen mukainen taloudellinen linja eikä niin kuin tähän saakka, että säästötoimiin ryhdytään sattumanvaraisesti vain pakon edessä. Minkäänlaista johdonmukaista näkemystä ei ole sille, mikä minkäkin säästöpäätöksen takana on.

Ed. M ä k e l ä : Arvoisa puhemies! Lisäbudjetin esittelypuheenvuorossa valtiovarainministeri Iiro Viinanen kehua retosteli mm. hallituksen hyvää yhteistoimintahenkeä ja sitä, kuinka ensi vuoden budjettikin valmistuu asiallisessa hengessä, nopeassa aikataulussa ja vakuuttavalla lopputuloksella. Tällaiset vakuuttelut ovat kuitenkin ilmeisesti taas niitä ministeri Viinasen puheita, joiden uskottavuus on samaa tasoa kuin Viinasen viime vuoden tunnettu iskulause: "Jos markka devalvoidaan, niin minä eroan."

Nykyinen Ahon — Viinasen hallitus on tätä nykyä kyllä kaukana sopuisasta yhteistoimintahenkisestä hallituksesta. Ei ole juuri ainuttakaan merkittävää asiaa, josta hallituksen ministereillä ei olisi ollut tai ole edelleen vakavia erimielisyyksiä. Mainittakoon EY-kysymys, energiapolitiikka, verotus, ympäristöpolitiikka, sosiaalipolitiikka ja viimeksi opetusala, jotka ovat jakaneet ministereiden mielipiteitä niin rajusti, että on suoranainen ihme, että hallitus on vielä pystyssä.

Hallituksen asiain hoidon hengestä ja työskentelytavoista kertoi eronnut sosiaali- ja terveysministeri Eeva Kuuskoski huomauttamalla, että valtiovarainministeri Viinasen aina kaikkia muita ministereitä paremmin tietävä toiminta johti siihen, ettei sosiaaliministerillä ollut hallituksessa mitään virkaa. Hallituksen kuuden koplan, budjettiryhmän, yllättämäksi joutunut opetusministeri Riitta Uosukainenkin joutui omalta kohdaltaan havaitsemaan saman asian eli äänettömän yhtiömiehen roolinsa valtiontalouden säästöistä valtiovarainministeriön saneluehdoin päätettäessä. Kun ministeri Uosukainen jatkaa julkisuudessa kritiikkiään hallituksen tekemää koulutoimen giljotiinileikkausta kohtaan, miksi hän ei Kuuskosken tavoin eroa hallituksesta, jonka säästöpäätöksiä hän ei voi hyväksyä?

Hallitus on suhtautunut yliolkaisesti myös eduskuntaan ja erityisesti sen oppositioon, puhumattakaan maamme ay-liikkeeseen kohdistuneesta sanelupolitiikasta. Osoituksena siitä, kuinka vähän hallitus antaa arvoa kansanedustajille, on tämän lisäbudjetin käsittely. Kansanedustajat saivat vasta viime perjantaina lisäbudjetin käsiinsä. Kun aloitteiden tekeminen päättyi maanantaina puoliltapäivin, ei monikaan kansanedustaja ehtinyt viikonvaihteen jo sovittujen tilaisuuksien johdosta kunnolla perehtyä budjettiin, saati kirjoitella budjettiin liittyviä aloitteita, kuten täällä on jo useamman kansanedustajan suulla aiemminkin todettu. Muistutettakoon lisäksi, että maanantai on yleisesti kunnallisvaltuustojen istuntopäivä kaikkine siihen liittyvine valmistelutöineen, mikä tietysti vaikeutti tänne tulemista ja aloitteiden jättämistä. Hallitus on siis käsittelyaikataulun taktikoinnillaan tietoisesti halunnut saada lisäbudjettinsa nopeasti pois kansanedustajien kritiikin kourista ja läpi eduskunnassa mahdollisimman vähin muutoksin.

Arvoisa puhemies! Koska hallituspuolueet pitävät täällä kyllä huolen tämän esityksen kehumisesta, vaikka mielestäni siihen ei ole mitään aihetta, tarkastelen eräitä budjettiesityksen pahimpia puutteita ja heikkouksia.

Hallituksen sosiaali- ja terveyspoliittinen linja jatkuu entisellään: Köyhät ja avuttomat, työttömät, sairaat ja lapsiperheet ovat taas hallituksen raippojen kohteena. Hallitus pidentää sairausvakuutuspäivärahojen karenssiaikoja samalla, kun sairauspäivärahoja ja lääkekorvauksia leikataan ja omavastuita lisätään. Pikkulasten vaippalisätkin poistetaan. Luvattu aikuisten hammashuollon korvausjärjestely siirtyy hamaan tulevaisuu-

teen, vaikka se piti toteuttaa korvauksena sairauskulujen verovähennysoikeuden poistumisesta. Lisäbudjetin sosiaali- ja terveyssektorin säästölinja on erityisen raskas pienituloisille eläkeläisille, joiden kohdalla sairauskulu- ja lääkekorvausten heikentäminen kiristää tuntuvasti jokapäiväistä elämää. Mielestäni sairauskulujen verovähennysoikeus olisi palautettava ainakin eläkeläisille samalla, kun 63 vuotta täyttäneiltä olisi poistettava kansaneläkemaksu.

Vuosi sitten hallitustaipaleelle lähtiessään hallitus ilmoitti ohjelmassaan ylväseleisesti, että kansakunnan voima ja mahdollisuus menestymiseen on sivistyksessä ja hallituksen painopisteenä sivistyksen, tieteen ja teknologian alalla on taloudellisista suhdanteista riippumatta koulutus, tutkimus ja kulttuuri. Hallituksen lupaukset ja käytännön teot ovat tässäkin asiassa jyrkässä ristiriidassa. Lisäbudjetin mukaan hallitus supistaa rajusti ammatillisen koulutuksen ja lukioiden välttämättömiä menoja tavalla, jonka seurauksena lukioissa ja ammattikouluissa tullaan siirtymään rahastuslinjalle, eli jos sinulla on varaa maksaa, saat opetusta, muuten et. Ollaan tulossa aikaan, jolloin opiskelu on varakkaiden etuoikeus.

Hallitus säästää myös opintotuessa vähentämällä aikuiskoulutusmäärärahoja. Tämä on täysin ristiriidassa hallituksen ja työministeri Ilkka Kanervan vakuuttelujen kanssa, joiden mukaan työttömyysajan koulutukseen panostetaan varoja. Hallitusohjelmassakin puhuttiin kauniisti aikuiskoulutuksen merkityksestä. Kaiken kaikkiaan koulutoimessa joudutaan säästämään nyt ja ensi vuoden aikana 2,5 miljardia markkaa, mikä rahana on reilusti enemmän kuin koko oikeusministeriön kuluvan vuoden budjetti. Miksi kokoomus ja sen opetusministeri hyväksyvät tällaisen päätöksen, joka on täysin ristiriitainen hallitusohjelman kanssa? Pääministeri Esko Aho ja valtiovarainministeri Iiro Viinanen näyttävät säästöruletillaan pyörittävän hallituksen ministereitä kokoomuksen puheenjohtajaa Pertti Salolaista myöten ihan niin kuin lystäävät.

Valtiovarainministeri ylpeili puheessaan hallituksen saavuttavan työllisyyslain muutoksella mittavia säästöjä. Minä en kyllä näe mitään ylpeilemistä siinä, että maassa on 350 000 työtöntä, joiden perustuslaillista oikeutta saada tehdä työtä lainmuutoksella heikennetään. Kun pitkäaikaistyöttömien ja nuorten työllistämistä voitiin tuntuvasti helpottaa SMP:n voimakkaasti Sorsan hallituksen aikana ajamalla ja keväällä 1987 eduskunnan yksimielisesti hyväksymällä uudella työllisyyslailla, hallitus vesittää nyt jo vuosia voimassa olleen lain.

Samaan aikaan kun uusimman tutkimuksen mukaan 54 prosenttia kansalaisista kokee Suomen ja suomalaisten elävän tätä nykyä varsin turvattomassa maailmassa, hallitus leikkaa puolustusmenoja. Kun materiaalihankinnoista vähennetään 150 miljoonaa markkaa ja aikaisemmin myönnettyjen 50 miljoonan markan tilausvaltuuksien maksatuksia siirretään tuleville vuosille, syynä lienee hävittäjähankintojen tarvitsemat määrärahat. Niihin otetaan ilmeisesti rahaa muiden puolustushaarojen kehittämisen kustannuksella, vaikka toisin on vakuuteltu. Mielestäni puolustusvoimain kehittämistä kaikilta osiltaan ei pitäisi laman aikanakaan laiminlyödä. En myöskään voi hyväksyä sitä, että puolustusvoimain henkilökunta joutuu rajujen supistusten kohteeksi. Ihmetystä herättää myös se, että varusmiesten 2 markan päivärahan korotuksesta on luovuttu. Tuskin missään länsimaissa varusmiesten päivärahaa on vuosikymmenten ajan pidetty niin alhaisella tasolla kuin Suomessa.

Bensiinin perusveron korotus on haitallinen talouselämällemme ja koko liikenteelle lamatilanteessa, jossa pyörien olisi pyörittävä ilman uusia rasitteita. Erityisen raskasta bensiinin hinnan nousu on syrjäkylien vähävaraisille asukkaille, joiden on kalliista polttoaineesta huolimatta pakko käyttää liikkumiseen omaa autoa julkisen liikenteen puuttumisen johdosta. Tuleekin mieleen kysymys, miksi hallitus aina iskee lisäveroilla polttoaineisiin, jotka kalleudessaan rasittavat kohtuuttomasti sekä talouselämäämme että yksityisiä autoilijoita.

Arvoisa puhemies! Koska yleisesti lisäbudjettien yhteydessä voidaan laajasti käsitellä eri sektoreita, haluan sanoa muutaman sanan maamme ulkopolitiikasta. Takavuosina, K-rintaman mahtikautena, valtakunnan kakkosmiehen eli eduskunnan puhemiehen oli laulettava samoja ulkopoliittisia virsiä kuin presidentin ja hallituksenkin. Ellei näin tapahtunut, puhemies joko vaihdettiin tai hän sai postista presidentin myllykirjeen.

Presidentti Mauno Koiviston aikana tapahtunut ulkopoliittisen keskustelun vapautuminen on ollut maamme ulkomaiselle kuvalle vain hyväksi, puhumattakaan kotimaisten ulkopolitiikan leimakirveiden hautaamisesta. Pidän hyvänä, että parlamentin puhemies kuin myös kansanedustajatkin osallistuvat ulkopoliittiseen keskusteluun Suomen kolkutellessa yhdentyvän uuden Euroopan portteja.

Mutta ihmetystä sen sijaan herättää se, mikä tänään on Suomen virallinen ulkopoliittinen linja. Ahon hallitus on eduskunnalle vakuuttanut, että puolueettomuudesta tullaan edelleenkin pitämään tiukasti kiinni, vaikka EY-jäsenyyttä haetaankin. Eduskunnan puhemies Ilkka Suominen on nyt ampunut upoksiin viralliset uudet turvallisuuspolitiikan lisätermit itsenäisestä puolustuksesta ja puolueettomuudesta lähialueillamme.

Olisi hyvä saada ulkoministeri Paavo Väyryseltä täällä eduskunnassa jonkinlainen selvitys siitä, mikä on ulkopoliittisen johtomme käsitys Suomen ja EY:n tulevista maamme ulkopolitiikkaan vaikuttavista suhteista ja erityisesti siitä, mitä ulkopoliittinen johtomme ajattelee eduskunnan puhemiehen Tukholman puheen näkemyksistä. Ellei asioita selvitellä perusteellisemmin, ei voi tulla muuhun johtopäätökseen kuin siihen, että presidenttipeli on jo nyt täydessä vauhdissa ja ristiriitaiset, eri suuntiin kulkevat lausunnon ovat yksi tämän pelin ilmentymä.

Valtiovarainministeri V i i n a n e n : Arvoisa puhemies! Kun täällä on jälleen kerran arvosteltu ilmeisesti enemmänkin sitä, että budjetti tuotiin perjantaina lähetekeskusteluun, aloitettiin keskustelu varsin nopeasti eikä aloiteaikaa jäänyt, perusteita minun ei tarvitsisi kerrata, jos perjantaina, joka totisesti ei ole valtuustopäivä, samaiset edustajat olisivat kaikki olleet paikalla. Teen sen nyt siitä huolimatta.

Aikataulun aiheutti tietysti perimmäisiltä osiltaan se, että kun perjantaina ei istuntoa pidetä tällä viikolla, olisi ajauduttu tilanteeseen, että lähetekeskustelu olisi käyty ensi kuun ensimmäisinä päivinä, ja sen jälkeen lisäbudjetin ja siihen liittyvien lakien läpivienti olisi eduskunnankin ilmoituksen mukaan käynyt ylivoimaisen vaikeaksi. Sen takia tähän aikatauluun mentiin. Pitää elää näissä tehtävissä tilanteen mukaan. Lisäbudjetti tehdään silloin, kun se tarvitaan, ja tänä kesänä se tarvitaan kesäksi sen takia, että monia erityisesti yritystoimintaan liittyviä lakeja pystytään saamaan täytäntöön ja toki näitä muitakin säästöpäätöksiä voidaan saada aikaiseksi.

Mitä niihin säästöpäätöksiin tulee, niin totean ainakin opetusministeriön osalta, että eihän siihen päätökseen sisälly mitään uutta, mitä muutamaa poikkeusta lukuunottamatta ei olisi päätetty jo helmikuussa. Leikkaus tehtiin jo silloin kehyksestä päätettäessä. Se päätettiin uudelleen huhtikuun 5 päivä ja nyt yksilöitiin, mitä säästöpäätös pitää sisällään, nimenomaan opetusministeriön toimesta sen takia, että koulut pystyvät aloittamaan koko lukuvuoden kestävänä säästönsä. Leikkaukset tehtiin täsmälleen opetusministeriön esityksen mukaan.

Ministerikopla ei ole tähän paperiin missään vaiheessa puuttunut muuten kuin siltä osin, kun päätettiin, että ns. jälkirahoitteiset hännät, jos niitä näin voisi nimittää, jotka valtionosuusuudistuksessa on aikanaan sovittu hoidettavaksi, pistetään myös tähän samaan kehykseen. Mukana on joitakin muitakin valtionosuusjärjestelmään liittyviä rippeitä sen takia, että budjetti tulee pysymään kehyksissään niin siltä osin kuin myös valtionvelan osalta ensi vuonna jne. Ne kaikki on nyt tehty lisäkarsintana. Mitä tähän pakettiin sinänsä muuten tulee, niin ministerikopla sai sen sinä viimeisenä aamuna kouraansa eivätkä sitä saaneet kaikki sen jäsenetkään kouraansa, eikä sisältöön ole koskettukaan. Se on opetusministeriön esitys sellaisenaan niillä muutamilla lisäyksillä, joita pari päivää ennen heidät velvoitettiin tekemään.

Se, romutetaanko tällä opetusjärjestelmä, tullaan näkemään: ei tulla romuttamaan. Se ei siitä romutu mihinkään, sieltä löytyy löysää niin kuin kaikilta hallinnonaloilta, sitä on turha kenenkään väittää.

Ed. Mäkelän puheessa mainittiin myös lukukausimaksut. Tällä järjestelmällä annetaan mahdollisuus ottaa lukukausimaksuja ja voidaan käyttää ihan samalla tavalla vapaaoppilaspaikkoja sellaisissa tapauksissa, että taloudellinen tilanne perheessä on sellainen, että lukukausimaksusta tuleva kustannus on kohtuuttoman raskas, ihan samalla tavalla kuin aikanaankin tehtiin ja niin kuin tehdään monessa muussakin maassa. Ei tässä nyt niin kovin suurista muutoksista kyse ole, varsinkin kun perheen kantokyky huomioidaan.

Puolustusministeriön pääluokassa on tehty leikkauksia edelleenkin. Siellä on niitä tehty joka ikisessä kehyspäätöksessä, joka ikisen budjetin yhteydessä ja niitä tehtiin vieläkin siitä huolimatta, että hävittäjähankinnat on kehyksiin sopeutettu. Siitä huolimatta tullaan pitämään huoli siitä, että puolustusvoimia kehitetään myös maavoimien osalta muilla päätöksillä, ei rahaa vaativilla, vaan muilla päätöksillä sillä tavalla, että niiden toimintakyky varmasti tulee säilymään, yksityiskohtiin puuttumatta.

Totean vielä lopuksi tässäkin yhteydessä, että jos näitä säästöpäätöksiä ei olisi tehty, edes näitä päätöksiä ja monia muita, olisimme reippaasti

ylittämässä lisävelkaantumisen kotitaloutta kohti. Nykyisin säästöjenkin jälkeen tuo velanotto per kotitalous, tarkoitan valtionveroa maksava kotitalous, on 30 000 markkaa, jonka joka ikinen kotitalous valitettavasti joutuu maksamaan korkojen osalta ja myös pääoman muodossa takaisin. Siksi on viisaampaa aloittaa säästöpäätökset ja toimenpiteet ajoissa, ennen kuin lasku alkaa olla kestämättömän kova.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Pesälä.

Ed. O. O j a l a : Arvoisa puhemies! Uskallan olla kyllä ministeri Viinasen kanssa hyvinkin eri mieltä siitä, kun hän toteaa, ettei näillä leikkauksilla, mitä koulutoimen osalta tullaan tekemään, romutettaisi koulujärjestelmämme perusteita. Mahdollisuus periä lukukausimaksuja, mikäli se otetaan todellakin käyttöön, merkitsee kyllä hyvin suuressa määrin oppilaiden eriarvoistumista. Eikä sekään, että vapaaoppilaspaikkoja olisi mahdollisuus anoa, riitä korvaamaan tätä puutetta, mikä syntyy. Nimittäin itse olen sitä sukupolvea, joka on käynyt koulunsa sinä aikana, jolloin lukukausimaksuja perittiin. Muistan erinomaisen hyvin ne ajat, miten todellakin me koululaiset jo silloin jouduimme hyvin eriarvoiseen asemaan riippuen siitä, mikä oli vanhempien varallisuus. Eikä sitä tosiasiaa miksikään muuttanut se, että lapset jo luokiteltiin eriarvoisiksi sen perusteella, ovatko he vapaapaikalla vai eivät ole.

Kyllä minusta nyt tällä esityksellä tullaan todellakin murtamaan hyvin keskeisesti hyvinvointivaltion periaatetta eli sitä, että kaikilla lapsilla on tasavertaiset mahdollisuudet koulunkäyntiin riippumatta vanhempien varallisuusasteesta. Tietysti niiden, jotka ovat hyvätuloisia perheitä, on hyvin helppo sanoa, että esimerkiksi 500 markan suuruinen lukiomaksu ei perheen taloutta missään nimessä kaada, mutta vähätuloisilla perheillä tämä saattaa olla ylipääsemätön kynnys, kun on odotettavissa, että monia muita maksuja ja taksoja tämän hallituksen toimesta tullaan nostamaan. Näenkin, että kyseessä on eräänlainen pelinavaus ja tämän jälkeen koulujärjestelmältämme putoaa pohja pois, siis nykyiseltä tasa-arvoiselta koululaitokselta, mitä olemme olleet ajamassa.

Ed. H ä m ä l ä i n e n : Herra puhemies! Ministeri Viinanen ja hänen hengenheimolaisensa ovat toistuvasti meille kertoneet valtionvelan tuhoisasta vaikutuksesta. Mutta yhtä minä vielä odottaisin. Minä odottaisin kuulevani ministeri Viinaselta viestin siitä, miten tällä leikkaavalla ja kuristavalla talouspolitiikalla saadaan talous nousuun. Minä väitän edelleenkin, että tällä vain lama syvenee, työttömyys lisääntyy eikä valtiontaloudenkaan tasapainoon tällä politiikalla päästä. Sen vuoksi sellaiset leikkaukset, joita nyt esimerkiksi koulutoimeen on kohdistettu, ovat mielestäni tavattoman tarpeettomia.

Mielestäni laman varjolla tällä hetkellä koko ajan murretaan hyvinvointiyhteiskunnan peruspilareita, joita maksuton peruskoulu on myös ollut. Paitsi että se kuuluu hyvinvointiyhteiskuntaan, se on myös taannut taloudellisen elämämme toimintakyvyn. Se on taannut kansainvälisen kilpailukykymme. Kun hallitus lisäbudjetissaankin muistuttaa siitä, että se luottaa vientivetoiseen talouden nousuun, samalla se kuitenkin leikkaa vientivetoisen toiminnan edellytyksiä ottamalla voimavaroja juuri sieltä, missä eniten tällä hetkellä koulutusta tarvittaisiin.

Aivan samoin kuin ed. O. Ojala näen hallituksen esityksen eräänlaisena oven avaamisena yhtenäiskoulun murtamiseksi ja uuden kaksijakoisen koulutusjärjestelmän aikaansaamiseksi maahan, jossa maksuton peruskoulutus jää ikään kuin sosiaalihuollon erääksi osaksi. Muut hankkivat hyvää, korkeatasoista koulutusta rahalla, kenellä siihen on mahdollisuus.

Ed. L a i n e : Herra puhemies! En ole innokas eipäs — juupas-keskustelun kävijä, mutta haluaisin nyt omana mielipiteenäni ministeri Viinaselle kuitenkin todeta, että jos hallitus ei anna mitään arvoa eduskunnan nimenomaiselle tahdolle, kun eduskunta lausui lisätalousarvion tekemisestä sen, minkä kerroin, minun mielestäni se ei voi edistää hallituksen ja eduskunnan yhteistyötä. Haluaisin kysyä, miksi hallitus ei voinut paria päivää aikaisemmin esitystään antaa. Miksi hallitus on niin hidasliikkeinen? Minä kyllä tiedän, että hallitus jossakin asiassa saa nopeasti ja paljon aikaan, mutta esimerkiksi Maastrichtin sopimusta, josta ministeri Viinanen viime perjantaina puhui, ei puoleen vuoteen hallitus ole saanut edes käännetyksi suomen kielelle. Minusta se on suuri ongelma, kun tämä eduskunta valmistautuu parhaillaan lähiaikoina antamaan jopa mietintönsä hallituksen eräästä selonteosta, jossa tämän asian pitäisi jotenkin esiintyä.

Ed. S u h o n e n : Herra puhemies! Olisin yhtynyt ed. Laineen ihmettelyyn. Miksei esitystä annettu esimerkiksi tiistaina, niin olisi ollut loppuviikko aikaa tehdä aloitteita?

Mutta ministeri Viinanen voisi vastata siihen, että kun hammashuoltoa lykätään, niin alkuvuodesta petettiin kansaa ja sanottiin, että tämä on korvike. Mikä tulee tähän nyt tilalle, kun huijattiin Suomen kansaa tällä ja eduskunta meni siihen mukaan?

Kysyisin: Oliko ministeri Uosukainen helmikuussa paikalla, kun säästöistä sovittiin? Jos oli, eikö hän ymmärtänyt vai eikö hänelle kerrottu, mistä on kysymys? Kun hän on nyt julkisuudessa kritisoinut sitä, että säästöt ovat kestämättömiä, jokin logiikka tässä on oltava.

Toivoisin, että hallitus, vaikka se on hyvin epäluotettava ja epälooginen, aina kun lisäbudjetti tai jokin annetaan, ministeri Viinanen tai Aho kysyisi muilta ministereiltä, oletteko ymmärtäneet, mistä on kysymys, etteivät he jälkeenpäin lehdistössä selittele, että me emme ymmärtäneet tätä asiaa. Ymmärrän tietenkin ministeri Viinasen vaikeudet, jolleivät kaikki ole samalla tasolla kuin hän ja Aho. Mutta olisi kiva tietää, mistä on kysymys.

Lukukausimaksusta vielä sanoisin, että kyllä se hyvin on kuntiin mennyt. Muun muassa Turun kaupungin kokoomuslainen kaupunginjohtaja eilen esitti, että ruvetaan välittömästi lukukausimaksujen piiriin menemään. Onneksi siellä edistyksellinen puoli, vasemmisto ja allekirjoittanut, kaatoi esityksen. Ei kunnissakaan ole niin yksinkertaista lähteä liikkeelle, koska pelivaraa annetaan kuntiin ja kunnat kaatavat sen ilmeisesti, ts. edistykselliset kunnat kaatavat.

Mutta olisi kiva tietää, oliko Uosukainen paikalla ja miksei budjettia tosiaankaan annettu aikaisemmin.

Ed. A i t t o n i e m i : Herra puhemies! Ministeri Viinanen kiertää todella samaa rataa nykyisin kaikissa vastauksissaan. On todettava myös, että ei hän nytkään tuonut mitään uutta. Emme me epäile sitä, ettei kukin ministeriö tehnyt säästöesityksiä omalta taholtaan sen jälkeen, kun valtiovarainministeri Viinanen sanoi, että näin teette ja sillä siisti. Tämä on itsestäänselvää.

Toinen asia on, että lisätalousarvio tuli näin yllätyksenä käsiteltäväksi. Sama systeemihän on ollut aina. Viime kesänä, kun päätettiin työttömyysvakuutusmaksun korottamisesta, se tuli perjantai-iltana, ilman että kukaan edes tiesi, että se tuli siihen istuntoon, yhtäkkiä, kun kaikki olivat lähteneet pois. Täällä muutama hassu SMP:läinen istui ja kaikki muut olivat lähteneet. Me olimme sattumalta paikalla. Tämä on vanha systeemi, ei siinä ole mitään selittämistä.

Samalla tavoin kotitalouksien velan konkretisoiminen on myös ministeri Viinasen ekstra. Sitä ei kukaan ole aikaisemmin esittänyt. Sen tarkoituksena on pelotella ihmisiä, että tämän verran teillä on velkaa, haluatteko lisää vai ette. Tämä on eräs psykologinen seikka, joka rahapulan ja ostovoiman vähyyden vuoksi vaikuttaa sen, että monet ihmiset ajattelevat näin psykologisesti, että jos minä joutuisin 40 000 markkaa maksamaan, totta kai minun täytyy säästää, en minä voi ostaa pesukonetta, minkä halusin, vaan minun täytyy säästää 40 000, jos Viinanen panee minun osuuteni laskuun vaikka seuraavalla viikolla.

Mielelläni haluaisin tietää erään asian. Ministeri Viinanen, te säästätte puoli miljardia markkaa todellisuudessa. Muu on huuhaata, se, mikä perustuu lomarahojen vapaaksi vaihtamiseen. Todellisuudessa käy niin, että kun te puoli miljardia säästätte, te vaikutatte talouden jäätymiseen siten, että joudutte ottamaan 2 miljardia lisää ulkomaista velkaa. Tämä on ihan saletti näin. Kuinka pitkälle luulette yhteiskunnassa tällä tavalla mentävän? Eikö pitäisi säästöistä luopua ja kääntää kuppi toisin päin?

Valtiovarainministeri V i i n a n e n : Herra puhemies! Kehotettiin, että pitäisi kysyä, onko asia ymmärretty: Olen joutunut monta kertaa itse kysymyksen kohteeksi, ymmärrätkö, mitä teet, kun säästöesityksiä ministeriöille yrittää esitellä.

Oliko ministeri Uosukainen paikalla? Kyllä siellä muistaakseni olivat kaikki ministerit paikalla. Tämähän perustuu siihen, että tällä vaalikaudella pyritään painamaan julkiset menot viime vuoden, 1991, tasolle, mikä merkitsee sitä, että nyt tullaan portaittain alaspäin selvästi kuluvasta vuodesta, siis ensi vuonna. Tänäkin vuonna tehdään jo sellaisia päätöksiä, jotka vaikuttavat ensi vuonna, eli aiennetaan ensi vuoden säästöpäätöksiä. Ei tässä sen kummempaa tapahdu.

Jos joku väittää, että meidän pitäisi edelleenkin ottaa lainaa lisää, niin kyllä totuus on se, että on syytä kysyä, mistä sitä kohta otetaan, sillä tilanne on ajautumassa valitettavasti sellaiseksi, että kun myös muut Pohjoismaat alkavat siirtyä ulkomaisille samoille lainamarkkinoille kuin Suomi varsin mittavin miljardimäärin, niin me

olemme Skandinaviana melkoisen suurennuslasin alla. Siinä potin jaossa Suomi ei varmastikaan ole parhaiten sijoittautuneita maita siitä syystä, että meidän velkaantumisemme on niin nopeata kuin se tällä hetkellä on. Eli pohjoismainen kehitys kansainvälisillä rahamarkkinoilla, sijoittajamarkkinoilla, on uusi ilmiö, ei pelkästään enää Suomen ilmiö, vaan ne viestit, joita nyt tulee, koskevat myös muita maita ja tulevat vaikeuttamaan lainansaantiamme.

Edelleen keskeinen kysymys on se, että EY:n puolelta meitä seurataan, pystymmekö täyttämään Emu-kriteerit aikanaan, pystymmekö me saamaan julkiset menot sellaisiin raameihin kuin siellä edellytetään. Myös ulkomaiset sijoittajat pitävät huolen siitä, että he tarkkailevat sitä, että julkiset menot todella pystytään supistamaan edes siedettävän pituisella aikataululla. Se merkki, että me antaisimme edelleenkin velanoton vain kiihtyä emmekä tekisi, mitä olemme luvanneet, johtaisi nimenomaan siihen, että korkotaso lähtee nousemaan niin lainoissa kuin kotimainen korkotasokin välittömästi. Ei ainakaan sillä pelillä yhteiskunnan pyöriä saada pyörimään.

Miksi budjettiesitystä ei annettu aikaisemmin? Tarkoitus oli alkujaan suunnilleen näillä mailla se antaakin, tämän viikon kuluessa, mutta kun, niin kuin äsken sanoin, perjantaipäivä ei ole istuntopäivä, sitä ei pystytä silloin toteuttamaan. Näin ollen se jouduttiin vetämään viikkoa aikaisemmaksi, viemään presidentin esittelystä suoraan eduskuntaan ja lähetekeskusteluun. Ei tähän maailma kaadu, hyvät edustajat, jos nyt joskus on pikkuisen kiire aikataulu sittenkin suhteellisen pienen lisäbudjetin kanssa. Murhe tämän suhteen on ylimitoitettu. Kyllä asia ehditään käsitellä, vaikka vähän kiire tässä sattumalta on tullut.

Mitä velalla pelotteluun tulee, niin pitäisikö minun, ed. Aittoniemi, kulkea kertomassa, että otetaan velkaa lisää vain, ei tässä hädän päiväkään ole? On täysin perusteetonta antaa ihmisille sellainen käsitys, ettei Suomella olisi taloudellinen kriisi tällä hetkellä. Se on myös kansalaisten kriisi. (Ed. Aittoniemi: Se on pelottelua!) — Se ei ole pelottelua, vaan tosiasioiden kertomista. Mielestäni velvollisuuteni on kertoa, että tässä maassa on saatava toisenlaista kurinalaisuutta talouspolitiikkaan, johon sisältyy myös velanoton kasvun pysäyttäminen. Siinäkin on täysi tekeminen. Ei anneta ihmisille sellaista kuvaa, että Suomessa voitaisiin elää entiseen malliin, ettei meillä olisi mitään hätätilaa maassa taloudellisesti. Eivät sellaiset valtion velkamiljardit, kuten niistä miljardeina puhutaan, avaudu useimmille ihmisille millään tavalla. Konkretisoidaan se asia, jotta se avautuu myös tavalliselle ihmiselle, minkä mittaluokan ongelmien kanssa ollaan tekemisissä. Eikä Suomen kansasta hyvin suuri osa valitettavasti vieläkään tiedosta, että velkataakka tulee olemaan sellainen rasite seuraavallekin sukupolvelle, että me saamme hävetä.

Ed. Hämäläinen: Arvoisa puhemies! Johdonmukaisuutta kuitenkin toivoisi myös valtiovarainministeriltä, jos ei muuhun, niin häneen omaan talousoppiinsa, vaikka olen koko opista eri mieltä. Nyt taas on lainakiintiö täysi. Otetaan koulutuksesta ja otetaan sosiaaliturvasta, mutta ei ole kuin hetki aikaa, kun ei oltu köyhiä eikä kipeitä. Lainaa otettiin miljardimäärin pankkien tukemiseen eikä silloin puhuttu, että korot nousevat, eikä silloin puhuttu, että tämä vahingoittaa hallituksen talouspolitiikan uskottavuutta, eivätkä Emu-kriteerit olleet lainkaan mielessä. Jonkin verran johdonmukaisuutta, ministeri Viinanen, pitäisi olla siinä, missä kohdassa lainakiintiö aina täyttyy.

Korkoon vaikuttavat edelleenkin kaikkein eniten Suomen markan epävakaus ja siihen kohdistetut epäilyt, joita on hallituksen piiristä tullut menneinä aikoina aivan riittävästi. Jokainen suomalainen velanmaksaja maksaa edelleen noin parin prosentin Aho — Viinas-lisää, vai pitääkö sanoa Väyrys-lisää, siitä epävarmuudesta, jota ulkomaiset sijoittajat ovat Suomen markkaa kohtaan tunteneet. Vaihtotaseen vaje on keventynyt, inflaatioriski on pienentynyt. Hallituksen uskottavuus säilyisi näissä oloissa velkaakin ottamalla, jos samalla pystyttäisiin tekemään johdonmukainen talouspoliittinen linjaus eikä tempoilevaa talouspolitiikkaa ja jos mukana olisi lupaus, sitoumus, tinkiä ja noudattaa tiukkaa finanssipolitiikkaa noususuhdanteessa. Silloin ei olisi ollenkaan väärää talouspolitiikkaa myöskään löysätä nyt laskusuhdanteessa.

Ed. Kasurinen: Arvoisa puhemies! Tulee väkisinkin epäluuloiseksi. Nimenomaan epäjohdonmukaisuus, jota hallitus tällä hetkellä harjoittaa, on syynä siihen, että epäluuloisuus lisääntyy. Siitä voi olla tietysti onnitella istuvaa hallitusta, että se toteuttaa puhtaasti porvarillista ideologiaansa. Se ennen kaikkea ilmenee esimerkiksi opetusministeriön pääluokasta.

Selvitysosassa jo todetaan aluksi, että ammatillisilta oppilaitoksilta vähennetään 162 miljoonaa markkaa ja lukion määrärahojen vähennykset ovat 7,5 miljoonaa markkaa. Kun edellisen hallituksen aikana havaitsimme sen, että nimenomaan ammatillisessa koulutuksessa koulutuksen sisältö ei vastaa nuorten ihmisten toiveita ja siellä tulee tuhatmäärin keskeyttämisiä vuoden varrella, lähdimme voimakkaasti kehittämään ammatillisen koulutuksen ja lukion yhteistoimintaa. Nuoret ovat ottaneet hyvin innostuneesti vastaan tämän kokeilutoiminnan, jota eräillä paikkakunnilla on jo tähän saakka harjoitettu. Nyt me havaitsemme, että lisäbudjetissa poistetaan johdonmukaisesti joka ikinen määräraha, joka on tarkoitettu nimenomaan keskiasteella tapahtuvaan kokeilutoimintaan.

Minä luulen, että jos ajatellaan valtion varoja ja menoja, jatkossa keskeyttäneiden lasku tulee paljon suuremmaksi kuin se, jos valtiovarainministeriö ja opetusministeriö olisivat nähneet vähän pidemmälle ja tarjonneet nimenomaan koulutuksellista sisältöä ja sen uudistamista. Nyt palataan 40 vuotta ajassa taaksepäin, ja voi vain onnitella siitä, että te olette onnistuneet toteuttamaan sitä ideologiaa, jota te edustatte. Mutta onko se kansakunnan hyvinvoinnin kannalta hyvä, jää myöhempinä aikoina nähtäväksi.

Ed. Lehtinen: Arvoisa herra puhemies! Ed. Kasurisen viime puheenvuoroon totean, että juuri tänään on sivistysvaliokunnassa aloitettu hallituksen esityksen n:o 59 käsittely. Tämän esityksen sisältöhän koskee nimenomaan keskiasteen erilaisten oppilaitosten yhteistyötä ja sen mahdollistamista. Rahaa siihen ei tosin ole tulossa lisää, mutta on mielestäni erittäin positiivinen asia se, että tällä lailla taataan se, että oppilaitoksilla on hyvin väljät kädet siinä, minkälaista yhteistoimintaa ne tekevät ja minkälaisella tavalla korvaavat muissa oppilaitoksissa suoritettuja kursseja. Ainakin alustavan asiantuntijakuulemisen osalta voi todeta, että tämä vaikuttaisi siltä, että se antaa myös mahdollisuuksia kunkin omasta lähtökohdasta koota erilaisia yhdistelmiä.

Erityisesti meillä on tänään todettu myös valiokunnassa se, että uuden esityksen pohjalta on mahdollista, että myös oppilaat ja opettajat ottavat asiassa aloitteen omiin käsiinsä. Silloin on hyvä, että jos ei ole välttämättä juuri rahaa tähän tulossa kuitenkaan lisää, annetaan ainakin rakenteellisesti ja sisällöllisesti mahdollisuuksia puuttua näihin asioihin. Haluan ainakin itse uskoa, että tästä olisi tulossa myönteisiä kokemuksia.

Valtiovarainministeri Viinanen: Herra puhemies! Lainanottoon ed. Hämäläinen kiinnitti huomiota. Kyllähän asia tietysti niin on, että liikaahan pankkipaketin miljardimäärä oli. Ei siitä epäilystäkään ole. Se oli ohitse suunnitelmien, mutta pakon edessä, niin kuin jokainen tietää, on tehty ratkaisu, jotta pankkien tilanne pystyttäisiin jollakin tavalla vakiinnuttamaan tai ainakin yritetään vakaannuttaa. Toivottavasti se rahasumma riittää.

Mutta kun kaiken kaikkiaan lainanottoa ja lainamäärää nyt vähänkin katselee vakavasti, niin mehän olemme tilanteessa, niin kuin olen monta kertaa aikaisemmin sanonut, että meillä on yli 200 miljardia velkaa vuonna 95, ehkä jo 94. Kun siitä lainasta ruvetaan maksamaan kertaluokkaa 20 miljardia olevia korkoja ja lainoja pitäisi pikkuhiljaa ruveta lyhentämään, että korkokurimuksesta päästäisiin eroon, meillä pitääkin löytyä 25—30 miljardia vuosittain jostakin rahaa 90-luvun puolivälin jälkeen sellaisten menojen kattamiseen, joita ei tänä päivänä ole olemassakaan. Jos me haluamme päästä eroon siitä, että tuo korkotaakka poistuisi ja rahaa voitaisiin käyttää ehkä hyvinvoinnin kohentamiseen, se on niin valtava rahasumma, että edelleenkin olen sitä mieltä, että mitään muuta keinoa ei ole kuin tiukentaa julkisten menojen kasvua, budjettia vetää kireälle, sillä pyörien liikkeelle lähteminenkään ei tule hetkessä sellaisia verotuottoja meille tuomaan, että tuo vajeen kasvu pystyttäisiin oleellisesti pysäyttämään.

Voisi sanoa, että vaikka me minkälaisia lupauksia noususuhdanteen tiukasta finanssipolitiikasta antaisimme, se ei nyt valitettavasti riitä. Se tiukka linja olisi pitänyt alkaa kolme vuotta sitten, ed. Hämäläinen oli yhtenä mukana, jos me olisimme vain ymmärtäneet silloin. Kai se on tunnustettava jälkikäteen. En minä halua moittia siitä ketään. Olen itse ollut täällä yhtäläisiä päätöksiä tekemässä, mutta ei kukaan siinä vaiheessa voinut kuvitella, että tilanne tällaiseksi muuttuu. Silloin olisi pitänyt ymmärtää vetää tiukkaa linjaa. Nyt olisi sitten rahaa, jota olisi käytetty elvyttämiseen ja pitämään menot nykyisellä tasolla, mutta nyt ei ole siihen vaihtoehtoa eikä mahdollisuutta.

Se nyt sitten, ed. Kasurinen, että 40 vuotta mennään opetuksessa taaksepäin, ei pidä paikkaansa, mutta tarjoaa keskustelunaiheen sitten,

kun välikysymyksestä keskustellaan. Todistelkoot sitten viisaammat tämän asian.

Ed. Kasurinen: Arvoisa puhemies! Kuulin työhuoneessani valtiovarainministerin perustelevan nimenomaan koulutuspoliittista muutosta mm. palaamisella vapaaoppilaspaikkoihin. Jos jokin niin tämä on eriarvoistamista ja eriarvoista koulutuspolitiikkaa.

Ed. Lehtiselle sanon vain, että kokeilulakihan on voimassa. Se säädettiin edellisellä eduskuntakaudella. Se mahdollistaa oppilaitosten yhteistyön. Mutta kun tiedän, että nykyinen opetusministeri suhtautui erityisen vastenmielisesti nuorisoasteen kokeiluihin, hän toteuttaa nyt päätöksillään ja antamillaan lakiesityksillä johdonmukaisesti sitä linjaansa, joka tuli edellisellä kaudella esiin. Täytyy todeta, että silloin jouduin turvautumaan hyvin epätavalliseen menettelyyn eli silloin oppositiossa olleen keskustapuolueen eduskuntaryhmän kanssa sovittiin poikkeuksellisesti asia, että me saimme yleensä lain liikkumaan eteenpäin eduskunnassa.

Mitä tulee valtiontaloudelliseen vaikutuksiin, koko kokeilu lähti siltä perustalta, että me otimme väliaikaisesta ammatillisesta koulutuksesta rahaa ja siirsimme sen näiden kokeilujen rahoitukseen. Näillä kokeiluilla emme lisänneet valtion menoja tällä järjestelyllä laisinkaan. Toivoisin, että tältäkin hallitukselta löytyisi mielikuvitusta erilaisten vaihtoehtojen etsimiseen ja näin ollen myös asioiden eteenpäinmenon turvaamiseen siitäkin huolimatta, että elämme niukkenevia aikoja.

Ed. Hämäläinen: Arvoisa puhemies! Nyt, kun parina vuonna tuotanto on laskenut, bruttokansantuote tällä hetkellä on suurin piirtein sillä tasolla, jolla olimme vuonna 87, ehkä hiukan korkeammalla tasolla. Emme me sen pitemmällä ole, ja silloin oli jo totuttu pohjoismaiseen hyvinvointiyhteiskuntaan, mutta hallituksen herrojen puheet ovat kuin suoraan 30-luvulta ja sen yhteiskunnan rakentamisesta tai romuttamisesta.

Edellisessä nousussa, ministeri Viinanen, tiukempi finanssipolitiikka olisi ollut paikallaan. Toistan sen, minkä sanoin jo aikaisemmin illalla: Luotimme silloin talousasiantuntijoihin, jotka kaikki todistivat muutaman vuoden ajan, että laskusuhdanne on juuri kynnyksellä, nousu taittuu ja laskusuhdanne on juuri kynnyksellä, eikä kiristetty, kun oltiin valmiita elvyttämään laskusuhdanteessa. Arviot menivät täysin pieleen, ja paha kyllä, herra valtiovarainministeri, samat herrat ovat edelleen teidän palveluksessanne, edelleenkin antavat teille arvioita ja ennusteita, joiden mukaan hallitus suuntaa omaa talouspolitiikkaansa. Oppi ei ole siitä muuttunut, ja heidän kykynsä arvioida tuskin on siitä myöskään parantunut.

Valtiovarainministeri Viinanen: Herra puhemies! Niin, jos me julkisissakin menoissa pääsisimme vuoden 87 tasolle suhteessa bruttokansantuotteeseen, olisimme aika hyvässä jamassa. Sanotaan, että sinne pyritään, mutta ehkä joudutaan menemään vähän allekin. En osaa sanoa täsmälleen, mutta joka tapauksessa ongelmahan on siinä, että julkisten menojen osuus bruttokansantuotteesta on oleellisesti kasvanut viime vuosien kuluessa.

Samat ennustajat ovat edelleenkin niin kansantalousosastolla meillä valtiovarainministeriössä kuin muissakin tutkimuslaitoksissa, ja kaikki erehtyivät, tasan tarkkaan kaikki. Tällä hetkellä kaikki ovat herttaisen tai lähes yksimielisiä siitä, millä tavalla talous tulee kehittymään lukuun ottamatta yhtä laitosta, jonka oppeja ed. Hämäläinen haluaisi ehkä käytettävän, mutta yleensä olen enemmistön päätökseen pyrkinyt uskomaan enemmän kuin yhden mustan lampaan, jos tässä mielessä voisi näin sanoa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

10) Ed. O. Ojalan ym. lakialoite n:o 18 laiksi naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin työasiainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. O. Ojala: Arvoisa puhemies! Kevätväsymyskö vai mikä eduskuntaa vaivaa, kun laimeaa oli lisätalousarviokeskustelu ja tasa-arvoasiat näyttävät tällä hetkellä olevan lähes tyystin vailla eduskunnan mielenkiintoa.

Hallituksen esitys n:o 63, jota käsiteltiin viime perjantaina, ei saanut todellakaan osakseen kan-

sanedustajien mielenkiintoa. Se lähetettiin valiokuntaan aivan ilman keskustelua. Itse ja eräät muut olemme allekirjoittaneet oman ehdotuksemme, oman lakiesityksemme, jonka tarkoitus on täydentää hallituksen esitystä, tasa-arvolain säännöksiä nimenomaan äitiyden ja isyyden suojan perusteella tapahtuvan syrjinnän kieltämiseksi.

Hallituksen esityksen lähtökohtana oli se, että meillä istuu parastaikaa tasa-arvolain uudistamistoimikunta, jonka tehtäväksiantoa täydennettiin tänä vuonna siten, että sen tuli kiireellisesti käsitellä tarpeelliset muutokset tasa-arvolakiin raskauteen perustuvan eri asemaan asettamisen sekä välillisen syrjinnän kieltämiseksi. Tämähän lähti siitä, että me kaikki tai toivottavasti kaikki eduskunnassa tiedämme sen, että meidän oikeuskäytäntömme on valitettavasti ollut varsin ontuvaa ja voi sanoa, että sen paremmin korkein oikeus kuin korkein hallinto-oikeuskaan eivät ole valitettavasti omassa päätöksenteossaan ottaneet huomioon nyt voimassa olevan tasa-arvolain perusteluihin kirjattuja toisen lakivaliokunnan näkökohtia. Tästä syystä on syntynyt täysin absurdeja päätöksiä kuten esimerkiksi tilanne, jossa raskaana olevan työntekijän työsuhde purettiin ja korkein oikeus katsoi, että työntekijän työsopimusta ei purettu sukupuolen, vaan raskauden perusteella, minkä vuoksi palvelussuhteen purkaminen ei ollut tasa-arvolaissa tarkoitettua syrjintää. Siis kuka voi väittää, ettei raskaus olennaisesti liittyisi sukupuoleen?

Meillä on siis istunut tämä toimikunta, jolle annettiin rajattu ja kiirehditty tehtäväksianto. Valitettavasti on käynyt niin, että tasa-arvoministeri näyttää menneen yli siitä, missä aita on matalin, eli hän on tuonut meille tänne esityksen, joka on täysin minimaalinen eli täyttää ehkä ne vaatimukset, mitkä kaikkein räikeimmin ovat olleet esillä. Mutta valitettavasti hallituksen esityksestä puuttuvat toimikunnan esittämät 8 §:n muutokset, jotka olisivat merkinneet todellakin sitä, että kaikkinainen syrjintä työhönotossa raskauden, vanhemmuuden ja perheen huoltovelvollisuuden perusteella olisi sisällytetty tähän lakiehdotukseen.

Minä luen täältä muutamia toimikunnan perusteita, miksi 8 § olisi tullut muuttaa myös tässä yhteydessä, mutta kuten tiedämme, tässä toimikunnassa työnantajan ääni on kuulunut ja hallitus on tapansa mukaan, ainakin ministeri Rehn ja muut hallituksessa, näköjään kuunnellut mieluummin työnantajien ääntä kuin ehkä nimenomaan naisten ääntä, niiden naisten ääntä, jotka ovat joutuneet sukupuolen perusteella syrjityiksi tai pelkäävät raskauden ja perhevelvollisuuksien perusteella joutuvansa syrjityiksi. Myös miehiä, ed. Aittoniemi, tämä saattaa koskea eräissä tapauksissa. (Ed. Aittoniemi: Miksi Aittoniemi?)

Toimikunta nimittäin esitti, että 8 §:ää täydennettäisiin siten, että sukupuolen huomioon ottaminen palvelussuhteeseen otettaessa tai palvelussuhteen pituutta määrättäessä on kiellettyä syrjintää ja myös että siltä osin kuin säännös koskee palvelussuhteeseen ottamista tai palvelussuhteen jatkumista, sillä on käytännössä merkitystä erityisesti määräaikaisten palvelussuhteiden kohdalla. Me tiedämme nimenomaan, että myös tältä osin todella oikeuskäytäntö on ollut puutteellinen.

Määräaikaisten palvelussuhteiden käyttö on nimittäin erittäin voimakkaasti lisääntynyt 1980-luvun loppupuolella ja lisääntyminen on tapahtunut erityisesti naisten töissä. Esimerkiksi vuonna 1989, valitettavasti tuoreempia tietoja minulla ei ole, naisista 15,3 prosenttia työskenteli määräaikaisessa työsuhteessa, kun miehiä oli ainoastaan noin 8,7 prosenttia. Määräaikaiset palvelussuhteethan ovat myös hyvin tyypillisiä erityisesti julkisella sektorilla.

Toimikunnan ehdottamaa säännöstä ehdotettiin sovellettavaksi sekä naisiin että miehiin ja nimenomaan niin, että säännös olisi merkinnyt sitä, että hyvityksen uhalla olisi kiellettyä se, että uusia työntekijöitä mm. määräaikaisiin palvelussuhteisiin valittaessa raskaana oleva työntekijä syrjäytetään raskauden takia tai etusija annettaisiin jo synnytysiän ohittaneelle tai sellaiselle työnhakijalle, joka ei luultavasti enää tulisi jäämään vanhempainlomalle. Nimittäin on hyvin tyypillinen tilanne, että kun nuori nainen hakee työpaikkaa, niin työnantaja ehkä nykyisin todella harkitsee ja arvioi työhönottotilanteessa, että tämä nuori nainen jää äitiyslomalle, ja työnantaja näkee hänet ainoastaan kustannustekijänä ja jättää hänet ottamatta palvelukseen.

Samoin olisi vastaavanlainen säännös ulotettu koskemaan myös miehiä, nuoria miehiä, koska on tietysti myös oletettavissa sellainen tilanne, että nuoret miehet, jotka onneksi käyttävät yhä enenevässä määrin mahdollisuutta jäädä isyys- ja vanhempainlomalle, joutuvat myös työelämässä syrjinnän kohteeksi juuri tästä syystä, että työnantajat pelkäävät, että he todella näitä etuuksia käyttävät ja tällä tavoin aiheuttavat, jos lainausmerkeissä todetaan, "harmia työelämässä".

Näitä säännöksiä siis hallitus ei ollut valmis ottamaan esitykseensä, mutta toivoisin, että nimenomaan valiokunnan jäsenet työasiainvaliokunnassa ja myös eduskunnassa monet tutustuisivat näihin työnantajan vastalauseisiin tai eräviin mielipiteisiin, joista käy hyvin selkeästi ilmi työnantajan varsin nihkeä kanta tämän tyyppisiin uudistuksiin.

Tämän lisäksi, että hallituksen esitys oli tältä osin puutteellinen, olen esittänyt myös eräitä muita muutosehdotuksia tähän lakiehdotukseen, jota pidän perusteltuna nyt jo kiireellisesti, vaikkakin tasa-arvolain kokonaisuudistus on kesken.

Erityisesti haluaisin kiinnittää huomiota siihen, että meidän olisi kiireellistä saada nyt tasa-arvolakia muutetuksi siten, että mm. kunnallisiin toimielimiin, siis sellaisiin, joita ei valita suoralla kansanvaalilla kuten kunnanvaltuustot, tulisi valita nykyistä tasapuolisemmin miehiä ja naisia. Koska me tiedämme, että nyt syksyllä on kunnallisvaalit ja uudet toimielimet nimetään ensi vuoden alussa, niin tälläkin uudistuksella olisi todella kiire.

Mehän tiedämme, että tässäkin tapauksessa korkeimman oikeuden päätökset lähtevät siitä, että yksikin nainen esimerkiksi kuntien lautakunnassa on riittävä. Vaikkakin esimerkiksi lain teksti toteaa selvästi "miehiä ja naisia", niin siitä huolimatta päätös on se, että yksikin nainen tai mies on riittävä. Tähän pitäisi myös ehdottomasti pikaisesti saada nyt jo muutos, ja tämä on tässä lakiesityksessä perusteluineen selvitetty.

Edelleen olen pitänyt hyvin tärkeänä sitä, että tasa-arvolain rikkomista koskevaa seuraamusjärjestelmää jo tässä yhteydessä muutettaisiin tai sitä kiristettäisiin, voisi näin sanoa suoraan, koska tällä hetkellä meillä tasa-arvolain rikkomisesta seuraa hyvin lieviä sanktioita.

Ensinnäkin totean, että tasa-arvolain tarkoittamalle loukatulle maksettavan hyvityksen taso pitäisi saada mielestäni vastaamaan työsopimuslain tasoa, joka tällä hetkellä maassamme on 3—24 kuukauden ansiotasoa vastaava hyvitys. Nykyisinhän tasa-arvolain rikkomuksesta määrättävä hyvitys on markkamääräinen ja sitä tarkistetaan kolmen vuoden välein. Mutta se taso, joka maksimissaan on tällä hetkellä alle 32 000 markkaa ja lievemmissä tapauksissa huomattavasti pienempi, muistaakseni 1/3 siitä, on niin alhainen, että työnantajat voivat monesti varmaan lähteä siitä lähtökohdasta, että vaikka lakia rikotaan, niin sanktiot ovat niin minimaaliset, että sillä ei ole merkitystä. Viittaan tässä yhteydessä mm. siihen, että Tanskassa nämä säännökset ovat tiukemmat. Siellä tasa-arvolain rikkomisesta hyvityssanktiot edellyttävät 78 viikon palkkaa vastaavaa summaa.

Edelleen lakiehdotus pitää sisällään sen, että tasa-arvolautakunta voisi päätöksellään palauttaa työsuhteen, mikäli irtisanottu sitä haluaa silloin, kun siis on selvästi tapahtunut raskauden perusteella laiton irtisanominen. Tämä sisältyy myös toimikunnassa esiin tulleeseen erääseen eriävään mielipiteeseen, joka on nimenomaan työntekijäjärjestöjen taholta esitetty. Itse pidän sitä hyvin tärkeänä nimenomaan sen takia, että harkintavalta kuitenkin olisi tasa-arvolautakunnalla ja tasa-arvolautakunta voisi todella harkita työsuhteen palauttamisen tarpeen ja tämä olisi työnantajille kuitenkin sen verran kova keino tavallaan myös tasa-arvolautakunnan käyttömahdollisuuksissa, että ehkä työnantajat olisivat ainakin jossain määrin varovaisempia raskauden perusteella tapahtuvissa irtisanomistilanteissa.

Arvoisa puhemies! Edelleen totean vielä sen, että nykyisellään, mikäli henkilö haluaa nostaa kanteen eli vaatia hyvitystä tasa-arvolain rikkomisesta, kanneaika on ainoastaan yksi vuosi. Olen ehdotuksessani esittänyt sen pidentämistä kolmeen vuoteen. Perusteluna totean sen, että usein on tilanteita, joissa vireillä on samanaikaisesti asian käsittely useammissa oikeuselimissä, joten olisi hyvin perusteltua, että myös kanneaika pitenisi. Nimittäin olen kuullut, että joudutaan käyttämään kiertoteitä. Koska ei ole varmuutta siitä, ratkeaako tapaus jossakin muussa oikeusistuimessa, niin varmuuden vuoksi joudutaan nostamaan myös hyvitysvaatimus tasa-arvolain rikkomisesta. Käsittely jää kesken, kunnes päätökset saadaan muista oikeuselimistä, ja asiaan palataan sen jälkeen, kun on varmuus, onko tarvetta esimerkiksi juuri tasa-arvolain perusteella hakea hyvityskorvausta. Tämä tuntuu tietysti järjettömältä, on aivan turhaa byrokratiaakin, että näin joudutaan menettelemään.

Arvoisa puhemies! Kun asia nyt on työasiainvaliokunnan käsittelyssä ja kun vielä vuosi sitten tässä yhteiskunnassa sentään puhalsivat mielestäni positiivisesti tasa-arvotuulet ja pidettiin hyvin tärkeänä sitä, että naisten asemaa työelämässä parannetaan siten, että perhevelvoitteet, raskaus ja muu, eivät olisi esteenä ja että myöskään isyyden mukanaan tuomia mahdollisuuksia käyttää perheasioiden hoitamiseen tarkoitettuja

vapaita ei pyrittäisi rajoittamaan, niin toivoakseni työasiainvaliokunnassa löytyisi rohkeutta tarkistaa hallituksen esitystä mittavammaksi kuin se tällä hetkellä on.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään työasiainvaliokuntaan.

Pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon

11) Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 8 (HE 24)

12) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 19 (VNP 1)

13) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 20 (HE 58)

Toinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on huomenna keskiviikkona kello 13.

Täysistunto lopetetaan kello 18.44.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Jouni Vainio